

ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΚΔΟΣΙΣ ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΕΤΟΣ 3^{ΟΝ}-ΜΑΡΤΙΟΣ 1957 - ΤΕΥΧΟΣ 15

ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΝΙΣΥΡΙΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ — ΠΕΙΡΑΙΩΣ "Ο ΓΝΩΜΑΓΟΡΑΣ,,

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Πρόεδρος : Κ. ΜΟΥΡΑΣ
"Αντιπρόεδρος : Κ. ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
Γραμματεὺς : Α. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
Ταμίας : Ν. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

ΜΕΛΗ : Δ. ΚΕΝΤΡΗΣ
Ι. ΠΑΡΘΕΝΙΑΔΗΣ
Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ
"Ο Πρόεδρος "ΓΝΩΜΑΓΟΡΑΣ,, "Αθηνών
» » "ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ,, »
» » "ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΘΕΡΜΙΑΝΗΣ,, »

ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ : Κ. ΜΟΥΡΑΣ - ΠΑΥΛ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ - Α. ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ - Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ : ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ ἀριθ. 46, Γ' δροφος ἀριθ. Γραφ. 110 — ΑΘΗΝΑΙ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ : Νέα "Υόρκη : "Ιάκωβος Καραβάκης. Ρόδος : Γ. Κουμέντος. Κώς : Α. Πληθίδης
Νίσυρος : Νικ. Διακομιχάλης

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ : Ι. Παυλίδης — Π. Γ. Σακλαρίδης

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΧ. 60 — ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΛΑΡΙΑ 3 — ΑΕΡΟΠ. ΑΠΟΣΤ. ΔΟΛΛ. 5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Απολογισμὸς καὶ προοπτικὴ	Σελίς	1
Συλλογικαὶ ἀνακοινώσεις.	»	3
Κρίσεις καὶ Σχόλια	»	7
'Η ἐνάτη ἐπέτειος τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Δωδεκανήσου	»	11
'Η συμμετοχὴ τῆς Νισύρου στὸ «'Ιστορικὸ Λεξικὸ» τῆς 'Ακα- δημίας 'Αθηνῶν καὶ ἡ συμβολὴ τῆς στὴν 'Ελληνικὴ Λαο- γραφία — 'Υπὸ 'Αναστ. Καραναστάση	»	12
'Απ' ὅτι θυμᾶμαι — 'Υπὸ Ν. Σακελλαρίδη	»	16
Δημογραφικὸν πρόβλημα καὶ γεωργία — 'Υπὸ Κων. Μούρα	»	17
Τὰ δωρητήρια τοῦ Γυαλιοῦ καὶ Περγούσης εἰς τὸν Δῆμον Μανδρακίου	»	24
Τὸ Παληόκαστρο 'Υπὸ Λαζ. Κ. Κοντοβεροῦ	»	25
'Ιστορικὰ ἔγγραφα Νισύρου — 'Επιμέλεια Κ. Σακελλαρίδη	»	28
Δημήτριος Μπαλαλᾶς — 'Υπὸ Σταύρου Μάνεση	»	31

Νισυριακοὶ ἀντίλαλοι

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ

ΕΚΔΟΤΗΣ : "Ο Σύλλογος Νισυρίων "Ο ΓΝΩΜΑΓΟΡΑΣ,,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΣΤ. ΤΖΑΝΕΤΗ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΝΙΣΥΡΙΩΝ
ΑΘΗΝΩΝ—ΠΕΙΡΑΙΩΣ "Ο ΓΝΩΜΑΓΟΡΑΣ",

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Τὸν περασμένο Φεβρουάριον συνεπληρώθησαν δύο χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε ἡ ἐκδοσις τῶν «Νισυριακῶν Χρονικῶν». Ἦτο ἓνα μεγάλο τόλμημα καὶ ἀντίθετα μὲ τὴν σκληρὴν πραγματικότητα, ἐλλείπει ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν μέσων ἐπέτυχε γιατί πάνω ἀπ' ὅλα ὑπῆρχε ἡ πίστις τῶν πρωτεργατῶν τῆς ἐκδόσεώς του. Ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Γνωμαγόρου Ἀθηνῶν ἐπιγραμματικά, στὸ πρῶτο τεῦχος, χαρακτήρισε τὸ περιοδικὸν σὰν «Μιὰ ἀκόμα προσφορὰ στὸ νησί μας».

Καὶ τώρα τὰ δύο χρόνια ποὺ πέρασαν μᾶς ἐπιτρέπουν μὲ ὑπερφημία νὰ διακηρύξουμε πὼς πράγματι τὰ «Νισυριακὰ Χρονικά» μὲ τὴν μαχητικότητα καὶ τὴν συνέπεια ποὺ τὰ διακρίνουν στάθηκαν μιὰ μεγάλη προσφορὰ στὸ νησί μας.

Σκοπὸς τῆς ἐκδόσεώς τους ἦτο, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς καλλιτέρας ζωῆς στὸ νησί μας. Καὶ ὑπηρετώντας τὸ ἱερὸ τοῦτο καθήκον, τὰν δημοσιογραφικὸ ὄργανο, δὲν παρέλειψε νὰ κάνῃ τὴν ἀποστολὴν του μὲ ὑπευθυνότητα, ἀδιαφορώντας ἂν θὰ ἐπίκραινε ὀργανώσεις καὶ ἀρχὲς μὲ ἱστορίαν καὶ ἀξιοσέβαστα πρόσωπα. Ἡ ἀλήθεια ἐλέγγοτο χωρὶς φόβον καὶ πάθος καὶ πρὸς ὅλῃς τὰς κατευθύνσεις.

Τὸ περιοδικὸν μᾶς σὰν ἐγερτήριο σάλπισμα κάλεσε κάθε Νισύριο νὰ πυκνώσῃ τὴς δυνάμεις ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὸν κύκλον τοῦ νησιοῦ. Ἀπευθύνθηκε κατὰ πρῶτον στὶς ὀργανώσεις μᾶς μὲ τὴν πλούσιαν ἱστορίαν των σὲ ἔργα καὶ ἐζήτησε τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἔργου τῆς προσφορᾶς στὸ νησί. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ οὔτε ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἂν παραδεχθοῦμε πὼς στὴ δημιουργίαν τῶν τελευταίων κοινοφελῶν ἔργων στὸ νησί κατὰ κάτι συνέβαλε, ἃς μᾶς ἐπιτραπῇ, καὶ ἡ γρίνα τοῦ περιοδικοῦ τοῦτου.

Ἡ Νισυριακὴ Συλλογικὴ ἰδέα ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτερην δύναμιν τοῦ νησιοῦ μᾶς. Ἦτο ἀνέκαθεν ἡ συνισταμένη τῆς ἀγάπης τῶν ξενητεμένων παιδιῶν τῆς πατρίδας μᾶς πρὸς αὐτήν. Τὸ καλλίτερον ὄπλον ποὺ πολεμοῦσε τὸν κατακτητὴν τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς. Οἱ σύλλογοί μᾶς ἐκτιζαν σχολεῖα, ἐκκλησίαις γιὰ νὰ διατηρήσουν ἄθικτὴν τὴν ἱερὴν κληρονομίαν τῶν προγόνων, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, τὴν ἐλληνικὴν ζωὴν στὰ νησιά μᾶς. Οἱ λαμπρὲς αὐτὲς ὀργανώσεις πάντοτε προσέφεραν τὴν ἀγάπην στὸ νησί. Τὴν συνέχεια τῆς προσφορᾶς ἐπαγγέλλεται τὸ περιοδικὸν τοῦτο σὰν παράδοση,

σάν καθήκον ιερό. Εἴμεθα ὑπερήφανοι γιατί ἡ φωνή μας δὲν στάθηκε φωνὴ βοήθειας ἐν τῇ ἐρήμῳ. Καὶ τὸ περιοδικὸ εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ ἐπαινέσῃ τὴν δημιουργία νέων ἔργων καὶ νὰ διαπιστώσῃ σήμερον ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τῆς οργανώσεώς μας γιὰ τὸ νησι βαίνει μέρα μὲ τὴ μέρα αὐξανόμενον.

Ὁ λαμπρὸς ἀπολογισμὸς τῶν δυὸ χρόνων γεννᾷ νέες ὑποχρεώσεις, νέα καθήκοντα. Ἔχουμε λόγους νὰ πιστεύουμε ὅτι κάθε συμπατριώτης μας ἀγάπησε τὸ περιοδικὸ καὶ ἀναγνωρίζει τὴν χρησιμότητά του. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐνισχύει τὶς προσπάθειες τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν πληρέστερη ἐμφάνισί του, ὥστε νὰ γίνῃ πρότυπον στὸ εἶδος του.

Θὰ συνεχίσουμε τὸ ἔργο τῆς προαγωγῆς τῶν ζωτικῶν προβλημάτων τοῦ νησιοῦ μας καὶ τὴν παρακολούθησι τοῦ ἔργου τῶν Νισυριακῶν Ὁργανώσεων καὶ Ἀρχῶν σάν κριταὶ μὰ καὶ σάν συμπαραστάται αὐτῶν στὶς προσπάθειές τους. Παράλληλα ἡ ἱστορία καὶ ἡ λαογραφία τοῦ νησιοῦ μας θὰ πλουτίσουν τὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας μὲ τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ὁμορφιά τους.

Στὸν δρόμο αὐτὸν τοῦ καθήκοντος τῆς προσφορᾶς πρὸς τὸ ἀγαπημένο μας νησι καλοῦμε κάθε Νισύριο καὶ ζητοῦμε τὴν πνευματικὴν καὶ ὕλικήν του βοήθειαν.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Συλλόγου τῶν Νισυρίων Ἀθηνῶν — Πειραιῶς «Ο ΓΝΩΜΑΓΟΡΑΣ» καὶ ἡ Ἐκδοτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Περιοδικοῦ «ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα ἀπευθύνουν τὰς θερμότερας εὐχὰς τῶν εἰς ὅλους τοὺς συμπατριώτας μας καὶ εἰς ὅλους τοὺς φίλους τῶν Νισυρίων. Ἰδιαιτέρως πρὸς τὰ ξενητεμένα παιδιά τῆς Νισύρου μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῆς Χριστιανωσύνης ἀπευθύνονται οἱ σκέψεις μας καὶ τοὺς διαβιβάζομεν μαζὺ μὲ τὰς καλυτέρας εὐχὰς μας τὴν πρόσκλησιν γιὰ ἓνα νοερὸ ταξεῖδι στὴ Νίσυρο γιὰ νὰ ζωντανέψουν στὴ φαντασία οἱ χαρούμενες πασχάλινές ἀναμνήσεις καὶ νὰ ἀναβαπτίσωμεν μέσα σ' αὐτὲς τὴν δημιουργικὴ γιὰ τὸ Νησί μας ἀγάπη.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Τὴν 21ην Φεβρουαρίου ἐδόθη εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Κέντρου ΑΛΣΟΣ τοῦ πεδίου τοῦ "Ἀρεῶς ὁ ἐτήσιος Χορὸς τοῦ Συλλόγου μας ὁπὸ τὴν προ-
στασίαν τῆς Α. Ε. τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Στέλιου Κω-
τιάδη. Ἡ ἐπιτυχία τῆς χοροεσπερίδος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ὑπῆρξεν πλή-
ρης. Τὸν χορὸν ἐτίμησαν ἐκλεκτὰ μέλη τῆς Ἀθηναϊκῆς Κοινωνίας καὶ
πλήθος συμπατριωτῶν μας, κατὰ κοινὴν δὲ ὁμολογίαν ὑπῆρξεν εἰς τῶν
καλυτέρων χορῶν τῆς ἐφετεινῆς περιόδου.

* * *

Τὴν 23 Φεβρουαρίου τὸ ἀδελφὸν Σωματεῖον ἡ ΠΑΝΑΓΙΑ ΘΕΡΜΙΑΝΗ
ἔδωσε τὸν ἐτήσιον χορὸν τοῦ εἰς τὸ χορευτικὸν Κέντρον ΣΑΒΟΪ με ἐπι-
τυχίαν, ἐπεκράτησε τὸ Νισυριακὸ χρῶμα καὶ ἐχορεύθησαν οἱ «Νισυριακοὶ
χοροὶ» με ἐξαιρετικὸν κέφι μέχρι τῶν πρωϊνῶν ὥρων.

* * *

Ἀπὸ τῆς 1ης προσεχοῦς Μαΐου ἐ. ἔ. τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου μας
καὶ τοῦ περιοδικοῦ μας «Ν. Χ.» ἐγκαθίστανται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐλευ-
θερίου Βενιζέλου ἀριθ. 46 Μέγαρον ἐνοικιασθὲν γραφεῖον (3ος ὁροφος
ἀριθ. γραφ. 110). Εἴμεθα εὐτυχεῖς ἀνακοινοῦντες τὴν ἀπόκτησιν ἰδιαιτέ-
ρας στέγης διὰ τὸν σύλλογον μας καθ' ὅσον πάντοτε ἦτο αἰσθητὴ ἡ ἐλ-
λειψις αὕτη ἐπὶ τῆς ἐν Ἀθήναις συλλογικῆς προσπάθειας τῶν Νισυρίων.
Αἱ ἐκάστοτε Διοικήσεις τοῦ «ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ» ἔθετον μεταξὺ τῶν βασικῶν
ἐπιδιώξεων τῶν τὴν ἀπόκτησιν Γραφείων, εἴμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι δι' αὐτῶν
τὰ μέγιστα θὰ ἀναπτυχθῇ ἡ δραστηριότης τοῦ συλλόγου καὶ ἀρτιωτέρα
θὰ καταστή ἡ λειτουργία του.

Παρακαλοῦνται τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου μας, οἱ ἀνταποκριταὶ καὶ οἱ
ἐναγνώσται τῶν «Ν. Χ.» καθὼς καὶ οἱ πολυπληθεῖς φίλοι τῶν Νισυρίων,
ἔπως τοῦ λοιποῦ ἀπευθύνονται εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν Διεύθυνσιν τῶν
Γραφείων μας.

* * *

ΣΥΛΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ «Γνωμαγόρα» συμπληρωθέν,
κατηρτίσθη ὡς ἑξῆς :

Πρόεδρος : Μιχ. Σκανδάλιος, Ἀντιπρόεδρος Γεώργ. Κλεόπουλος,
Γεν. Γραμματεὺς Παν. Γ. Σακλαρίδης, Ταμίας Παν. Ἀλαμαγκίδης, Σύμ-
βουλοι οἱ κ. κ. Κων. Πουράκης, Ἀντ. Μαυρουδῆς, Χρησ. Χρηστοφάκης,
Γεώρ. Παπαεμμανουήλ, Ἰωάν. Ο. Σακελλαρίδης, Ἰωάν. Κ. Φραντζῆς.

* * *

Τὴν 9ην Φεβρουαρίου ἔγιναν αἱ ἐκλογαὶ τῆς Ἀδελφῆς Ὁργανώσεως
Ἁγίου Ἰωάννης ὁ Θεολόγος. Πρόεδρος Δημήτριος Ν. Νοταρίδης, Ἀντι-
πρόεδρος Νικ. Κ. Μίχαλος, Γεν. Γραμματεὺς Γαβριήλ Π' Μ. Σακελλαρί-
δης, Εἰδ. Γραμματεὺς Ζαχαρίας Ζαχαριάδης, Ταμίας Μιχαήλ Γ. Μηνᾶς,
Σύμβουλοι Νικόλαος Π. Σακελλαρίδης, Ἰωάννης Μ. Τσουκαλᾶς καὶ Νι-
κόλαος Γ. Ἀσφενδιάνης.

Τὴν 10ην Φεβρουαρίου συνήλθον αἱ Νισυριακαὶ ὁργανώσεις καὶ ἐξελέξαν τὸ νέον Προεδρεῖον τοῦ Nisyrlian Societies ὅπερ κατηρτίσθη ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος Δημήτριος Νοταρίδης, Γραμματεὺς Παναγιώτης Σακλαριδης, Ταμίας Παντελῆς Σεβδαλῆς.

Τὴν 2 Μαρτίου τὸ Nisyrlian Societies, ἔδωσε ἀποκριάτικο γλῆντι εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Νισυριακῆς Λέσχης. Τὸ γλῆντι παρετάθη ἐν πλήρει εὐθυμίᾳ μέχρι τῶν πρωΐνων ὥρων.

* * *

Τὴν 1ην Μαρτίου ἔγιναν αἱ ἐκλογαὶ τῆς γυναικείας ὁργανώσεως ἡ ΧΑΡΑΥΓΗ. Πρόεδρος Κατίνα Κοκκίνου, ἀντιπρόεδρος Καλλιόπη Παντελίδου, Γραμματεὺς Χαρίκλεια Παπαδοπούλου, Ταμίας Σταματία Φούγιαξη καὶ σύμβουλοι Εἰρήνη Μηνᾶ, "Αννα Κοντονικολάου, Παναγιώτα Σκούρτου, "Ανθοῦσα Χαρτοφύλη, "Αννα Ζαχαριάδου καὶ Εἰρήνη Ζουβελέκη.

* * *

Τὴν 24ην Φεβρουαρίου συνήλθον οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Δωδεκανησιακῶν ὁργανώσεων καὶ ἐξέλεξαν τὸ νέον προεδρεῖον τῆς Πανδωδεκανησιακῆς Ὀμοσπονδίας, ἀπαρτισθὲν ὡς κάτωθι:

Πρόεδρος Λάμπρος Χαζηκώστας (ἐκ Τήλου), Ἀντιπρόεδρος Γ. Χαζηκωνσταντίνου (ἐκ Ρόδου), Γεν. Γραμματεὺς Εὐάγγελος Λυκοπάντης (ἐκ Σύμης), Εἰδ. Γραμματεὺς Γεώργιος Τσουκράνος (ἐκ Καλύμνου), Ταμίας Πέτρος Πρώτος (ἐκ Λέρου).

Σύμβουλοι ὁρίζονται οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Δωδεκανησιακῶν ὁργανώσεων. Τὸ νέον διοικητικὸν συμβούλιον συνεζήτησε τὸ ζήτημα τῶν ἀδελφῶν Δωδεκανησίων τῶν διαβιούντων εἰς Αἴγυπτον. Ἀπεφάσισαν ὅπως γίνουσι αἱ κατάλληλοι ἐνέργειαι διὰ νὰ ἐπιτραπῇ νὰ μεταναστεύσουν εἰς Ἡνωμ. Πολιτείας. Διωρίσθη ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς κ. κ. Παπαδόπουλον (Κάσσιος), Χαζηκώστα, Λυκοπάντη καὶ Νικ. Βασιλειᾶ, αἱ ὅποιοι θὰ προβοῦν εἰς τὰς καταλλήλους ἐνεργείας.

* * *

Τὴν 22αν Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. ἔγινεν ἡ πρώτη Γενικὴ Συνεδρίασις τοῦ ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαβε χώραν καὶ ἡ ὀρκωμοσία τοῦ νεοεκλεγέντος Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Παρέστησαν πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν μας μετὰ τῶν κυριῶν των καθὼς καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν ἀδελφῶν Νισυριακῶν ὁργανώσεων. Ὁ πρόεδρος κ. Μιχαὴλ Σκανδάλιος εὐχαριστεῖ τὰ μέλη διὰ τὴν ἐκλογὴν του καὶ ὑπόσχεται ὅτι θὰ ἐργασθῇ μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις γιὰ τὸν ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ μας καὶ ἔργα γιὰ τὴν Νίσυρον. Ἔδωσαν τὸν ὄρκον καὶ ἐδέχθησαν τὰ χειροκροτήματα τῶν παρισταμένων. Μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν ὅλοι μαζί παρεκάθησαν σὲ γεῦμα προσφερθὲν παρὰ τοῦ ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ μας. Ἡ διασκέδασις διήρκεσε μέχρι τοῦ μεσονυκτίου μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα Νισύρικη γεμάτη χαρὰ καὶ εὐθυμία.

* * *

Τὴν 3ην Μαρτίου ἐ. ἔ. ἔγινε ἡ δευτέρα γενικὴ συνέλευσις τοῦ ΓΝΩΜΑΓΟΡΑ εἰς τὴν ὁποίαν παρευρέθησαν μέλη καὶ μὴ μέλη ἵνα λάβωσιν γνῶσιν ὅλων τῶν ζητημάτων ποὺ ἀφοροῦν τὴν γενέτειράν των Νίσυρον. Τὸ κύριον θέμα ἦτο τὸ ὕδραγωγεῖον τοῦ παγοποιείου. Διεξήχθη εὐρεῖα πατριωτικὴ συζήτησις, Ἀπαντες κατενόησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἔργου καὶ ἀπεφάσισαν παμψηφεί ὅπως γίνῃ δαπάναις τοῦ Γνωμαγόρα Ἀμερικῆς.

Ἐπίσης ἀπεφασίσθη ὅπως τὴν 7ην Ἀπριλίου δοθεὶ χοροεσπερὶς πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ τόσον ἀναγκαίου ἔργου. Διωρίσθη ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς κ. κ. Ἰ. Παυλίδην, Δ. Οἰκονομίδην, Ι. Σακελλαρίδην, Γ. Ἀλαμαγκίδην, Ν. Κουλιανίδην καὶ Φρένσην Κ. Φραντζῆν, ἡ ὁποία θὰ διεξαγάγῃ ἔρανον διὰ τὸν ὥς ἄνω σκοπόν.

* * *

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν τακτικὴν συνεδρίαν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς 7ης Ἀπριλίου, εἰς ἣν παρέστησαν οἱ παρεπιδημοῦντες ἐνταῦθα Κ. Ἀπριλάκης, ἀντιπρόεδρος τῆς Κοινότητος Νικιῶν καὶ Ν. Σακελλαρίδης, πρόεδρος τοῦ ὁμωνύμου εἰς Νικιά Συλλόγου, ἐλήφθησαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ αἱ κάτωθι ἀπαφάσεις: α) ἡ ἀπονομὴ τοῦ Θεολογείου βραβείου καὶ διὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος, β) ἡ ὁργάνωσις ἐκδρομῆς εἰς Σούνιον διὰ τὴν 5ην Μαΐου. Κατ' αὐτὴν ἀνεκοινώθη ὅτι ὁ ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ὁμώνυμος σύλλογος, ἀνεκήρυξεν ὥς ἐπίτιμον Πρόεδρον αὐτοῦ τὸν Πλοίαρχον τοῦ Β. Ν. κ. Κωνστ. Νικητιάδην.

* * *

Λιμενικός.

Κατὰ τὰς διεξαχθείσας τὴν 3ην Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀρχαιρεσίας τοῦ Λιμενικοῦ Συλλόγου «ὁ Ἅγιος Σάββας» τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτοῦ κατηρτίσθη ὥς ἔπεται:

Πρόεδρος Κωνστ. Μαντουδάκης, Ἀντ)δρος Νικολ. Ι. Φραντζῆς, Ταμίας Κωνστ. Τσουλάτος, Γραμματεὺς Πασχ. Χριστοφόρου καὶ Σύμβουλοι οἱ Ἀντ. Κατσιματίδης, Ἀπόστ. Ι. Μαστρογιάννης, Νικ. Καραβάκης καὶ Ἰωάνν. Ἑμμανουηλίδης.

Συγχαίρομεν ἐγκαρδίως τοὺς νεοεκλεγέντας καὶ εὐχόμεθα κάθε προκοπὴν εἰς τὸ ἔργον των, διὰ τὸ ὁποῖον ὑποσχόμεθα πρόθυμον τὴν συμπαράστασίν μας.

Ἀποτελεῖ εἰσώωνον γεγονὸς ἡ χαρὰ τοῦ κ. Κ. Μαντουδάκη ἐκ νέου ἀνάληψις τῆς προεδρίας τοῦ Λιμενικοῦ διότι εἶναι γνωστὸς ὁ θερμουργὸς ζῆλος ἀπὸ τὸν ὁποῖον διαπνέεται ὁ καλὸς αὐτὸς συμπατριώτης μας. Πρώτη ἀπόδειξις εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ νέου Δ. Σ. ὅπως διαμορφώσῃ διὰ σιμεντοστρώσεως τὸ τμήμα ἐπιβιβάσεως τοῦ λιμενοβραχίονος. Πρὸς τοῦτο ἐξησφάλισε διὰ δωρεῶν τὴν ἀπαιτουμένην ποσότητα ἐξ εἴκοσι σάκκων σιμέντου καὶ ὠργάνωσε τὴν μετὰ πάσης ἐπιτυχίας δοθεῖσαν χοροεσπερίδα τὴν 24ην Μαρτίου, διὰ τὴν ὁποίαν μᾶς γράφει ὁ ἀνταποκριτὴς μας Νισύρου.

* * *

ΑΓΑΘΟΕΡΓΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8-4-1957

Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τῆς ἡμετέρας Ἀδελφότητος, ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τοῦ Πάσχα, ἐκφράζει τὰς θερμότερας εὐχὰς του πρὸς πάντα τὰ Μέλη αὐτῆς καὶ πρὸς ὅλους ἐν γένει τοὺς συμπατριώτας καὶ φίλους.

Διὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος
ΙΩΑΝ. Μ. ΚΑΜΠΑΛΟΥΡΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΕΜΜ. Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ ΝΙΣΥΡΟΥ

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

Γενικής Συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς Ἑργατικῆς Ἐνώσεως Νισύρου

Ἐν Νισύρῳ σήμερον τὴν 16ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1757 ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 7 μ. μ. καὶ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Ζωσημοπουλείου Θεάτρου συνήλθον εἰς Γενικὴν Συνέλευσιν κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Προέδρου καὶ Γραμματέως τῆς Ε. Ε. Ν. τὰ μέλη αὐτῆς, εἰς ἣν παρευρέθη καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου Δωδεκανήσου κ. Γεώργιος Λαμπριανὸς καὶ ἀκούσαντα τοῦ προέδρου τῆς συνελεύσεως ὡς καὶ διαφόρων ὁμιλητῶν ἐπὶ τῆς ἀρνήσεως τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἑταιρείας ἐξορύξεως ἐλαφρόπετρας εἰς τοποθεσίαν Γυαλὶ νὰ προσλάβουν εἰς τὴν ἐργασίαν ἐργάτας ἐκ Νισύρου ὡς ρητῶς καθορίζει ὁ 9ος ὅρος τῆς ὑπογραφείσης συμβάσεως μισθώσεως τοῦ μεταλλείου μετὰ τοῦ Δήμου Μανδρακίου Νισύρου καὶ λαβόντα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀκόμη σήμερον γιὰ τὴν φόρτωσιν ἐλαφρόπετρας τοῦ ἀφικθέντος πλοίου τῆς ἐν λόγῳ ἑταιρείας μετέφερε πρὸς τοῦτο περὶ τοὺς ἐβδομήκοντα (70) ἐργάτας ἀπὸ τὸ χωρίον Κεφάλου τῆς νήσου Κῶ.

Δ Ι Α Π Ι Σ Τ ῶ Ν Ο Υ Ν

1) Ὅτι ἡ Ἑταιρεία ἐξορύξεως ἐλαφροπέτρας σκοπῶν παραβαίνει τὸν 9ον ὅρον τῆς ὑπογραφείσης συμβάσεως μισθώσεως τοῦ μεταλλείου μετὰ τοῦ Δήμου περὶ χρησιμοποίησεως ὑποχρεωτικῶς ἐργάτας Νισυρίους.

2) Ὅτι ἡ Ἑταιρεία προβαίνει εἰς τοιαύτην παράβασιν τῆς συμβάσεως με σκοπὸν ἀποκομίσεως μεγαλυτέρων κερδῶν, διότι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ χωρίου Κεφάλου τῆς νήσου Κῶ, λόγῳ τῆς ὑφισταμένης ἀνεργίας ἐκεῖ προσφέρονται νὰ ἐργασθῶν εὐθυνότερον τῶν Νισυρίων ἐργαζομένων ὡς ἔπραξαν με προγενεστέραν φόρτωσιν πλοίου ἀπὸ 2-2 1957 ἕως 8-2-1957.

3) Ὅτι ἡ ἐν λόγῳ Ἑταιρεία δὲν προσλαμβάνει Νισυρίους ἐργάτας ἀπὸ ἐκδίκησιν διότι οὗτοι εἶχον τὸ θάρρος νὰ ζητήσουν τὰ νόμιμα δικαιώματά των ἐπικαλεσθέντες πρὸς τοῦτο ἐπανεπιλημμένως τὴν παρέμβασιν τοῦ κ. Διοικητοῦ Σταθμοῦ Χωροφυλακῆς Νισύρου.

Δ Ι Α Μ Α Ρ Τ Υ Ρ Ο Ν Τ Α Ι

1) Διότι ἡ τοιαύτη στάσις τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἑταιρείας ἀποτελεῖ πρόκλησιν πρὸς τοὺς ἐργαζομένους τῆς Νισύρου καὶ γενικώτερον πρὸς τὸν Δῆμον.

2) Διότι ἡ νήσος Νίσυρος μὴ ἔχουσα ἐργασίας ἄλλας νὰ ἀπορροφῶν τὸ ὑπάρχον ἐν τῇ νήσῳ ἐργατικὸν δυναμικόν, οἱ ἐργαζόμενοι παραμένουν ἀνεργοὶ καὶ στεροῦνται αἱ οἰκογένειαι των καὶ τῶν στοιχειωδεστέρων ἀναγκῶν ζωῆς.

3) Διότι τὸ μεταλλεῖον ἐλαφροπέτρας Γυαλὶ τὸ ἐξεμίσθωσεν ὁ Δῆμος με κύριον σκοπὸν τὴν ἀπασχόλησιν ἐργαζομένων Νισυρίων ἵνα οὕτω ἀνακουφισθῶν ἐκ τῆς πενίας.

Ζ Η Τ Ο Ὑ Ν

1) Τὴν ἄμεσον ἐπέμβασιν τοῦ Νομάρχου Δωδεκανήσου ὡς καὶ τοῦ Δημάρχου Μανδρακίου Νισύρου πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ ἀνακύψαντος θέματος ἵνα οὕτω ἐξομαλυνθῇ καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἀναστάσις μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων.

2) Τὴν ἄμεσον καταγγελίαν τῆς συμβάσεως μισθώσεως τοῦ μεταλλείου παρὰ τοῦ Δήμου εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ἑταιρεία δὲν ἤθελε συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς αἰτίνες ἀπορρέουν ἐκ τῆς συμβάσεως.

Ἐ Ξ Ο Υ Σ Ι Ο Δ Ο Τ Ο Ὑ Ν

Τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Γραμματέα, ὅπως ἐπιδόσουν τὸ παρὸν εἰς τὸν κ. Νομάρχην Δωδεκανήσου, εἰς τὸν κ. Δήμαρχον Νισυρίων, τὴν Γ. Σ. Ε. Ε., τὸ Ε. Κ. Δωδεκανήσου καὶ πρὸς πάντα ἀρμόδιον ὡς καὶ τὴν δημοσιεύσιν του εἰς τὰς ἐφημερίδας Ρόδου.

Ἐν Νισύρῳ τῇ 16 Μαρτίου 1957

Ἐντολῇ Συνελεύσεως
Ὁ Προϊστάμενος
ΜΙΧ. ΚΥΠΡΑΙΟΣ

Κ Ρ Ι Σ Ε Ι Σ Κ Α Ι Σ Χ Ο Λ Ι Α

ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ

Μέχρι τέλους Μαρτίου, μόνον 40 παροχετεύσεις έγιναν εις οίκιας και καταστήματα, καίτοι παρήλθον αρκετοί μήνες, ἀφ' ἧς ὁ εἰδικὸς ἐγκαταστάτης εὐρίσκεται ἐπὶ τόπου καὶ ὁ ὁποῖος σκέπτεται σοβαρῶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἐργασίαν. Ὁ κύριος λόγος τῆς λυπηρᾶς αὐτῆς καταστάσεως ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἡ σχετικὴ δαπάνη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διατεθῇ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, ἐνῶ ἡ δαπάνη κατανάλωσews εἶναι μικρὰ καὶ συμφέρουσα, δεδομένου ὅτι ὁ Δῆμος καθώρισεν ὡς τιμὴν τοῦ ρεύματος δραχμὰς δύο (2) κατὰ κιλόβατ, τιμὴν ἀσύμφορον δι' αὐτόν.

Ἐπανερχόμεθα συνεπῶς ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως μας, ὅπως συνδράμωσι τὸ ἔργον ὅλοι οἱ δυνάμενοι. Ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος μᾶς ἐδήλωσεν ἀδυναμίαν τῆς Ἱ. Μονῆς Σπηλιανῆς διότι ἀντιμετωπίζει αὕτη κτιριακὰς ἀνάγκας ἐπειγούσης μορφῆς. Τὸ Τμῆμα Ἀθηνῶν ἀντιμετωπίζον ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰς δαπάνας ἐκδόσεώς μας, δὲν δύναται νὰ συμβάλῃ ἐνεργῶς. Κατὰ νεωτέρας πληροφορίας μας αἱ δαπάναι ἐγκαταστάσεως περιλαμβανομένου τοῦ πίνακος καὶ τοῦ μετρητοῦ ἀνέρχονται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1000 δραχμὰς. Ἀπευθύνομεν θερμὴν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀμερικὴν εὐρισκομένους συμπατριώτας μας νὰ συνδράμωσι τὸ ἔργον, εἴτε διὰ τῆς οἰκονομικῆς πρὸς τοῦτο ἐνισχύσεως τῶν ἐν Νισύρῳ συγγενῶν των, εἴτε διὰ τῆς συμβολῆς των εἰς τὸν σχηματισμὸν ἐνὸς κεφαλαίου πού θὰ διατεθῇ διὰ τοῦ Δήμου ὡς ἄτοκον δάνειον τὸ ὁποῖον θὰ ἐξοφληθῇ τμηματικῶς καὶ εἰς ὠρισμένον χρόνον. Τὴν ἰδίαν θερμὴν ἔκκλησιν ἀπευθύνομεν καὶ πρὸς τὸ Κέντρον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἔδωσεν ἐσχάτως λαμπρὰν ἔνδειξιν κατανόησεως τῶν ἀναγκῶν τῆς Πατρίδος μας.

Χίλια (1000) δολάρια εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ δώσουν τὴν χαρὰν τοῦ ηλεκτρικοῦ φωτὸς εἰς 30 οἰκογενεῖας καὶ νὰ ἐλαφρύνουν κάπως τὸ δυσβάστακτον ἀπὸ τὰς δαπάνας τοῦ ηλεκτροφωτισμοῦ θάρος τοῦ Δήμου, νὰ διατεθοῦν δὲ κατόπιν εἰς κοινωφελῇ σκοπὸν πού θὰ ὑποδείξῃ τὸ ἴδιον. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ παραβλέψωμεν καὶ τὴν κοινωνικὴν σημασίαν πού παρουσιάζει τὸ ζήτημα ὡς διαχωρίζον τοὺς κατοίκους εἰς ἀστοὺς καὶ πληβείους. Θὰ ἦτο ἐπίσης δυνατόν, ἐφ' ὅσον θὰ διετίθετο ἓνα ποσόν, νὰ

διατεθῇ μέρος αὐτοῦ διὰ τὴν ἀγορὰν κατόπιν δημοπρασίας ἢ εἰδικῆς παραγγελίας ὑλικῶν ἐγκαταστάσεως, ὅποτε ἡ δαπάνη τῆς παροχετεύσεως θὰ μειωθῇ ἀρκετά, καθ' ἃς ἔχομεν βασίμους πληροφορίας, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐκτέλεσις περισσοτέρων παροχετεύσεων.

Ἡ δημοπρασία διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ηλεκτροφωτισμοῦ εἰς τὰς Κοινότητας τῆς νήσου, ματαιωθείσα, ἐπαναλαμβάνεται τὴν 12ην Ἀπριλίου.

Ἀνομβρία

Ἡ χειμερινὴ ξηρασία συνεχίζεται δυστυχῶς, μὲ ὅλα τὰ κακὰ συνεπακόλουθα. Οἱ ὀλίγοι γεωργοὶ πού ἔσπειραν δὲν πρόκειται νὰ θερίσουν τὰ δὲ ζῶα ἀποδεκατισθέντα ἐξακολουθοῦν νὰ φοφοῦν. Ἡ παραγωγή γάλακτος καὶ τυροῦ ἐμειώθη σημαντικώτατα καὶ τὸ νερὸ στὶς στέρνες πού δὲν γέμισαν, λιγοστεύει. Αἱ ἔαρυναὶ καὶ ὄψιμοι καλλιέργειαι παρουσιάζονται ἐπὶ τοῦ παρόντος καλαί, ἡ ἀνάπτυξις των ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βροχὴν τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοι ἀναμένουν μὲ πραγματικὴν ἀγωνίαν. Ἡ ἀμυγδαλοπαραγωγή κατεστράφη εἰς τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ νησιοῦ μὲ τοὺς παγεροὺς καιροὺς τοῦ Φεβρουαρίου-Μαρτίου. Σὲ ὅλα αὐτὰ προσετέθη καὶ ἡ μάστιξ τῶν κουλιανῶν. Φαίνεται ὅτι δὲν ικανοποιοῦνται πλέον εἰς τὸ «Λακκί» ὅπου ἀρχικῶς ἐγκατεστάθησαν καὶ ἀρκετοὶ ἀπεδήμησαν εἰς τὴν περιφέρειαν Μανδρακίου, ὅπου ἐμφανίζονται κατὰ ομάδας ἀπὸ ἑκατὸν καὶ ἄνω καὶ ἀπειλοῦν μὲ καταστροφὴν τὶς καλλιέργειες τῶν ὁσπρίων καὶ ἐν γένει τῶν καλοκαιρινῶν προϊόντων. Δὲν γνωρίζομεν διὰ ποίους λόγους τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας δὲν μετεβίβασε κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη πιστώσεις διὰ τὴν καταδιώξιν τῶν κορακοειδῶν, ἡ ὁποία ἀντιμετωπίζεται μόνον μὲ τὰ ὀλίγα μέσα πού διαθέτει ὁ Δῆμος.

Ναυτοπρόσκοποι

Ἐκ τῶν πεπραγμένων τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1955-1956 ἐπιτροπῆς τοῦ Συστήματος, τῆς ὁποίας προήδρευεν ὁ γραμματεὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου Νισύρου κ. Γεώργ. Μάγκος, παραθέτομεν ἐν συνόψει τὰ κάτωθι στοιχεῖα:

Παρεδόθησαν μετρητὰ παρὰ τῆς πρώην	
Ἐπιτροπῆς	Δρχ. 78,85
Εἰσπράχθησαν ἐκ συνδρομῶν δωρεῶν, χοροεσπερίδων κλπ.	Δρχ. 9.558,60
Ἦτοι σύνολον εἰσπράξεων	Δρχ. 9.637,45
Διετέθησαν: δι' ἐνοίκιον λέσχης, ἀγορὰν στολῶν καὶ λοιπῶν ὑλικῶν καὶ ὀργάνων ἐκδρομῶν	Δρχ. 7.819,10
Καὶ ἀπέμειναν μετρητὰ εἰς τὸ Ταμεῖον	1.818,35

Ἡ δύναμις τῆς μὲν Ὀμάδος ἀνήλθεν εἰς 24 προσκόπους τῆς δὲ Ἀγέλης εἰς 36 λυκόποyla. Ὁργανώθησαν δύο ἐκδρομαὶ (Κῶς 4ῆμερος καὶ Ρόδος 8ῆμερος) καὶ διμηνης διαγωνισμοὶ μεταξὺ ἐνομοτιῶν, κατασκευάσθησαν 24 νέαι στολαὶ προσκόπων, 20 λυκοπούλων καὶ 3 ἀρχηγῶν καὶ ἡγοράσθησαν 24 κοντοί. Ἐπετεύχθη ἡ στέγασις τοῦ Συστήματος εἰς λέσχην ἐπὶ ἐνοικίῳ καὶ ἡ παρὰ τῆς Ι. Μονῆς Σπληαντῆς δωρεὰν παραχώρησις ἐκτάσεως 3 στρεμμάτων εἰς θέσιν «Σκαλί» πρὸς ἀνέγερσιν ἰδιοκτητοῦ λέσχης. Ὁργανώθησαν 5 χοροσπεριδές, μία θεατρικὴ παράστασις καὶ δύο συγκεντρώσεις γονέων καὶ ἐνεγράφησαν 50 συμπατριῶται μας ὡς μόνιμοι συνδρομηταί, φίλοι τῶν προσκόπων.

Ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐνθουσιώδη σχόλια τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς μας τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ 12ον τεῦχος μας, θεωροῦμεν ἐπιτακτικὸν ὅσον καὶ εὐχάριστον καθήκον μας νὰ συγχαρῶμεν ἐγκαρδίως τὴν πρῶν Ἐπιτροπὴν Συστήματος καὶ ἰδιαίτερώς τὸν Πρόεδρον αὐτῆς κ. Γεώργιον Μάγκον εἰς τὴν δραστηριότητα τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἱκανότητα εἰς παιαίου προσκόπου, ὁφείλονται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τὰ ἐξόχως εὐχάριστα ἀποτελέσματα.

Δὲν χωρεῖ καμμία ἀμφιβολία ὅτι τὰ ἀπαρίσταντα τὴν νέαν Ἐπιτροπὴν πρόσωπα συγκεντρώνουν τὴν ἀμέριστον ἐκτίμησιν τῶν ἀπανταχοῦ Νισυρίων. Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἐὰν συμμετεῖχεν εἰς αὐτὴν καὶ ὁ κ. Μάγκος θὰ ἦτο βέβαιον ὅτι μὲ τὴν μεγάλην πείραν του καὶ τὴν ἀπερίριστον δραστηριότητά του, ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ μᾶς παρουσίαζεν ἀκόμη μεγαλειτέρας καὶ πλεον εὐχαρίστους ἐκπλήξεις. Πρὸς τοῦτο εἰς μὲν τὸν κ. Μάγκον ἀπευθύνομεν θερμὴν ἔκκλησιν καὶ ἐπικαλοῦμεθα τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν προσκοπικὴν ἰδέαν, εἰς δὲ τοὺς ἀγαπητοὺς συμπατριώτας μας καὶ ὅλους τοὺς ἀρμόδιους τὴν θερμὴν παράκλησίν μας, ὅπως συμβάλωσιν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀνωτέρω γνώμης μας, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ προσφέρουν σοβαρὰν καὶ θετικὴν ἐξυπηρέτησιν εἰς τοὺς Νισυρόπαιδας.

Ὁδὸς πρὸς Ἡφαίστειον

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα θὰ συντελέσουν κατὰ σοβαρὸν λόγον εἰς τὴν τουριστικὴν ἀξιοποίησιν τῆς πατρίδος μας εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν καὶ ἡ διάνοιξις τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ Ἐμπορείου εἰς τὸ Ἡφαίστειον, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀπὸ ἐτῶν συνεχίζεται ὅμως μὲ βραδὺν ρυθμόν. Ἡ ἀκίνδυνος καὶ ἄνευ κόπου προσέγγισις εἰς τὸν κρατῆρα καὶ τοὺς παρακρτατῆρας τοῦ ἡφαιστείου, γεγονὸς ποὺ δὲν συναντᾶται, ἐξ ὧσιν γνωρίζομεν εἰς τὰ ἡφαίστεια τοῦλάχιστον τῆς Εὐρώπης, μᾶς παρέχει τὴν βάσιμον βεβαιότητα, ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκδρομῶν ποὺ θὰ διοργανοῦνται, πλείστοι θὰ εἶναι καὶ οἱ τουρίσται, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπιδιώξουν νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦν. Τὸ ὑπέροχον ἐξ ἄλλου

τοπίον θὰ συντελέσῃ ἐπίσης εἰς τὴν δημιουργίαν τακτικοῦ τουριστικοῦ ρεύματος ἡμετέρων καὶ ξένων μὲ τὰ συναφῆ εὐχάριστα ἀποτελέσματα διὰ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου καὶ τὸν καθόλου τουρισμὸν τῆς Ἑλλάδος.

Προβάλλομεν τὸ θέμα, ὡς ζήτημα κοινῶν ἐνδιαφέροντος τοῦ Δήμου καὶ τῶν Κοινοτήτων τῆς νήσου καὶ τῶν Νισυριακῶν Συλλόγων καὶ πιστεύομεν ὅτι εἶναι εὐχερὲς ἡ ταχεῖα ἐπίλυσίς του ἐὰν μελετηθῇ ἐπισταμένως καὶ καταβληθῇ ἡ δέουσα προσπάθεια πρὸς τὰς ἀρμοδίας ἀρχάς.

Κατὰ τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας μᾶς παρέσχεν ὁ μηχανικὸς Κῶ κ. Γεώργιος Μυλωνᾶς, πρόκειται συντόμως νὰ συνεχισθῶσιν αἱ ἐργασίαι διανοίξεως καὶ χαράξεως τῆς ὁδοῦ. Ἡ διατιθεμένη ὅμως πίστωσις 25.000 δραχ. (15.000 εἰς χρῆμα καὶ 10.000 συμβολὴ τῆς Κοινότητος Ἐμπορείου εἰς προσωπικὴν ἐργασίαν) εἶναι τελείως ἀνεπαρκής. Ἡ πρῦπολογιζομένη εἰς χρῆμα διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν δαπάνη ἀνέρχεται εἰς δρχ. 150.000.

Διδακτήριον Νικιῶν

Μὲ ἰδιαίτεραν εὐχαρίστησιν πληροφοροῦμεθα ὅτι διηυθετήθη τὸ ζήτημα τοῦ γηπέδου ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἀνεγερθῇ τὸ διδακτήριον τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Νικιῶν, διὰ τὸ ὁποῖον μετέβη ἐπιτοπιῶς ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς μας ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἀναμένεται δὲ ἡ ἔγκρισις τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Συλλόγου ὁ «Ἀγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν.

Τὸ διδακτήριον θὰ ἀνεγερθῇ ἐπὶ τῇ βάσει μελέτης καταρτισθείσης παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, θὰ περιλαμβάνῃ δὲ δύο κανονικὰς αἰθούσας διδασκαλίας, γραφεῖον καὶ ἀποθήκην. Αἱ αἰθούσαι θὰ ἐπικοινωνοῦν διὰ τετραφύλλου διπλῆς θύρας, ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ μετατρέπωνται εἰς ἐνιαίαν μεγάλην αἴθουσαν διὰ τελετὰς, διαλέξεις καὶ λοιπὰς συγκεντρώσεις. Ἡ κατασκευὴ θὰ γίνῃ ἰσχυρῶς ἀντισεισμικὴ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τελευταίων ἐπιστη-

μονικῶν δεδομένων. Ὁ προαναφερθεὶς ἐν Ἀμερικῇ Σύλλογος ἀπεφάσισε νὰ εἰσφέρει διὰ τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ 5.000 δολλάρια, ἀπέστειλε δὲ ἥδη εἰς τὴν διορισθεῖσαν παρ' αὐτοῦ εἰδικὴν ἐπιτροπὴν 2.000 δολλάρια. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς δαπάνης, τὸ ὅποτον ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ὑπερβῇ τὴν εἰσφορὰν τοῦ Συλλόγου, ἐλπίζεται ὅτι θὰ διαθέσῃ τὸ Κράτος.

Χαίρομεν διότι μᾶς παρέχεται ἡ εὐχάριστος εὐκαιρία νὰ συγχαρῶμεν τὴν Διοίκησιν καὶ τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ὅσον καὶ φιλοπάτριδα ἀπόφασίν των νὰ χαρίσουν εἰς τοὺς μικροὺς μαθητὰς τῆς ἰδιαιτέρας των πατρίδος συγχρονισμένον ἀπὸ ὑγιεινῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς πλευρᾶς διδασκῆριον, τὸ ὅποτον θὰ συμβάλῃ σοβαρῶς εἰς τὴν καλλιτέραν πνευματικὴν καὶ ὑγιεινὴν ἀνάπτυξίν των. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν δὲν μᾶς εἶναι ἄγνωστον, διότι χρονολογεῖται ἀπὸ 40 καὶ πλέον ἐτῶν. Δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν ὅμως τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς του, ὥς καὶ ἡ λεπτομερειακὴ καθόλου δρασίς του. Θὰ ὀφείλωμεν χάριτας πρὸς τὴν Διοίκησιν τοῦ Συλλόγου ἐὰν θὰ ἐχρησιμοποίει τὰς στήλας μας διὰ μίαν ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τοῦ ἔργου του, ἀπὸ τῆς συστάσεώς του μέχρι σήμερον.

Ἐπιβεβλημένη ἐπανόρθωσις

Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος μας καὶ εἰς τὴν στήλην «Κρίσεις καὶ Σχόλια» ἀντεγράψαμεν, προκειμένου περὶ τῆς «Πρωτοχρονιᾶς τοῦ Παιδιοῦ» ὅτι τὴν ὥραίαν καὶ ἐπιτυχῇ ἔμπνευσιν εἶχεν ὁ Γνωμαγόρας Ἀθηνῶν. Τοῦτο συνέβη ἐκ παραλείψεως ἐπισυμβάσης κατὰ τὴν δακτυλογράφησιν τῆς ἀνταποκρίσεως τοῦ συνεργάτου μας κ. Σταμάτη Κουρτζῇ εἰς ἣν ἀνεγράφετο ὅτι ὁ Δήμαρχος κ. Γεώργιος Γιαλλούρης εἶχε τὴν ὥραία καὶ ἐπιτυχῇ ἔμπνευσιν νὰ ἀποτανθῇ πρὸς τὸν Γνωμαγόραν διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἑορτῆς. Ζητοῦμεν συγγνώμην παρ' ἀμφοτέρων διὰ τὴν ὥς ἄνω παράλειψιν, ἀπόρροιαν τῶν δυσχερειῶν ποὺ ἀντιμετωπίζομεν καὶ ἥτις ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἐπαναληφθῇ.

Παγοποιεῖον

Ἐπερατώθησαν καὶ αἱ μηχανολογικαὶ ἐγκαταστάσεις του, ἐλπίζεται δὲ βασίμως ὅτι συντόμως θὰ περατωθῇ καὶ ἡ ὑδατοδεξαμενὴ καὶ ὅτι ὅπωςδὴ ποτε θὰ λειτουργήσῃ τὸ καλοκαίρι, χά-

ρις εἰς τὰς συντόνους προσπάθειάς ποὺ καταβάλλει ὁ Δήμαρχος. Ἡ δυναμικότης του ἀνέρχεται εἰς 800 χιλιόγρ. πάγου ἡμερησίως ἥτοι εἰς 40 πλάκες τῶν 20 χιλιόγρ., ἡ ὁποία εἶναι δυνατὸν καὶ νὰ ἀῤῥηθῇ ἀναλόγως τοῦ τρόπου λειτουργίας του καὶ τῶν ἀναγκῶν. Τὸ παγοποιεῖον δὲν πρόκειται νὰ συντελέσῃ μόνον εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ὄρων διαβιώσεως τῶν κατοίκων, ἀλλὰ θὰ συμβάλῃ ἐνεργῶς καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀλιείας τῆς νήσου καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀποδόσεως αὐτῆς.

Τὰ Νισυρικὰ Χρονικὰ, θεωροῦσιν ὑποχρέωσίν των ὅπως ἀπευθύνωσι τὰς θερμὰς εὐχαριστίας των εἰς τὸν Νομάρχην καὶ Πρόεδρον τοῦ Ὁργανισμοῦ Διοικήσεως τῆς Δωδεκανησιακῆς Περιουσίας κ. Γ. Ρεμπάκον καὶ τὰ μέλη τῆς Διοικήσεώς του διὰ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ πρὸς τὴν νῆσον μας.

Οἱ Νισύριοι ἐργάται καὶ ἡ Ἑταιρεία «Νομικοῦ»

Εἰς ἄλλην στήλην τοῦ παρόντος τεύχους τῶν «Ν.Χ.» δημοσιεύεται ψήφισμα — Διαμαρτυρία τῆς ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΝΙΣΥΡΟΥ, διὰ τὴν συμπεριφορὰν τῆς Ἑταιρείας τῶν Ἔργων τῆς νησίδος «Γυαλί» ἔναντι τῶν Νισυρίων ἐργατῶν. Ἀποῦ πρῶτον δηλώσωμεν κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπον ὅτι συμμεριζόμεθα τὰ αἰσθήματα τῶν συμπατριωτῶν μας ἐργατῶν καὶ ὥς Σύλλογος καὶ ὥς παροικία, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐνώσωμεν μαζύ των τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν δικαίαν τακτοποίησιν τοῦ ζητήματός των. Ἡ Ἑταιρεία καὶ συμβατικὴν ὑποχρέωσιν ἔχει νὰ προτιμᾷ τὴν πρόσληψιν ἐργατῶν ἐκ τῆς νήσου μας ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὅρους, ἀλλὰ καὶ ἠθικὴν τοιαύτην καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δευτερεύοντα θέματα ὄξυναν τὰς σχέσεις ἐργατῶν καὶ Ἑταιρείας. Καὶ ἡ Ἑταιρεία δεδομένου ὅτι ἀρχίζει ἔργον «μακρὰς πνοῆς» θὰ ἐξυπηρετηθῇ κατὰ τὸν καλῦτερον τρόπον ἐὰν δημιουργήσῃ μονίμους ἐργατικὰς χεῖρας εἰς τὴν Νίσυρον, ὅπως καὶ οἱ ἐργάται μας εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ δεῖξουν

τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρος τῶν εἰς τὸν καλὸν ἐργοδότην. Πιστεύομεν δηλαδὴ ὅτι κοινὰ εἶναι τὰ συμφέροντα καὶ θὰ πρέπει νὰ τακτοποιηθῇ τὸ ζήτημα κατὰ τρόπον ποῦ θὰ ἱκανοποιῇ ἀμφοτέρω τὰ μέλη. Ἴσως ἡ Ἐταιρεία διατρέχουσα τὸ ἄχαρι στάδιον τῆς προπαρασκευῆς, νὰ ἔδειξε σκληρότητα ἔναντι τῶν ἐργατῶν, δικαιολογημένην ἴσως ἐκ τῶν πραγμάτων. Εἶναι καιρὸς νὰ μεταβάλλῃ τακτικὴν καὶ νὰ δείξῃ εὐρύτητα κρίσεως καὶ πρὶν ἂν ὅλα, νὰ μὴν ἐπιτρέπει εἰς ἑαυτὴν ἀντιδικίαν μὲ ἐργάτας, οἱ ὅποιοι φυσικὸν εἶναι νὰ ἀγωνίζονται καὶ γενικῶς νὰ ἐπιδιώκουν τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς τῶν.

Μία ἐπιστολὴ

Παρὰ τοῦ συμπατριώτου μας κ. Νικήτα Σακελλαρίδου, ἐλάβομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν, τὴν ὅποιαν καὶ δημοσιεύομεν εὐχαρίστως.

Ἀγαπητά «Νισυριακὰ Χρονικά»,

Ἐπειδὴ σήμερα μόνον σεῖς ἀντιπροσωπεύετε τὸν Δωδ. Τύπον, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε μέσα ἀπὸ τίς γραμμῆς σας νὰ ἐπανορθώσω μιά ἀδικίαν. Τὴν 7ην Μαρτίου, μὲ πρωτοβουλίαν τῆς Ἐθν. Δωδ. Λαογραφικῆς Ἐταιρείας, ἔγινε μία σεμνὴ τελετὴ στὸν «Παρνασσό», γιὰ νὰ ἐορτασθῇ ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς Δωδεκανήσου. Μετὰ ἀπὸ τὸν «Παρνασσό», ἐπηκολούθησε δεῖπνον στὸ ἐστιατόριον «Ἀβέρωφ». Καὶ οἱ δύο συγκεντρώσεις ἐσημείωσαν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν.

Πολλοὶ λόγοι ἠκούσθησαν. Ἴσως περισσότεροι ἀπὸ ὅσο ἔπρεπε. Ἀνεφέρθησαν μερικὰ ὀνόματα Δωδεκανησίων, ποὺ προσέφεραν ὑπηρεσίας στὸ Δωδ. ἀγῶνα. Δὲν ἤκουσα ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ Γ. Μαυρολέοντα, τοῦ Νικήτα Ρούσσου, τοῦ Πάρη Ρούσσου, τοῦ Μιχ. Μιχαηλίδου-Νουάρου. Ἰδιαίτερα δὲν ἔγινε καμμιά μνεῖα γιὰ τὸν Δωδ. Τύπον. Καὶ ὅπως ὑπῆρξε:

α) Ἡ «Φωνὴ τῆς Δωδεκανήσου», ἀξιοπρόσεκτο μηνιαῖο περιοδικό, ὄργανο τοῦ Συλλόγου τῶν Δωδεκανησίων. Τὸ βάρος τῆς ἐκδόσεως εἶχε ἀναλάβει ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Γ. Οἰκονόμου, ποῦ δὲν ἤσυχολεῖτο μόνον μὲ τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ μὲ ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἄρτια ἐκδόσιν, μέχρι τῆς διεκπεραίωσης καὶ τῆς μεταφορᾶς τοῦ περιοδικοῦ στὸ ταχυδρομεῖο. Τὰ ἑλλείμματα τοῦ περιοδικοῦ κατέβαλλε ὁ Γ. Μαυρολέων.

β) Ἀὐγὴ Δωδεκανησιακὴ», δεκαπενθήμερη ἐφημερίδουλα ἀρκετὰ καλὰ φροντισμένη, ποῦ ἱκανοποιῶσε κάθε Δωδεκανήσιο. Τὴν ἐκδόσιν τῆς τὴν ὀφείλομε στὸν ἐπίσης ἀείμνηστο Μιλτ. Παπαμάνωλη «τὸν καφετζὴ τῆς πλατείας Ψυρρῆ». Αὐτὸς ἐφρόντιζε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν ὕλην, αὐτὸς

νὰ κάμῃ τὰς διορθώσεις, αὐτὸς νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἀποστολὴν στοὺς συνδρομητὰς, αὐτὸς νὰ πληρώσῃ τὰ ἑλλείμματα. Ὅταν κάποτε τοῦ εἶπα νὰ σταματήσῃ τὴν ἐκδοσὶν ποῦ τὸν ἐκούραζε οἰκονομικά, μοῦ εἶπε: «Ἡ Αὐγὴ», θὰ σταματήσῃ ὅταν θὰ ἀνατελῇ ἡ Λευτερίαν καὶ θὰ βγῇ τὸ πανηγυρικὸ τῆς φύλλο». Καὶ τὸ λόγο του τὸν ἐκράτησε.

Ἐξεδόθησαν ἐπίσης κατὰ περιόδους, ἡ «Μεγίστη» τοῦ κ. Στεφάνου καὶ ἡ «Φωνὴ τῆς Καρπάθου» τοῦ κ. Κασίου.

Στὴν τόση σπατάλῃ τῶν λόγων, δὲν εὐρέθησαν δύο λόγια γιὰ τοὺς ἀφανεῖς αὐτοὺς ἀγωνιστὰς;

Εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλοξενίαν.

Νικήτας Σακελλαρίδης

Νοσοκομεῖον Ε. Ε. Σταυροῦ

12 Ἀπριλίου 1957

Ἀγροτολέσχη Νισύρου

Πρὸς τὴν Ἐκδοτικὴν Ἐπιτροπὴν
«Νισυριακῶν Χρονικῶν»

Ἀθῆνας

Κύριε Πρόεδρε,

Εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 14 τεῦχος τῶν «Νισυριακῶν Χρονικῶν» μεταξὺ ἄλλων σχετικῶν πρὸς τὴν Ἀγροτολέσχην Νισύρου ἀναγράφεται ἡ πληροφορία ὅτι εἰς αὐτὴν ἐνεγράφησαν 20 μαθητρίαι καὶ 15 ἔτεροι κατωτέρως τάξεως καὶ ὅτι «ἐφέτος φοιτῶσι τακτικὰ μόνον δύο» καὶ ἀποδίδεται ἡ μὴ φοίτησις τῶν μαθητριῶν εἰς τὴν μὴ λειτουργίαν τοῦ ραδιοφώνου λόγῳ βλάβης. Πάντα ταῦτα εἶναι ἀπολύτως ἀνακριβῆ καθότι αἱ ἀρχικῶς ἐγγραφεῖσαι μαθητρίαι ἀνέρχονται εἰς 40 ἐκτὸς τῶν κατωτέρων τάξεων ἐτέρων 15. Ἐκ τούτων δὲ φοιτῶσι κανονικῶς ἄνω τῶν εἴκοσι αἵτινες παρακολουθοῦν τὰ σχετικὰ πρακτικὰ καὶ θεωρητικὰ μαθήματα μετὰ θερμοῦ ζήλου.

Ἐν Νισύρῳ τῇ 18-3-57 Μετὰ τιμῆς

Ἡ Διευθύντρια τῆς Ἀγροτολέσχης

Ἀναστασία Κατσαροῦ

Μᾶς προξενεῖ ἱκανοποίησιν ὅτι ἡ πληροφορία μας περὶ τακτικῆς παρακολουθήσεως τῶν μαθημάτων τῆς Ἀγροτολέσχης παρὰ δύο μόνον μαθητριῶν δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἡ παρεχομένη ὅμως ὑπεύθυνος πληροφορία ὅτι ἐκ τῶν ἐγγραφεισῶν 55 μαθητριῶν «φοιτῶσι κανονικῶς ἄνω τῶν εἴκοσι» ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ διότι δὲν διασαφηνίζει τοὺς λόγους τῆς ἀποχῆς τῶν 35 μαθητριῶν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς μὴ λειτουργίας τοῦ ραδιοφώνου, παρέχουμε τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ Γνωμαγόρας Ἀθηνῶν ἀπεφάσισεν ὅπως ἀποστείλῃ εἰς τὴν Ἀγροτολέσχην τὴν ἀπαιτούμενην διὰ τὴν λειτουργίαν του μπαταρίαν.

Η ΕΝΑΤΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Πρωτοβουλία της Δωδεκανησιακής 'Ιστορικής και Λαογραφικής 'Εταιρείας έωρτάσθη και έφέτος ή επέτειος της απελευθερώσεως της Δωδεκανήσου την 7ην Μαρτίου.

Τήν πρωΐαν οί Δωδεκανήσιοι φοιτηταί με επί κεφαλής τούς φοιτητάς τών 'Ανωτάτων Σχολών, κατέθεσαν στέφανον εις τό Μνημεϊον τοῦ 'Αγνώστου Στρατιώτου. Τήν 7ην άπογευματινήν έγένετο πανηγυρικός έορτασμός εις τήν αΐθουσαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσός, εις ήν παρέστησαν ό Μητροπολίτης Σάμου κ. Είρηναίος, ώς εκπρόσωπος της 'Εκκλησίας, οί ύπουργοί Κα Τσαλδάρη και Σ. Κωτιάδης, ό 'Αρχηγός τών Φιλελευθέρων κ. Γ. Παπανδρέου, οί βουλευταί Γ. Μαῦρος και Μ. Ζερβός, ό Δήμαρχος 'Αθηναίων κ. Κατσώτας, πολλοί καθηγηταί τοῦ Πανεπιστημίου και τών λοιπών 'Ανωτάτων Σχολών, οί πρώην Γενικοί Διοικηταί Δωδεκανήσου κ. κ. 'Αγαθοκλής και Μπουλαλάς, εκπρόσωποι τών Κυπρίων, Βορειοηπειρωτών και Διανοουμένων Δωδεκανησίων Γυναικών και πολλοί Δωδεκανήσιοι. 'Η αΐθουσα, τά θεωρεΐα και οί διάδρομοι ήσαν κατάμεστοι άπό έκλεκτόν κόσμον.

Τήν 7ην έσπερινήν ήρχισεν ό έορτασμός ψαλέντος ύπό της Πανεπιστημιακής χορωδίας τοῦ ύμνου «Τῇ 'Υπερμάχῳ...» Εὐθύς άμέσως ό πρόεδρος της Δ.Ι.Λ.Ε. καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Κρητικός, έκαμε λαμπράν εισήγησιν επί τοῦ έορτασμοῦ της ήμέρας, μεταδιοθεΐσαν διά τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, δι' ής δημιουργήθη ή θερμή άτμόσφαιρα, ύπό τό κράτος της όποίας διεξήχθη ή όλη τελετή και έδωσε τόν λόγον εις τόν κύριονόμιλητήν της ήμέρας Γυμνασάρχην κ. Μιχ. Πετρίδην, με θέμα «'Η Δωδεκάνησος διά μέσου τών αίωνων».

'Εν συνεχείᾳ ή καλλιτέχνις Κα Κοκκινάκη άπήγγειλε τό ποίημα τοῦ κ. Πετρίδη «Τά λυτρωμένα Δωδεκά

νησα» και ώμίλησαν ό ύπουργός κ. Κωτιάδης έξ όνόματος της Κυβερνήσεως, ό παλαίμαχος άγωνιστής της Κύπρου κ. Λανίτης, διαρκώς διακοπόμενος ύπό ζητωκραυγών και χειροκροτημάτων, ό γραμματεὺς της Κυπριακής άδελφότητος κ. Μυριάνθης και ή γραμματεὺς της Ε. Δ. Δ. Γ. κ. Μοσκόβη. Τέλος ό άντιπρόεδρος της Δ.Ι.Λ.Ε. κ. Μιχ. Καλογερόπουλος άνέγνωσε τό ψήφισμα της 'Εταιρείας και ή ώραία έορτή έληξε με τόν 'Εθνικόν ύμνον και ζητωκραυγάς ύπέρ της 'Ενώσεως της Κύπρου, ήτις άπετέλεσε και τό βασικόν σύνθημα αὐτης.

Τήν 9ην μ. μ. έδόθη παρὰ της Δ.Ι.Λ.Ε. πλούσιον γεῦμα εις τό έστιατόριον «'Αβέρωφ» εις τό όποϊον παρεκάθησαν περί τά 250 άτομα. Κατά τά έπιδόρπια ώμίλησαν ό 'Άγιος Σάμου, ό ύπουργός κ. Κωτιάδης, ό φιλέλλην 'Ολλανδός καθηγητής κ. Ντέ Βάλε, προκαλέσας τόν ένθουςιασμόν τών συνδαιτυμόνων με τό λεπτό χιούμορ και τά φιλελληνικά αίσθήματά του, ό πρώην Γενικός Διοικητής κ. 'Αγαθοκλής, ό πρόεδρος της 'Ενώσεως Συντακτών κ. Κρανιωτάκης, ό πρώην ύπουργός κ. Σολωμονίδης, ό όποϊος κατεχειροκροτήθη με τό θαυμασίο πεζοτράγουδό του ποῦ έξύμνησεν όλα τά νησιά μας, ό πρώην ύπουργός κ. Εὐαγγελάτος ώς εκπρόσωπος της ιερᾶς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου, ό βουλευτής κ. Μιχ. Ζερβός και τέλος ό παριστάμενος πρώτος γραμματεὺς της Αίγυπτιακής Πρεσβείας, άπαντήσας εις θερμόν χαριετισμόν της Δ.Ι.Λ.Ε. Τήν ώραία βραδυά εις τήν όποϊαν έκυριάρχει θερμός ένθουςιασμός, έκλεισεν ό πρόεδρος της Δ.Ι.Λ.Ε. καθηγητής κ. Κρητικός ευχαριστήσας τούς παρευρεθέντας έν μέσω ζωηρών και παρατεταμένων χειροκροτημάτων και θερμών έκδηλώσεων ύπέρ αὐτοῦ και της διοικήσεως της Δ.Ι.Λ.Ε.

Τά «Νισυριακά Χρονικά» ένώνουν και τά δικά των όλόθερμα συγχαρητήρια.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΝΙΣΥΡΟΥ ΣΤΟ “ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ,, ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Στό τεύχος Ίανουαρίου (1957) τών «Ν. Χ.» είδαμε με χαρά μας, ότι μιá από τις κύριες επιδιώξεις του περιοδικού είναι και ή συγκέντρωση του ιστορικού και λαογραφικού ύλικου τής Νισύρου. Η άξιέπαινη αυτή πρωτοβουλία, έκτός από τήν εκδήλωση στοργής και αγάπης προς τά πάτρια, δείχνει και μιá βαθύτερη κατανόηση και έκτίμηση του ιστορικού και λαογραφικού πλούτου του νησιού. Εύχης έργο θά ήτο, αν ή εύγενής αυτή προσπάθεια εύρισκε μιμητάς και άλλους τοπικούς Συλλόγους τής Δωδεκανήσου, διότι μόνον έτσι θά ήμπορούσε να διασωθή τó θαυμάσιο ύλικό που διατηρείται ακόμη στα νησιά μας, αλλά κινδυνεύει νά χαθή ή νά Ισοπεδωθή τώρα με τήν συχνή μεταπελευθερωτική έπαφή τών νησιωτών μας με τόν Μητροπολιτικό Έλληνισμό και τήν πνευματική επικοινωνία του τύπου και του ραδιοφώνου.

Τό άρθρο αυτό έγράφη με τόν σκοπό νά συμβάλη κατά κάποιον τρόπο στην επιδίωξη αυτή τών «Ν. Χ.» δίνοντας στούς αναγνώστες μερικές πληροφορίες σχετικά με τή συμμετοχή τής Νισύρου στο «Ιστορικό Λεξικό» και τή συμβολή της στην όλη Έλληνική Λαογραφία και κάμνοντας ορισμένες υποδείξεις σ' εκείνους που θά είχαν τή διάθεση νά ασχοληθούν με τή συγκέντρωση γλωσσικού και λαογραφικού ύλικου.

Στό ‘Αρχείο του ‘Ιστορ. Λεξικού τής ‘Ακαδημίας ‘Αθηνών συντελείται έδω και σαράντα χρόνια, ένα τεράστιο έργο που θά μείνη αιώνιο μνημείο του νεοελληνικού μας βίου. Πρόκειται για τó «‘Ιστορικό Λεξικό» τής Νέας Έλληνικής — τής κοινής και τών ‘Ιδιωμάτων — που όφείλεται στην έμπνευση του μεγάλου μας γλωσσολόγου Γ. Χατζηδάκη, του δημιουργού τής γλωσσολογικής επιστήμης στην Ελλάδα.

Παράλληλα με αυτό μιá άλλη έπισημονική εργασία έξ Ίσου σπουδαία γίνεται στο Λαογραφικό ‘Αρχείο τής ‘Ακαδημίας ‘Αθηνών με τή συγκέντρωση, άποδελτίωση και κατάταξη του ποικίλου λαογραφικού ύλικου από κάθε έλληνική περιοχή.

Τό Λαογραφικό ‘Αρχείο είναι έργο τής Έλληνικής Λαογραφικής ‘Εταιρείας που συνεστήθη από τόν Ν. Πολίτη, τόν θεμελιωτή τής Έλληνικής Λαογραφικής ‘Επιστήμης.

Τό ‘Αρχείο του ‘Ιστορ. Λεξικού με τó άφθονο ύλικό που εισρέει καθημερινώς από διάφορες γλωσσικές και λαογραφικές εργασίες έρευνητών, Ιδικών μας και ξένων, από κείμενα δοκίμων νεοελλήνων ποιητών και πεζογράφων, από τούς λεξικογράφους του 17 αί. μέχρι σήμερα, και κυρίως από συλλογές τής σημερινής ζωντανής παραδόσεως, έγινε μοναδικό στο είδος του.

Μεγάλη ύπηρεσία προσέφερε και προσφέρει πλήθος συλλογών από εκπαιδευτικούς κυρίως, αλλά και από πολλούς άλλους πνευματικούς ανθρώπους, που συγκεντρώνουν, έντελώς άφιλοκερδώς, γλωσσικό ύλικό και τó υποβάλλουν στη Γλωσσική ‘Εταιρεία. Τριμελής έπιτροπή από μέλη τής ‘Εταιρείας και Συντάκτας του ‘Ιστορ. Λεξικού κρίνει τις συλλογές και άπανέμει στις τρεις καλύτερες χρηματικά βραβεΐα, που έχουν μάλλον συμβολική αξία.

‘Επιστήμονες διακεκριμένοι, Συντάκται του Λεξικού, έστάλησαν πολεμικά από τήν ‘Ακαδημία σέ διάφορες έλληνικές περιοχές για νά μελετήσουν τά τοπικά ιδιώματα και νά συγκεντρώσουν ύλικό από πρώτο χέρι. Τό γλωσσικό αυτό ύλικό μαζί με τó δημοσιευμένο άπετέλεσε τόν πυρήνα για τή σύνταξη του ‘Ιστορ. Λεξικού. Μέχρι σήμερα έχουν έκδοθῆ 3½ τόμοι από τó Α μέχρι τής

λέξεως *γάργαρος*. Τὸ λεξικό ὀνομάζεται *Ἱστορικό*, γιατί δίνει ὀλόκληρη τὴν ἱστορία, καθεμιᾶς λέξεως, ἀπὸ ποῦ δηλαδὴ ξεκινᾷ, ἂν εἶναι ἀρχαία, μεταγενεστέρα, μεσαιωνικὴ ἢ νεωτέρα καὶ πῶς φθάνει ὡς ἐμᾶς.

Μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο οἱ ἀποστολὲς τῆς Ἀκαδημίας πρὸς συγκέντρωση γλωσσικοῦ ὕλικου καθυστέρησαν ἀπὸ λόγους οἰκονομικῆς φύσεως καὶ μόλις τὸ περασμένο καλοκαίρι ἔγιναν οἱ πρῶτες. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἀνετέθη στὸν ὑποφαινόμενο με ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ συγκέντρωση γλωσσικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὴν Ἀστυπάλαια, Πάτμο, Λέρο καὶ Τήλο. Τὰ τέσσερα αὐτὰ νησιά προεκρίθησαν ἀπὸ τὴν ὅλη Δωδεκάνησο, ἐπειδὴ τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ ποὺ τὰ ἀντιπροσωπεύει στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ εἶναι ἐλάχιστο. Κοντὰ σ' αὐτὰ ὅμως πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰ νησιά μας ποὺ δὲν μᾶς ἔχουν δώσει παρὰ ἐλάχιστο μόνο μέρος τοῦ γλωσσικοῦ τους πλούτου. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ Νίσυρος.

Ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα ἡ Ρόδος εἶχε τὴν τύχη νὰ ἐρευνηθῇ πολὺ καλὰ ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Α. Τσοπανάκη καθὼς καὶ ἡ Χάλκη ἀπὸ τὸν ἴδιον. Ὁ Χ. Παπαχριστοδούλου μᾶς ἔδωσε σὲ μιὰ πολὺ καλὴ ἐργασία τὸ τοπωνυμικὸ τῆς Ρόδου καὶ ὁ Α. Βρόντης ἀρκετὸ λαογραφικὸ ὕλικὸ τῆς Ρόδου δημοσιευμένο στὸ περιοδικὸ «Λαογραφία».

Ἡ Κάρπαθος ἐπίσης ἔχει ἐρευνηθῇ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸν Μ. Μιχαηλίδη—Νουάρο, γλωσσικῶς καὶ λαογραφικῶς, καθὼς καὶ ἡ Κάσος ἀπὸ τὸν ἴδιο. Σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ ἀντιπροσωπεύεται ἐπίσης ἡ Κῶς ἀπὸ τὶς ἐργασίες τοῦ Α. Καραναστάση καὶ τὸ γλωσσικὸ καὶ λαογραφικὸ ὕλικὸ ποὺ ἔχει δώσει ὁ Ι. Ζαράφτης στὸ ὑπ' ἀριθ. 45 χειρόγραφο καὶ τὸ δημοσιευμένο μετὰ θανάτον του στὸν ΙΓ τόμο τοῦ περιοδικοῦ «Λαογραφία». Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὰ 28 παραμῦθια τῆς Κῶ ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸν Ι. Ζαράφτη ὁ ἄγγλος καθηγ. Ν. Rouse καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ

R. M. Dawkins στὴν περίφημη συλλογὴ τοῦ Forty-Five Stories from the Dodekanese (Cambridge 1950)

Ἀρκετὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ βρίσκεται στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἱστ. Λεξικοῦ ἀπὸ τὴ Σύμη καὶ Καστελλόριζο ποὺ ἔδωσαν ὁ Δ. Χαβιαρᾶς καὶ ὁ Α. Διαμαντάρας. Τὴν Νίσυρο ἀντιπροσωπεύει τὸ μοναδικὸ χειρόγραφο ὑπ' ἀριθ. 63 ἓνα γλωσσάριο ἀπὸ 200 μόλις λέξεις καὶ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ 60 ἑρωτικὰ δίστιχα, 50 μοιρολόγια, 21 παροιμίες, 35 αἰνίγματα καὶ 3 δημοτικὰ τραγούδια. Τὸ χειρόγραφο αὐτὸ ὑπεβλήθη τὸ 1908 στὴ Γλωσσικὴ Ἐταιρεία ἀπὸ τὸν Σχολάρχη τῆς Νισύρου Γ. Παπαδόπουλο, ποὺ ὅπως λέει στὸν πρόλογό του, ἐπιθυμοῦσεν *«ἵνα ἀφ' ἐνὸς καταστήσῃ γνωστὴν ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ τὴν φιλιότην του πατρίδα νῆσον Νίσυρον ἀφ' ἐτέρου δὲ ἵνα συντελέσῃ κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὸ γλωσσολογικὸν ἐθνικὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐπαΐοντες καὶ φράδμονες ἄνδρες ἰδρυσαν πρὸς διαφώτισιν τοῦ Πανελληνίου...»*

Ἄν καὶ πτωχὸ τὸ χειρόγραφο αὐτό, ἔχει ἐν τούτοις ἀξίαν, ἐπειδὴ εἶναι τὸ μόνο ποὺ μᾶς δίνει ἀπὸ τὴ Νίσυρο γλωσσικὸ ὕλικὸ μιᾶς ἐποχῆς ποὺ ἀπέχει 50 χρόνια ἀπὸ μᾶς.

Ἄλλο γλωσσικὸ ὕλικὸ τῆς Νισύρου ποὺ χρησιμοποιεῖται στὴ σύνταξη τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ εἶναι καὶ αὐτὸ ποὺ περιέχεται στὴν ἐργασία τοῦ Χ. Παντελίδη «Φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων τῆς Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας (Ἀθῆναι 1929) καὶ τοῦ Karl Dieterich «Sprache und Volksüberlieferungen den Südlichen Sporadeu» (Wien 1908). Ἄλλὰ ὅλο αὐτὸ τὸ ὕλικὸ ἐλάχιστο μόνο μέρος τοῦ ἰδιώματος τῆς Νισύρου ἀντιπροσωπεύει καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ δὲν κάμνει συχνὰ τὴν ἐμφάνισή τῆς ἡ Νίσυρος στὰ λήμματα τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν ἡ Δωδεκάνησος εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐλληνικοὺς χώρους ποὺ διακρίνονται γιὰ τὸν λεξιλογικὸν τους πλοῦτο. Ὁ πολιτισμὸς τῶσαν αἰώνων, οἱ ἱστορικὲς περιπέτειες, οἱ ποικίλες ἀσχολίες τῶν κατοικῶν ἢ πρόδοος τῆς ναυτιλίας

καί τοῦ ἐμπορίου ἢ καλλιτεχνική διάθεση τοῦ πληθυσμοῦ, ὅλα αὐτὰ συνδυασμένα μέ τῇ γλωσσοπλαστικῇ ἱκανότητά τοῦ λαοῦ στάθηκαν ἀφορμὴ πλουτισμοῦ τῆς γλώσσας. Πιστεύομεν ὅτι πολὺ σύντομα θὰ συμπεριληφθῇ καὶ ἡ Νίσυρος στὶς ἀποστολὲς τῆς Ἀκαδημίας. Ὡς τόσο εἶναι φύσει ἀδύνατο νὰ ἐξαντλήσῃ τὸ γλωσσάριο ἐνὸς νησιοῦ, ὅση κι' ἂν ἀναπτύξῃ δραστηριότητα ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀποστολή, καὶ μάλιστα μέσα σὲ περιορισμένα χρονικὰ ὅρια. Ἀπομένει ἐπομένως στοὺς Νισυρίους καὶ ἰδιαίτερα στοὺς ἐπιστήμονας καὶ διανοουμένους τὸ ἔργον τῆς διασώσεως τοῦ γλωσσικοῦ πλούτου τοῦ νησιοῦ τους. Ὁ κόπος ἀξίζει γιὰ τέτοιου εἴδους ἐξυπηρέτηση. Μιά λέξη εἶναι πολλὲς φορές μιὰ ὁλόκληρη ἱστορία. Ὅμιλεῖ γιὰ τὸν πολιτισμὸ τοῦ τόπου ὅπως καὶ ἓνα ἔργο τέχνης ἀνασυρόμενο ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς ἢ ἓνα ἱστορικὸ γεγονός. Πολλὲς φορές μιὰ ἀσήμαντη λέξη, ξενόγη ἐκ πρώτης ὄψεως, κρύβει κάτω ἀπὸ τὴν ἀλλόκοτη μορφὴ τῆς μιὰ πανάρχαιη καθαρόαιμη ἐλληνική.

Τὰ νησιά μας παρὰ τὴν πολύχρονη σκλαβιά τους καὶ τὴν ποικιλία τῶν κατακτητῶν καὶ ἐπιδρομέων ποῦ γνώρισαν, παρουσιάζουν ἐλάχιστη ξενική ἐπίδραση. Διατηροῦν τὸν ἀμιγέστερο τύπο τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων μέ θαυμασιό φωνητικὸ πλοῦτο καὶ ἄφθονα ἀρχαιοπρεπῇ στοιχεῖα. Στὴ Νίσυρο π.χ. μαρτυρεῖται ἡ λέξη *βαλάνι* ποῦ ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας τῆς, τοῦ γνωστοῦ δηλ. καρποῦ, σημαίνει καὶ ἓνα ἐξάρτημα τῆς ξύλινης κλειδαριᾶς ποῦ χρησιμοποιοῦν οἱ χωρικοί. Τῇ λέξει αὕτῃ μέ τὴν ἴδια περίπου σημασία ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης στὰ Πλαταικὰ (Βιβ. Β', κεφ. 4) ...*«ἐκλήσεε συστακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος τὸν μοχλόν»*.

Ἡ λέξη μέ τὴ σημασία τῆς αὕτῃ δὲν μαρτυρεῖται στὸ Ἱστορ. Λεξικὸ ἀπὸ τὴ Νίσυρο, γιατί δὲν εἶχεν ἀποθησαυριστῇ.

Ὁ *κέφος* τὸ γνωστὸ θαλασσινὸ πουλί, ποῦ κατὰ τὸν Νισύριο ποιητῇ

Δ. Μπαλαλᾶ *«εἰς τὴν Περγουσαν ἔστησε δικιὰ του παντιέρα»* εἶναι ὁ *κέφος* τοῦ Ἀριστοτέλη (Περὶ τὰ ζῶα Ἱστορ. Βιβ. 8, Κεφ. 14) καὶ τοῦ Ἀριστοφάνη (Πλοῦτος στίχ. 911—12 καὶ Εἰρήνη στίχ. 1067). Τὰ *ληόπρωνα* ποῦ δίνει ὁ Γ. Παπαδόπουλος στὸ γλωσσάριό του εἶναι τὸ μεσαιωνικὸν *ἀλληλοπρόγωνα*, δηλαδὴ τὰ παιδιὰ ἀπὸ πρῶτο γάμο χήρου καὶ χήρας ποῦ ἐνώθηκαν σὲ δεῦτερο γάμο. Τὸ *βαρταλαμί* τῆς σεντούκας εἶναι τὸ *παρταλαμίδιον* καὶ ὁ *ἀδγιάθωνας* εἶναι ὁ *δοιήν*. Καὶ τί νὰ πῇ κανεὶς γιὰ τὰ τοπωνύμια, τὰ αἰώνια αὐτὰ καὶ ἀμετάβλητα ὀρόσημα τῆς ἐλληνικῆς γῆς;

Ἡ *Ἀχοῦσα* (δωρικὸς τύπος τοῦ ἡχοῦσα) τοπωνύμιον τῆς Ρόδου καὶ τῆς Κῶ. Οἱ *Βᾶσες* τῆς Ρόδου καὶ *Βᾶττες* τῆς Ἀστυπάλαιας (δωρ. τύπ. τοῦ *βῆσσα*=φαράγγι, κοιλάδα δενδρόφυτη), οἱ *Κᾶποι* τῆς Ρόδου (δωρ. τύπ. τοῦ κῆποι) μᾶς μεταφέρουν στὴν ἐποχὴ τῶν Δωριέων καὶ τῆς Δωρικῆς Ἑξαπόλεως.

Ἀνέφερα πρόχειρα τὶς ὀλίγες αὐτὲς περιπτώσεις ἀπὸ τὶς ἀπειρες ποῦ θὰ μπορούσε κανεὶς ν' ἀραδιάσῃ, γιὰ νὰ καταλάβουμε πόσο πρέπει νὰ φροντίσουμε ὅλοι γιὰ τὴ διάσωση τέτοιου ὕλικου.

Οἱ Νισύριοι διακρίνονται γιὰ τὴν ἀγάπῃ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους πρὸς τὸ νησί τους. Στὴν προκειμένη περίπτωσι, πιστεύω, ὅτι θετικώτερη ὑπηρεσία θὰ μπορούσαν νὰ προσφέρουν, οἱ διδασκαλοὶ τῆς Νισύρου. Παιδιὰ τοῦ λαοῦ, ζοῦν ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ μετέχουν ἐνεργὰ στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις του, ἐξοικειωμένοι δὲ καθὼς εἶναι μέ τὸ τοπικὸ ἰδίωμα καὶ ἐφοδιασμένοι μέ τὶς ἀπαραίτητες γραμματικὲς γνώσεις ἡμποροῦν νὰ συγκεντρώσουν μέ ἀγάπῃ καὶ εὐσυνειδησία καὶ νὰ μᾶς δώσουν ἐκλεκτὰ καὶ σίγουρο γλωσσικὸ καὶ λαογραφικὸ ὕλικό.

Μίλησα πέρα πάνω γιὰ τὸ μοναδικὸ χειρόγραφο ποῦ βρίσκεται ἀπὸ τὴ Νίσυρο στὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἀλλὰ καὶ τὸ λαογραφικὸ ὕλικό ποῦ βρίσκεται στὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο δὲν εἶναι περισσότερο πλού-

σιο. Τέσσερα μικρά χειρόγραφα ὑπ' ἀριθ. 176, 178, 207 καὶ 208 τοῦ Γ. Παπαδόπουλου με παραμύθια, τραγούδια, μοιρολόγια, νανουρίσματα καὶ περιγραφὲς ὀλίγων ἐθίμων, τὸ ὑπ' ἀριθ. 192 τοῦ Ἀχ. Διαμαντάρου με 4 δημοτικὰ τραγούδια τῆς Νισύρου καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1548 χειρόγραφο τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μέγα με ὀλίγα ἔθιμα κληρονομικοῦ δικαίου καὶ ἔθιμα γάμου τῶν Νικιῶν. "Αν προσθέσουμε σ' αὐτὰ τὰ «Λαογραφικά» τοῦ Γ. Ν. Καζαβῆ καὶ μερικὰ δημοσιεύματα τοῦ λογίου Νισυρίου Ἱεράρχου κ. Ἑμμ. Καρπάθιου, ἔχουμε ὅλο τὸ λαογραφικὸ ὕλικό ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὴν Νίσυρο, ὄχι πλοῦσιο, ἀλλὰ καὶ μονόπλευρο θὰ ἔλεγα. Παραμύθια, τραγούδια, παροιμίαι, νανουρίσματα, μοιρολόγια κλπ., ὅλα αὐτὰ *λεξικὴ* λαογραφία μόνο μᾶς δίνουν. Λεῖπει τὸ οὐσιαστικώτερο τμήμα τῆς Νισυριακῆς Λαογραφίας: ἡ ζωὴ τοῦ λαοῦ οἱ ἀσχολίαι του, ἡ ἔμπρακτὴ ἐκδήλωσή του στὴν τέχνην, στὴ μουσικὴ. Ὁ γεωργικὸς βίος, αὐτὸς ὁ ὑποτυπώδης ἔστω με τὰ πρωτόγονα μέσα, με τὸ Ἡσιόδειο ἄροτρο ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρχαιοπρεπεῖς γεωργικοὺς ὄρους. Ἡ ποιμενικὴ ζωὴ τῶν ὀλίγων βοσκῶν τοῦ Γιαλυοῦ καὶ τῆς Περγούσας με λεπτομερὴ περιγραφὴ τῶν ἀσχολιῶν τοῦ βοσκοῦ καὶ λεπτομέρειες τοῦ κοπαδιοῦ του. Ἡ ζωὴ τῶν ναυτικῶν, τῶν ψαράδων. Ἡ δενδροκομία, ἡ μελισσοκομία, ἡ ἐλαιουργία, ἡ βυρσοδεψία, ἡ ὑφαντικὴ τοῦ ἀργαλειοῦ, ὅλα αὐτὰ στὴ λαϊκὴ τους ἔκφραση. Ἡ οἰκογενειακὴ, ἡ κοινωνικὴ ζωὴ σ' ὅλη τους τὴν ἔκταση. Ἡ ἐνδυμασία, ἡ ὑπόδηση, τὸ λαϊκὸ σπίτι με τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ σκεύη του. Οἱ ἀσθένειαι ἀνθρώπων καὶ ζώων καὶ ἡ λαϊκὴ θεραπευτικὴ, ἡ μαγεία. Ἡ δημόδης ἀστρονομία καὶ μετεωρολογία, τὰ προγνώστικα τῶν καιρικῶν μεταβολῶν καὶ οἱ ἀντίστοιχαι παροιμίαι. Τὸ λαϊκὸ ἔθ.μικὸ Δίκαιο, ἡ λαϊκὴ λατρεία ποῦ τόσες ἐπιβιώσεις ἀρχαίων λατρευτικῶν ἐθίμων εἶναι δυνατόν νὰ κρύβῃ. Ὁ μισεμὸς καὶ ἡ ἐπιστροφή τοῦ ξενιτεμένου καὶ τόσοι ἄλλοι τομεῖς ποῦ δὲν εἶναι εὐκόλο ν' ἀραδιαστοῦν ἐδῶ

καὶ ποῦ τόσο ὕλικό ἤμποροῦν νὰ μᾶς δώσουν, γιὰ νὰ σχηματίσουμε ἔτσι μιὰν ἄρτια λαογραφικὴ εἰκόνα τῆς Νισύρου.

"Ὅσοι θὰ ἀσχοληθοῦν με τὴ συγκέντρωση λαογραφικοῦ ὕλικου θὰ ἐξυπηρετοῦν ταυτόχρονα καὶ τὴ γλωσσικὴ ἀποψη, ἂν ἡ προσφορὰ τοῦ ὕλικου γίνῃ σὲ ἀφηγηματικὴ μορφή.

"Ὅσοι πάλι θὰ ἀσχοληθοῦν με καθάρᾳ γλωσσικὸ ὕλικό πρέπει νὰ προσέξουν τίς διάφορες σημασίες, κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰς, ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἡ ἴδια λέξι στὴν καθημερινὴ ὁμιλία καὶ νὰ δώσουν κάθε μιὰ μέσα σὲ φράση προσεκτικὰ σχηματισμένη, μέσα σ' ἓνα «διδασκαλικὸ χωρίο», ὅπως θὰ λέγαμε. Τὸ καλύτερο βέβαια εἶναι νὰ συλλάβουν τὴ φράση αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀβίαστη συζήτηση τοῦ λαοῦ. Με τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ ἴδουμε τὴ φυσιολογικὴ κίνηση τῶν ἰδιωματικῶν λέξεων καὶ θὰ ἔχουμε περισσότερους τοῦ ἐνὸς γρομμιατικοὺς τύπους. Οἱ λέξεις δὲν εἶναι αὐθόπαρκα καὶ ἀνεξάρτητα στοιχεῖα, ἀλλὰ εἶναι ζωντανὰ κύτταρα ἐνὸς ἐνιαίου ὀργανισμοῦ.

Πολὺ ἐπίσης πρέπει νὰ προσέξουν στὴν πιστὴ φωνητικὴ ἀπόδοση τῶν ἰδιωματισμῶν χρησιμοποιώντας λατινικοὺς χαρακτήρες ὅπου δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀποδοθῇ ἡ φωνητικὴ με ἑλληνικούς. Γιὰ τὰ μέσα π. χ. μπ, ντ, γκ τὰ b, d, g. Τὸ κ ἐπίσης ὅπου παθαίνει τσιτακισμό, προφέρεται δηλ. σάν *τσ*, νὰ τὸ γράφουν με τὸ Ἰταλικὸ *c* ποῦ ἀποδίδει καλύτερα τὸ εἶδος τοῦ τσιτακισμοῦ στὴ Δωδεκάνησο. Μ' ἄλλα λόγια ὄχι *παιδάτσι* ἀλλὰ *παιδάσι* ὄχι *τσφαλή* ἀλλὰ *εσφαλή*. Τὰ διπλὰ σύμφωνα ποῦ ἡ διατήρησή τους ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν Δωδεκανησιακῶν ἰδιωματικῶν πρέπει νὰ δίνονται με προσοχὴ καὶ νὰ χωρίζονται με μιὰ παύλα π. χ. *πιχύξ-ξομαι*, *ζυμών-νω*, *ἔσ-σι-νας*, *κατσουλ-λών-νω* κ. ἄ.

Ἡ συγκέντρωση τοῦ ὕλικου με τὴ χρῆση μαγνητοφώνου θὰ ἦταν ἡ ἰδεώδης, γιὰτὶ ὄχι μόνο θ' ἀπέδιδε καὶ τὴν ἐλάχιστη φωνητικὴ ἀπόχρωση ἀλλὰ θὰ ἔδιδε τὴν εὐχέρεια στοὺς εἰ-

ΑΠ' Ο,ΤΙ ΘΥΜΑΜΑΙ

Μιά από τις ημέρες που περιμέναμε με λαχτάρα ήτο η Πρωτομαγιά. 'Ο έορτασμός της στη Νίσυρο είχε και θρησκευτικό χαρακτήρα. Σ' αυτόν έπαιρνε μέρος και τὸ Σχολεῖο ὠργανωμένο.

'Από πολὺ πρωτὶ ξεκινούσαμε ὅλοι γιὰ τὸ Διαβάτη. 'Εκεῖ μετὰ τὴ λειτουργία, περνούσαμε ὅλη τὴν ἡμέρα διασκεδάζοντες, καὶ τὸ ἀπόγευμα μικροὶ καὶ μεγάλοι κατεβαίναμε πρὸς τὸ χωριό, τραγουδώντας τὸ «ὁ Μάιος μάς ἔφθασε» καὶ τὸ τραγούδι τοῦ 'Ιω. Λογοθέτη «Εἶδες, εἶδες, φίλε, τὸ Διαβάτη».

'Αρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκδρομεῖς ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴν παραμονή, γιὰ νὰ παρακολουθήσουν καὶ τὸν ἑσπερινό. Μιά χρονιά ἠθέλησα καὶ ἐγὼ νὰ πάω ἀπὸ τὴν παραμονή, ἀλλὰ ὁ πατέρας μου δὲ μὲ ἄφηνε, ἐπειδὴ ἤμουν μικρός. Κατὰ καλὴ μου τύχη (καὶ κακὴ δική σας, γιατί διαφορετικὰ δὲ θὰ σὰς ταλαιπωροῖσα σήμερα), τὴν ὥρα ἐκείνη περνοῦσε ὁ 'Ηγούμενος καὶ λέει στὸν πατέρα μου: «Δυσσέα, ἄφησε τὸ Νικῆτα νᾶρθη μαζί μου». Καὶ

ἔτσι εὐρέθηκα στὴ συντροφιά τοῦ Κυ.

'Εφθάσαμε στὸ Διαβάτη, ἐψάλαμε τὸν ἑσπερινό, καὶ μετὰ ἐκαθήσαμε ὅλοι οἱ ἐκδρομεῖς σὲ κοινὸ τραπέζι. 'Ο Γούμενος σηκώθηκε νὰ κάμῃ τὴν προσευχή καὶ ἄρχισε μὲ σοβαρότητα: ρίλλου.

'Ακαμάτης καὶ τεμπέλης
καὶ λογιῶν λογιῶν φαγὰς
ἄλλο δὲν τοῦ μέλλει πλέον
παρὰ νὰ γενῇ παπᾶς.

"Ολοι μας ἐγελάσαμε. Σήμερα όμως πού τὸ ξαναθυμήθηκα δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω ἂν ἦτο μόνο ἀποτέλεσμα τῆς χιουμοριστικῆς διαθέσεως πού τὸν διέκρινε.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Διαβάτη αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσι, σὰν εὐλαβικὸ μνημόσυνο νὰ ἀναφέρω τὸ ὄνομα τῆς Μοσχοῦς τῆς Μοναχῆς.

Πραγματικὰ ὁλομόναχη κατῴρθωσε νὰ μεταβάλῃ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ σὲ ὄασι, ὅπου εὗρισκαν ξεκούραση, ὅσοι τοὺς ὁδηγοῦσαν ἐκεῖ εὐλαβικὰ ἢ διαβατικὰ βήματα.

"Ας εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη της.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

δικούς νὰ μελετήσουν τὸν *τόνο* τοῦ Νισυριακοῦ ἰδιώματος, πού τόση μουσικότητα καὶ τόσο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει. 'Ο Γνωμαγόρας τῆς 'Αμερικῆς θὰ ἔκαμνε στὴν προκειμένη περίπτωση τὴν πιὸ πολύτιμη προσφορά.

Κάτι πού θὰ ἤθελα νὰ συστήσω στοὺς συλλογεῖς εἶναι τὸ νὰ ἀποφύγουν ὁλότελα τὸν πειρασμὸ τῆς ἐτυμολογίας, γιατί ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλο πρᾶμα, ἡμπορεῖ νὰ τοὺς παρασύρῃ νὰ προξηήσουν στὸ ὑλικὸ ζημία, πού αὐτοὶ δὲν ὑποπτεύονται. "Ας τὴν ἀφήσουν λοιπὸν στοὺς εἰδικούς.

Μιά θυσία ἀκόμη θὰ χρειασθῇ ἐκ μέρους τῶν συλλογέων, ἕνας κόπος

ἐπὶ πλέον, πού θὰ συμπληρώσῃ τὸ σκοπὸ τῆς συγκεντρώσεως: νὰ δώσουν τὸ ὑλικὸ σὲ διπλὰ ἀντίγραφα εἰς τρόπον, ὥστε τὸ ἕνα νὰ μένῃ στὸ 'Αρχεῖο τῶν «Ν. Χ.» γιὰ τίς δημοσιεύσεις τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ ἄλλο νὰ κατατίθεται στὸ 'Αρχεῖο τοῦ 'Ιστ. Λεξικοῦ καὶ τὸ Λαογραφικὸ γιὰ νὰ ἐρευνᾶται τὸ ὑλικὸ ἀπὸ τοὺς Συντάκτας. "Ετσι καὶ τὸ ὑλικὸ θὰ ἀξιοποιῆται καὶ ἡ Νίσυρος θὰ προβάλλεται στὴν ἑλληνικὴ Γλωσσολογία καὶ Λαογραφία.

ΑΝΑΣΤ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Συντάκτης τοῦ 'Ιστορικοῦ Λεξικοῦ
τῆς 'Ακαδημίας 'Αθηνῶν

ΜΑΝΔΡΑΚΙ (Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας)

Με καθολικὴ συμμετοχὴ τῶν Δημοσίων καὶ Δημοτικῶν ἀρχῶν, τῶν σωματείων καὶ τῶν κατοίκων, ἐωρτάσθησαν καὶ ἐφέτος αἱ ἐορταὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς 25ης Μαρτίου. Τὴν παραμονὴν τῆς 25ης Μαρτίου, οἱ πρόσκοποι καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ μαθητρίαι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου μετ' ἐπικεφαλῆς ὁμάδα μαθητρίων Ἐρυθροσταυριτῶν καὶ τὰ λάβαρα τῶν, παρήλασαν διὰ τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ ἄδοντας Ἐθνικὰ ἄσματα καὶ κατέληξαν εἰς τὴν πλατεῖαν «Γνωμαγόρα» παραταχθέντες πρὸ τοῦ Μνημείου τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου, ὅπου τοὺς ἀνέμενον οἱ ἀρχαί, αἱ διοικήσεις τῶν Σωματείων καὶ πλῆθος κόσμου. Εὐθὺς ἀμέσως αἱ σάλπιγγες ἐσάλπισαν σιγὴν καὶ αἱ σημαῖαι ὑπεκλίνοντο. Στεφάνους κατέθεσαν ἡ Τοπικὴ Ἐπιτροπὴ Κυπριακοῦ Ἀγῶνος, οἱ διδάσκαλοι, οἱ μαθηταί, οἱ Ἐρυθροσταυριταί, οἱ Πρόσκοποι, ἡ Ἀγροτολέσχη, ὁ Γνωμαγόρας, ἡ Χριστιανικὴ Ἕνωσις ὁ Νεομάρτυς Ἅγιος Νικήτας, ἡ Ἕνωσις Ἐμποροβιοτεχνῶν, ἡ Ἐργατικὴ Ἕνωσις, ὁ Γεωργικὸς Συνεταιρισμός, ὁ Λιμενικὸς Σύλλογος καὶ ὁ Κυνηγετικὸς Σύνδεσμος. Τὴν ἐπομένην 25ην Μαρτίου, ἐφάλη δεξολογία, καθ' ἣν ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ὁ διδάσκαλος Ἀπόστολος Μαστρογιάννης ἀναφερθεὶς εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον καὶ ἐξάρας τὸν ἀγῶνα τῶν Κυπρίων ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεώς των. Τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας ἐκάλυψαν παρατεταμέναι ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῶν Κυπρίων ἀγωνιστῶν. Εὐθὺς ἀμέσως σύσσωμον τὸ ἐκκλησίασμα μετ' ἐπικεφαλῆς τοὺς προσκόπους, Ἐρυθροσταυρίτας καὶ μαθητὰς μετέβησαν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου ὅπου ὁ Δῆμαρχος κατέθεσε στέφανον. Ἐπικολούθησαν ἀπαγγελλαί, σκέτς καὶ ἄσματα τῶν μαθητῶν, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα καὶ ἡ ὠραία τελετὴ ἔληξε μετ' ἐπισημαστικῆς ἐνόςσεως τῆς Κῆπου.

— ΕΡΑΝΟΣ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ. Τὴν Κυριακὴν 31ην Μαρτίου διετέλεθη ὁ ἔρανος ὑπὲρ τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ὁποίας προηγεῖτο ὁμᾶς Ἐρυθροσταυριτιστῶν μαθητρίων μετ' ὁμολογίας τῶν, ἐπισκέφθη τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα, διαθέσασα εὐχερῶς ὅλα τὰ ἀποσταλέντα εἰς αὐτὴν κουπόνια, συνολικῆς ἀξίας 1600 δρχ.

— Τὴν 16ην Μαρτίου κατέπλευσεν εἰς τὸ Γυαλὶ τὸ Ἰταλικὸν ἀτμόπλοιο «Nella» τὸ ὁποῖον καὶ ἐφόρτωσεν 14.130 κυβικὰς γυᾶρας ἐλαφρόπετρας, ἀποπλεῦσαν τὴν 21ην Μαρτίου.

— Αἱ ἐργασίαι ἐπισκευῆς τῶν καταστημάτων τῶν Λουτρῶν ἐπερατώθησαν. Ἐπερατώθησαν ἐπίσης αἱ ἐργασίαι τῶν μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Παγοποιείου. Ἐγένοντο αἱ ἐργασίαι ἐκβραχισμού τῆς ὕδατοδεξαμενῆς τοῦ Παγοποιείου, ἀναμένεται δὲ ἡ ἔγκρισις τῆς μελέτης διὰ τὴν ἀρχίσουν αἱ ἐργασίαι κατασκευῆς αὐτῆς.

— Τὴν Δευτέραν 1ην Ἀπριλίου θὰ ἀρχίσουν αἱ

ἐργασίαι κατασκευῆς τῆς νέας ὁδοῦ ἡ ὁποία θὰ συνδέσῃ τὸν δρόμον τοῦ σχολείου ἀπὸ τῆς λίμνης εἰς σημείον παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον καὶ θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ σημεῖον ποῦ εὐρίσκεται ὁ ἐρειπωμένος ἀνεμόμυλος παρὰ τὴν πλατεῖαν Γνωμαγόρα. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ ὁ Δῆμος ἐπέβαλεν ὑποχρεωτικὴν ἐργασίαν.

— Ἀπὸ τῆς Δευτέρας 8ης Ἀπριλίου, θὰ ἀρχίσῃ τὰ τακτικὰ κατὰ Δευτέραν, Πέμπτην καὶ Σάββατον δρομολόγια τοῦ μετ' ἐκ τῆς Καρδάμειας τὸ νεότευκτον πετρελαιοκίνητον τοῦ συμπατριώτου μας Ἰ. Κακακιῶ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη «Υπολοχαγὸς Χατζεξαγγέλου» παρὰ τοῦ ἀναδόχου του κ. Μαλασπίνα διευθυντοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐλαφρόπετρας Γυαλιοῦ, πρῶν ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

— Τὴν Κυριακὴν 24ην Μαρτίου ἐδόθη εἰς τὸ Ζωσιμοπούλειον χοροεσπερὶς ὑπὸ τοῦ Λιμενικοῦ Συλλόγου, ἡ ὁποία ἐσημείωσεν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἀπέφερε καθαρὸν προῖον ἐκ δραχ. 1.152,50.

ΝΙΚΙΑ ΝΙΣΥΡΟΥ (Ἀνταποκρίσεις)

— Κατόπιν χορηγήσεως σχετικῶν πιστώσεων ἐκτελοῦνται πολλὰ Κοινοτικά ἔργα, μερικὰ δὲ ἐπερατώθησαν. Συνεχίσθησαν αἱ ἐργασίαι τῆς ὁδοῦ Νικιῶν Αὐλακίου. Ἐπεσκευάσθησαν πολλοὶ ἐξωτερικαὶ ὕδατοδεξαμεναί. Αἱ ὁδοὶ τῆς Κοινότητος θὰ ἐπιστρωθῶν διὰ «γκρό-μπέτον», καθὼς καὶ αἱ Πλατεῖαι. Ἐπισκευάζονται ἀγροτικαὶ ὁδοί.

— Ἡ παραταθεῖσα ἀνομβρία καὶ αἱ μέτεπειτα ἀραιαὶ βροχαὶ ἐξημίωσαν τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν. Ἡ μεγάλη κοινοτικὴ δεξαμενὴ ἔχει σχεδὸν γεμίσει.

— Ἐναγωνίως ἀναμένεται ὑπὸ τῶν κατοίκων ὁ διορισμὸς Ἀγροφύλακος περιοχῆς Νικιῶν.

— Οὐδεμία ἐσημειώθη πρόοδος εἰς τὸν ἐξαγγελθέντα ἠλεκτροφωτισμὸν τῆς Κοινότητος.

— Τὴν 12ην Φεβρουαρίου ἐψάλη ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς μνήμην τοῦ ἐν Νισύρῳ πεσόντος λοχαγοῦ Χατζηευαγγέλου.

— Τὴν 7ην Μαρτίου ἐωρτάσθη ἡ ΕΝΑΤΗ ἐπέτειος τῆς ἐνσωματώσεως τῆς Δωδεκανήσου μετ' ἐκ τῆς μητέρας πατρίδος.

— Πανηγυρικώτατα ἐπίσης ἐωρτάσθη ἡ ἐπέτειος τῆς Ἐθνικῆς μας ἐορτῆς τὴν 25ην Μαρτίου. Ἀξίζουν θερ-

μά συγχαρητήρια εἰς τοὺς διδασκάλους μας κ. Ξεν. Μαυρουδῆ καὶ δεσποινίδα Ἑλένην Βασιλειάδου δι' ὅσα ὠραία μᾶς παρουσίασαν.

— Συζητοῦνται αἱ τεχνικαὶ λεπτομέρειαι διὰ τὴν ὀριστικὴν μελέτην τοῦ ὑπὸ ἀνέγερσιν νέου Σχολείου τῆς Κοινότητος, διὰ τὴν δαπάνην τοῦ ὁποίου ὁ ἐν Ἀμερικῇ Σύλλογος ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ ἐψήφισε τὸ ποσὸν τῶν 5.000 δολλαρίων.

Ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων συμφωνεῖ μὲ τὸν μηχανικὸν κ. Μυλωνᾶν ὅστις κρίνει καταλλήλοτέραν τοποθεσίαν διὰ τὸ Σχολεῖον τὴν παρὰ τὸν Σταθμὸν.

Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀφίχθη ἐνταῦθα ὁ συμπατριώτης μας Διευθυντὴς Ὑπουργείου Παιδείας κ. Μούρας καθὼς καὶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς Σχολείων Κῶ-Νισύρου κ. Ἰωσήφ.

Ἐλπίζεται ὅτι αἱ διαφωνίαι καὶ αἱ δυσχέρειαι τελικῶς θὰ ὑπερνικηθοῦν καὶ τὸ ἔργον συντόμως θὰ ἀρχίσῃ.

Συνεργάτης

ΡΟΔΟΣ

Ἡ Νισυριακὴ παροικία καὶ πάλιν διέλαμψε στὴ Ρόδο. Ἡ μεγάλη Ἀποκριάτικη Χοροεσπερὶς ποὺ διοργάνωσε ἡ ΠΟΡΦΥΡΙΣ, ἄφησε ἐποχὴ καὶ ἦτο μίᾳ ἀπὸ τίς ὠραιότερας καὶ ἐπιτυχεστέρας ἐκδηλώσεις ποὺ ἔγιναν ἐφέτος στὴ Ρόδο.

Εἶναι ἀλήθεια λοιπόν, πῶς «στὸ ἄψε σβύσε» κα-τορθώνουν οἱ Νισύριοι πάντοτε νὰ συσπειρώνονται γύρω ἀπὸ τοὺς συλλόγους καὶ τὰς Ὄργανώσεις των, ὅταν πρόκειται νὰ ἀρχίσουν μιὰ προσπάθεια γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συνέβη. Ὀλόκληρη ἡ Παροικία «κουνήθηκε» διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ Χοροεσπερὶς. Αἱ ἐφημερίδες ἀνῆγγειλαν μὲ μεγάλους τίτλους τὸ γεγονός, ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ρόδου διαλαλοῦσε κ' αὐτὸς τὸ ἴδιο, τὸ Διοικ. Συμβούλιον «ἔσπασε τὰ πόδια του» νὰ τρέχῃ παντοῦ...

Νὰ διαθέσῃ εἰσιτήρια, νὰ συλλέξῃ τὰ δῶρα, νὰ ἐκτυπώσῃ τὰ ἀπαραίτητα ἔντυπα καὶ τὰς προσκλήσεις, νὰ κλείσῃ τὸ Κέντρον, νὰ συμφωνήσῃ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ παρουσιάσῃ δύο ὀρχήστρες κ.τ.λ. Νὰ γιατί ἐπέτυχεν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ Χοροεσπερὶς μας. Πρωτοτυπία ἦτο καὶ ἡ σκέψις τῆς ἐκτυπώσεως διαφόρων Νισυριακῶν τοπίων, τὰ ὁποῖα ἐν εἰδῇ λαχοῦ, διανεμήθησαν μεταξὺ τῶν τιμησάντων τὴν Παροικίαν μας, ὅπως τὰ Λουτρά, τὸ Ἡφαίστειον, ἡ Σπηλιανή καὶ ἔτσι ἔγινε καὶ ἡ σχετικὴ διαφήμισις τῆς Νισύρου, τῆς ὁποίας τόσῃν ἔχομεν ἀνάγκην. Ἐνα, λοιπόν, ἀκόμα «εὖγε» ἀξίζει στὴν ΠΟΡΦΥΡΙΔΑ.

— Ἀρμοδίως πληροφοροῦμαι ὅτι προεκκρύχθη ὑπὸ τῆς Νομαρχίας διαγωνισμὸς διὰ τὴν ἀνάδειξιν

Ἑταιρείας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ ἡλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ εἰς τὰς Κοινότητας Νικιά καὶ Ἐμπορείου-Πάλων.

Ἐπίσης ἐνεκρίθη πίστωσις διὰ τὴν ἀνέγερσιν δι-δακτηρίου εἰς τὰ Νικιά.

— Ὀλόκληρος ὁ Ροδιακὸς τύπος ἀσχολεῖται δι' ἄρθρων, σχολίων καὶ εἰδήσεων μὲ τὸ σπουδαιότατον, ὡς δικαίως χαρακτηρίζεται, θέμα, τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ Νισύρου εἰς τὰ ὄρυχεῖα τοῦ Γυαλίου.

Εἶναι πραγματικὸς ἐμπαιγμὸς πρὸς τὴν Νίσυρον, ὁ τρόπος προσλήψεως τῶν ἐργατῶν, ἡ καταστρατήγησις τῆς Ἐργατικῆς Νομοθεσίας καὶ γενικὰ τὸ πνεῦμα ποὺ διέπει τὴν ἀναλαβούσαν τὰς ἐργασίας Ἐπιχείρησιν. Ἄλλωστε ὁ 9ος ὅρος τῆς συμβάσεως σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἀναφέρει ὅτι τότε καὶ μόνον δύναται νὰ προσλάβῃ ἐργάτας ἡ Ἐπιχείρησις ἐξ ἄλλης περιφέρειας ὅταν ὑπάρχῃ ἑλλειψις τοιούτων εἰς Νίσυρον. Ἐνῶ παρατηρεῖται σήμερον τὸ ἀντίθετον δηλ. ἀπασχολοῦνται 70 ἀπὸ τὴν Κέφαλον Κῶ καὶ μόνον 20 Νισύριοι. Διὰ τὸ προκύψαν τοῦτο θέμα ἀνεχώρησεν εἰς Νίσυρον ὁ ἐπόπτης ἐργασίας κ. Ν. Δημητρίου, κατόπιν διαταγῆς τῆς Νομαρχίας καὶ ψηφίσματος διαμαρτυρίας τῆς Ἐργατικῆς Ἐνώσεως Νισύρου, εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς ὁποίας παρέστη καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου Δωδεκανήσου κ. Γ. Λαμπριανός, κληθεὶς πρὸς τοῦτο εἰς Νίσυρον.

— Ὁ καλὸς φίλος τὰ «κατάφερε». Πρόκειται γιὰ τὸν Γιάννην Ρουσέτον, ταμίαν τῆς ΠΟΡΦΥΡΙΔΟΣ, ποὺ ἀραβωνιάστηκε μὲ μιὰ χαριτωμένη κοπέλλα τῆς Χάλκης, τὴν δίδα Μπιλιὰ Ροζάλη. Θερμότητα συγχαρητήρια.

Γ. Ι. Κουμέντος

ΑΘΗΝΑΙ

— Ὁ συμπατριώτης μας ἱατρὸς Νέφυτος Ν. Σακελλαρίδης, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν νευρολογίαν, ἀνεχώρησεν δι' ἄνωτέρας σπουδὰς εἰς Παρίσιος ὡς ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφίων, κατόπιν ἐπιτυχοῦς διαγωνισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβε τὴν πρῶτην θέσιν.

Συγχαίρομεν τὸν ἐκλεκτὸν νέον μας ἐπιστήμονα καὶ τὸν εὐχόμεθα καὶ νέας κατακτήσεις εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν τομέα.

— Ὁ κ. Ἰωάννης Μ. Καμπαλοῦρης, Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» διωρίσθη εἰς τὸ νεοσύστατον Σῶμα Ὁρκωτῶν Λογιστῶν, ὡς βοηθὸς ὁρκωτοῦ, μετὰ λαμπρὰν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν σχετικὸν διαγωνισμὸν. Τὸν συγχαίρομεν θερμῶς, βέβαιοι ὅτι θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ τὸν συγχαίρωμεν καὶ ὡς ὁρκωτόν.

— Ὁ κ. Νικητὰς Μαστρογιάννης διωρίσθη ὡς δημοδιδάσκαλος καὶ τοποθετεῖται εἰς τὴν Α' Περιφέρειαν Ρόδου. Τοῦ εὐχόμεθα καλὴν σταδιοδρομίαν.

— Ὁ Ὑψηλότης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς μας Παῦλος Ὁδ. Σακελλαρίδης, ἀνεχώρησεν εἰς Παρίσιος, ὅπου θὰ συνεχίσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον

Παρισίων, όπου ως γνωστόν, έχει διορισθή από ἐπὶ τῶν
ὡς Chargé de Recherches.

— Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ
πρόεδρος τῆς Ἐκδοτικῆς Ἐπιτροπῆς μας Κωνστ.
Μούρας, ἐποθετήθη ὡς Διευθυντὴς τῆς Διευθύνσε-
ως Ἑποπτικῶν Ὁργάνων Διδασκαλίας τοῦ αὐτοῦ
Ὑπουργείου.

— Ὁ κ. Νικήτας Σακελλαρίδης, Ταμίας τῆς
Ἐκδοτικῆς Ἐπιτροπῆς μας, ὑπέστη ἐπιτυχῶς διπλὴν
ἐγχείρησιν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυ-
ροῦ. Τοῦ εὐχόμεθα ταχεῖαν τὴν ἀνάρρωσιν.

— Ἡ κ. Μένη Ρασσιά, θυγάτηρ τοῦ ἀγαπη-
τοῦ μας συμπατριώτου Ν. Οἰκονομίδη ἔτεκεν
ἄρρεν. Εὐχόμεθα εἰς τοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς νὰ
τοὺς ζήσῃ καὶ εἰς τὸν ἀνθρῶν πάντοτε παπποῦ
γρήγορα νὰ πιάσῃ καὶ ἄλλα ἐγγόνια.

* * *

ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΙ ΛΥΡΙΣΜΟΙ

I. Πέταξε, χρόνε, πέταξε, πίσω μὲ τὰ φτερά σου,
πάρ' με γοργὰ στῆς Νίσυρος τὴν πέρα γειτονιά
καὶ νὰν' νυχτιά, γλυκιὰ νυχτιά καὶ τότε χρόνε
στὰσου
κι' ἄκουσε τὴν μπαλάντα μου μέσ' στὴν ἀστρο-
φεγγιά.

II. Παίξε, κιθάρα μου γλυκιὰ, νὰ μὲ μεθᾶς σὰν
πρῶτα
κάτω ἀπ' τὸ μπαλκόνι της στοῦ δρόμου τῇ
γωνιά,
ἡ μουσικὴ σου μάγεμα σὰν βγαίνει κάθε νότα,
ὄνειρο νά' ν' τὰ «μῦσᾶ» σου μαυλίστρα ἡ πενιά.

III. Κι' ἡ αὖρα ἡ νησιώτικη νὰ ξεχυθῇ στὰ μάκρη
νὰ ξεπεράσῃ πέλαγα κι' ὅσες κι' ἂν βρῇ στεργιές
κι' ὅπου τὴν εὖρη τὴν «καλὴ» στοῦ κόσμου
σ' ὅποιαν ἄκρη
νὰ τῆς θυμίσῃ ἀλαργινὲς Νισύρικες βραδυές.

IV. Νοσταλγικὲς κρυφὲς χαρὲς στὶς σκοτεινὲς τὶς
στράτες
σὰν πέραν' ἔρωτας ἀγνὸς τῇ νύχτα στὰ κλεφτὰ
κι' ἀκούγονταν ὀλονυχτὶς τῶν νιῶν οἱ σερνάτες
κι' ἦσαν χρόνια οἱ στιγμὲς, αἰῶνες τὰ λεπτά.

V. Ξύπνα, καὶ σὺ τραγουδιστὴ στῆς χαραυγῆς τὸ
φόντο
καὶ βάλε στὸ τραγοῦδι σου Νισύριχο «χαβᾶ»
καὶ πέσ' το ὅσο μπορεῖς γλυκὰ μὲ πρῖμο καὶ
σεκόντο
«Πάρε Φραζὴ τὴ λύρα σου κι' ἐγὼ τὸν ταμποῦρᾶ».

VI. Νέους τραγοῦδῃσε σκοποὺς γιὰ μυρωμένα
νειάτα
κι' οἱ νότες σου ὡς φεύγουνε ὅσο μποροῦν
ψηλὰ
καὶ φέρε τοὺς παλαιοὺς σκοποὺς στὰ χρόνια
τὰ φευγάτα
καὶ σιγαντραγοῦδῃσε τά... «Μάτια τὰ δειλά»...

VII. Τώρα κιθάρα, τοὺς σκοποὺς νὰ παίξῃς λίγο
πᾶψε...
μ' ἀνάμνησες γλυκόπιχρες ὁ χρόνος μᾶς κερνά.
Καὶ σὺ γλυκὲ τραγουδιστὴ σταμάτα λίγο, κλᾶψε
γιὰ ὅ,τι γιὰ πάντα ἔφυγε καὶ πίσω δὲν γυρνᾶ.

ΚΩΣΤΑΣ Ε. ΜΑΝΤΟΥΔΑΚΗΣ

ΠΕΖΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

Ὁδοιπόροι ἄτυχοι! Νὰ ταξιδεύουμε
αἰῶνια γεννηθήκαμε.
Τὴ μιά γιὰ βάρκα τὴν ἐλπίδα ἔχουμε,
τὴν ἄλλη τὴν ἐλπίδα ἔχουμε γιὰ βάρκα!

Στὰ ταξίδια μου μεπερδέφτηκα παρᾶξενά.
Πότε γέλασα καὶ πότε ἔκλαψα πιερά,
μὰ ποτὲ δὲ βόηκα ὅ,τι θέλησα.
Ζητῶ ὅ,τι ἐμίσησα, μισῶ ὅ,τι ζητοῦσα!

Ἄν ταξιδέψῃς, σκέψου το, γιὰ γνώριμο
λιμάνι νὰ πηγαίνῃς.
Χάνονται ὅσοι προσπαθοῦν, ἄγνωστο
πέλαγο γιὰ νὰ περάσουν.

Γ. Ι. Κουμέντος

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΝΕΑ ΕΚ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας ΙΑΚ. ΚΑΡΑΒΑΚΗ

ΓΑΜΟΙ

Τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου ἐτελέσθησαν εἰς τὸν
Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ἀστό-
ρίας οἱ γάμοι τοῦ Γεωργίου Ε. Καραβάκη μετὰ
τῆς Μαίρης Β. Κοντομανώλη. Τοὺς νυμφικοὺς
στεφάνους ἀντήλλαξεν ὁ φίλος τοῦ γαμβροῦ
ἐπιχειρηματίας κ. Ν. Παλαιολόγος. Τὴν τε-
λετὴν ἐπικολούθησε δεξίωσις εἰς τὸ St Moritz
τῆς Ν. Ὑόρκης εἰς τὴν ὁποίαν παρενρέθησαν
ἄνω τῶν 275 προσκεκλημένων, ὅπου οἱ νεό-
νυμφοι ἐδέχθησαν τὰς εὐχὰς αὐτῶν. Τὸν μῆνα
τοῦ μέλιτος διήλθον εἰς Λὸς Ἀντζελες, Χόλυ-
γουντ καὶ Λὰς Βέγκας. Εἰς τὸ εὐάρμοστον
ζεῦγος εὐχόμεθα ἀγάπην, ὁμόνοιαν καὶ πᾶσαν
εὐτυχίαν.

— Τὴν 10ην Φεβρουαρίου ἐτελέσθησαν εἰς
τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Ἀστο-
ρίας, οἱ γάμοι τοῦ κ. Νικολάου Πα Ἐμμα-
νουὴλ Διακαντῶν μετὰ τῆς δίδος Καλλιόπης
Χ. Κοντονικολάου. Τοὺς νυμφικοὺς στεφά-
νους ἀντήλλαξεν ὁ κ. Ἐμμανουὴλ Οἰκονομίδης
καὶ παρὰ νυμφος παρέστη ἡ Μαίρη Κοντονι-
κολάου. Μετὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου
ἐπικολούθησε μεγάλῃ δεξίωσις μετὰ πλουσί-
ου δείπνου εἰς τὸ ἀριστοκρατικὸν ξενοδοχεῖον
«Ἐδισον» ὅπου παρεκάθησαν πλεόν τῶν 350
προσκεκλημένων. Ἐχορεύθησαν ἀμερικανικοὶ
καὶ Νισύριοι χοροὶ ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς
ὀρχήστρας τοῦ κ. Λόρη μέχρι τοῦ μεσονυκτί-
ου ὁπότε οἱ νεόνυμφοι ἀνεχώρησαν εἰς Φλω-
ρίδα διὰ τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος. Εἰς τοὺς νεο-
νύμφους εὐχόμεθα ὅπως ἡ νέα τους ζωὴ εἴναι
γεμάτῃ χαρὰ καὶ εὐτυχία. Καὶ εἰς τὸν ἀγα-

πητὸν κουμπάρου καὶ ἀπὸ τὰ δικά του.

— Τὴν 24ην Φεβρουαρίου ἐτελέσθησαν εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ἀστορίας οἱ γάμοι τοῦ κ. Νικολάου Θερεούλη μετὰ τῆς διδος Εἰρήνης Σμαράγδα. Τοὺς νυμφικούς στεφάνους ἀντήλλαξεν ὁ κ. Ἀντώνιος Θεοδώρου καὶ παρὰ νυμφος παρέστη ἡ Μαρία Σμαράγδα. Εἰς τοὺς νεογόνους εὐχόμεθα καθεχαρὰν καὶ εὐτυχίαν.

APPABΩNEΣ

Τὴν 16ην Μαρτίου ἡρραβωνίσθη ἡ δνὺς Μαρία Γ. Ἑμμανουήλ μετὰ τοῦ νεαροῦ Ντίνου Κουτσοβίτη ἐκ Σπάρτης. Συγχαρητήρια. Τοὺς εὐχόμεθα καὶ καλὰ στέφανα.

— Τὴν 26ην Φεβρουαρίου ἐτελέσθησαν οἱ ἄρραβῶνες τοῦ κ. Ἰωάννου Μ. Σκανδάλιου, προσφιλοῦς υἱοῦ τοῦ κ. Μιχαήλ καὶ τῆς κ. Μαρίας Σκανδάλιου μετὰ τῆς διδος ἄκη. Εἰς τὸ εὐτυχές ζεῦγος εὐχόμεθα ταχεῖαν τὴν στέψιν.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

Τὴν 27ην Ἰανουαρίου ἐβαπτίσθη τὸ κοριτσάκι τοῦ ἀδελφοῦ μας Ἀντωνίου καὶ Καλλιόπης Πολίτη, εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῆς Ἀστορίας. Τὴν νεοφώτιστον ἀνεδέξατο ἐκ τῆς ἱεῖρας κολυμβήθρας ὁ κ. Ἄννα Π. Μαυρουδῆ καὶ ὁ κ. Ἀντώνιος Γεωργάκης ὀνομάσαντες αὐτὴν Ἄννα. Εἰς τοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς εὐχόμεθα νὰ τοὺς ζήσῃ εἰς δὲ τοὺς νουνοὺς νὰ τὰ χιλιάσουν.

— Τὴν 3ην Μαρτίου ἐβαπτίσθη τὸ ἀγοράκι τοῦ Κυριάκου καὶ Κικῆς Χαρτοφύλη. Τὸν νεοφώτιστον ἀνεδέξατο ἐκ τῆς ἱεῖρας κολυμβήθρας ὁ κ. Μιχαήλ Μηνᾶς, ὀνομάσας αὐτὸν Μιχαήλ. Εἰς τοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς εὐχόμεθα νὰ τοὺς ζήσῃ τὸ πρωτοπαῖδι των, εἰς δὲ τὸν νουὸν νὰ τὰ χιλιάσῃ.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Ἡ κ. Μαρία Π. Σακλαρίδου τὸ γένος Γεωργάκη, ἔτεκεν αἰσιῶς κοριτσάκι. Εἰς τοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς εὐχόμεθα νὰ τοὺς ζήσῃ τὸ νεογέννητον.

— Τὴν 26ην Φεβρουαρίου ἡ κ. Ι. Σκανδάλιου ἔτεκεν αἰσιῶς κοριτσάκι. Εἰς τοὺς εὐτυχεῖς γονεῖς εὐχόμεθα νὰ τοὺς ζήσῃ τὸ νεογέννητον.

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Τὴν 5ην Μαρτίου ἀνεχώρησαν μετὰ τὸ «Σατούρνια» οἱ ἀδελφοί μας Ἰάκωβος Καρβαίνης καὶ Δημήτριος αχαριάδης. Τοὺς εὐχόμεθα νὰ περάσουν ἕνα θαυμάσιον Βακέσιον εἰς τὴν ὥραιαν Νίσυρον καὶ καλὴν ἐπάνοδον.

— Εἰς τὰς 26 Μαρτίου ἀνεχώρησαν μετὰ τὸ «Βασίλισσα Φρειδερίκη» ὁ ἀδελφός μας Μιχαήλ Παπαμιχαήλ καὶ ὁ 80ετής Νικόλαος Ὀρφανόπουλος, ὅστις ἐπισκέφθη τὰς Ἦν. Πολιτείας πρὸ ἑνὸς ἔτους διὰ νὰ ἰδῇ τὰς θυγατέρας του Καλλιόπην Ν. Σακελλαρίδην καὶ Ἐλευθερίαν Ν. Χαρτοφύλη. Τοὺς εὐχόμεθα καλὴ διαμονὴ εἰς Νίσυρον.

— Εἰς τὰς 29 Μαρτίου ἀνεχώρησε μετὰ τὸ «Ὀλυμπία» ὁ ἀγαπητός μας ἀδελφός Δημήτριος Α. Κατσιματίδης μετὰ τῆς συζύγου του Καλλιόπης. Τοὺς εὐχόμεθα καλὴν διαμονὴν.

— Τὴν 8ην Φεβρουαρίου ἐξῆλθε ἐκ τοῦ Trayaigar Hospital ὁ ἀγαπητός μας συμπατριώτης Ἰωάννης Χαρτοφύλης. Τοῦ εὐχόμεθα καλὴν ἀνάρρωσιν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Τὴν 23ην Μαρτίου ἀπεβίωσεν ἀδελφός μας Μιχαήλ Μενελάου καὶ ἐκηδεύθη τὴν 27ην ἰδίου. Ὁ ἀείμνηστος Μιλτιάδης ὑπῆρξε ἐκ τῶν πρώτων μελῶν τοῦ Γνωμαγόρα. Εἰς τοὺς ἐνταῦθα συγγενεῖς καὶ τοὺς ἐν Νισύρῳ ἐκφράζομεν τὰ εἰλικρινῆ μας συλλυπητήρια.

ΝΙΣΥΡΙΑΚΑ ΠΕΝΘΗ

Γεώργιος Στρίκης

Ἡ πατρίδα μας ἀπώλεσε πρόωρα καὶ ἄλλο διαλεκτὸ τέκνο τῆς, τὸν Γυμνασιάρχην τοῦ Γυμνασίου Νιγρίτης, ἀείμνηστον Γεώργιον Στρίκην. Ὁ ἀείμνηστος διεκρίνετο διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν πραότητα τοῦ χαρακτῆρος του, τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματά του καὶ ἔχαιρε ξεχωριστῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως μετὰ τῶν συμπατριωτῶν μας. Διεκρίνετο ἐπίσης διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὸ ὑψηλὸν λειτούργημα ποὺ τὸ ἐνεπαιστέυθη ἡ πολιτεία καὶ τὴν βαθεῖαν ἐπιστημονικὴν κατάρτισίν του, ὥστε ἡ μὲν τελευταία νὰ τὸν ἀμείψῃ διὰ τῆς ταχεῖας προωθήσεώς του εἰς τὰ ἀνώτατα στρώματα τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Ἱεραρχίας, οἱ δὲ συνάδελφοί του καὶ αἱ κοινωνίαι εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρτεν νὰ τὸν περιβάλλουν μετὰ μεγάλῃ ἐκτίμῃ καὶ ἀγάπῃ. Ὁ Γνωμαγόρας Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποίου διετέλεσε καὶ Πρόεδρος καὶ τὰ «Νισυριακὰ Χρονικά», ἐκφράζουν τὰ πειθὺ θερμὰ συλλυπητήριά των εἰς τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὰ ἀδελφία του.

* * *

Μετὰ μακρὰν ἀσθένειαν ἀπεβίωσε πρόωρως ὁ ἐκλεκτός συμπατριώτης μας Ἰωάννης Γεωργ. Σακελλαρίδης. Τὴν κηδεῖαν του παρηκολούθησαν πολλοὶ συμπατριῶται μας καὶ ξένοι, ἐπὶ δὲ τῆς σοροῦ του κατετέθησαν ἀρκετοὶ στέφανοι. Τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του ὡς καὶ τοὺς ἀδελφούς του, συλλυπούμεθα ἐγκαρδίως.

* * *

— Ἀπεβίωσεν ἐπίσης ἡ καλὴ συμπατριῶτις μας Μαρία Σακλαρίδου, εἰς τὴν κηδεῖαν τῆς ὁποίας παρευρέθησαν ἐπίσης πολλοὶ συμπατριῶται μας. Συλλυπούμεθα ἐγκαρδίως τὰ τέκνα τῆς.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ

Με τὸ δημογραφικὸν πρόβλημα τῆς πατρίδος μας καὶ εἰδικώτερον μετὸν ἑκπατρι-
σμὸν τῶν συμπατριωτῶν μας, ἀπασχόλησα
πρὸ ὀλίγων ἑτῶν τὰς στήλας τοῦ «Δελτίου»
τοῦ Γνωμαγόρα.

Ἐπειδὴ ὁμως πιστεύω, ὅτι ὁ ἑκπατρισμός
ἐξακολουθεῖ νὰ διαδραματίζῃ ἀποφασιστικὸν
ρόλον ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς μελλοντικῆς
ὑπάρξεώς της, νομίζω ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐπα-
ναπροβολή του καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν
«Νισυριακῶν Χρονικῶν» μετὸν σκοπὸν καὶ
τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ παράσχῃ τὴν εὐκαιρίαν
μιάς εὐρύτερας ἐρεύνης καὶ δημιουργικῆς συ-
ζητήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῆς
ὁποίας οἱ τεταγμένοι παρὰ τῆς πολιτείας καὶ
τῆς ψήφου τῶν συνδημοτῶν μας ἀρμόδιοι, θὰ
δυνήθωσιν νὰ συναγάγωσιν συμπεράσματα
καὶ νὰ προέλθωσιν εἰς τὰς ἐνδεικνυομένας
ἀποφάσεις.

Κατ' ἀρχὴν θὰ πρέπη νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ θλι-
βερόν αὐτὸ φαινόμενον τοῦ ἑκπατρισμοῦ, φαι-
νόμενον Πανελλαδικόν καὶ πανάρχαιον, ἀποτε-
λεῖ ἀναγκαῖον ἐπακόλουθον τῆς πτωχείας τῆς
Ἑλληνικῆς πατρίδος καὶ τῆς οἰκονομικῆς ὑπα-
ναπτύξεώς της καὶ μόνον καὶ ἀναπόφευκτον
ἀνάγκην, ὅχι μόνον διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ βιο-
τικοῦ ἐπιπέδου, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν
ἐπιβίωσιν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, γίνεται
εὐθὺς ἀμέσως φανερόν, ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἀντιμε-
τώπισις του ἀποτελεῖ ὀυτοπία, μόνον δὲ ἡ πε-
ριστολή του εἰς τὰς δυνάτα ὅρια, δύναται καὶ
θὰ πρέπη νὰ ἀντιμετωπισθῇ.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς Ἀμερικῆς ὡς τόπου
ἐργασίας καὶ προόδου, προσεῖλκυσε ἀπὸ
τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος καὶ τοὺς
συμπατριώτας μας καὶ συνετέλεσεν εἰς
αἰσθητὴν ἔντασιν τοῦ ἑκπατρισμοῦ. Αἱ ἀπε-
ριόριστοι δυνατότητες προόδου καὶ ἀναπτύ-
ξεως τὰς ὁποίας παρέχει αὕτη εἰς τοὺς ἀπο-
δήμους, συνδυαζόμενα μάλιστα πρὸς τὴν
ἐπικρατοῦσαν εἰς τὴν πατρίδα μας ἀνεργίαν
καὶ οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν, ἐδημιούργησαν
ἀσυγκράτητον τὴν ἐπιθυμίαν μεταναστεύσε-
ως, εἰς βαθεῖαν ὥστε ἡ πραγματοποιήσις της
νὰ θεωρῆται ὡς ἐξαιρετικὴ εὖνοια τῆς τύχης.
Μόνον οἱ περιορισμοὶ τῆς μεταναστεύσεως
καὶ ἡ δυσκολία ἐξευρέσεως ἐργασίας εἰς τὴν
λοιπὴν Ἑλλάδα, συγκρατοῦσιν ἀκόμη τοὺς
πολλοὺς εἰς τὴν πατρίδα.

Τὴν τάσιν αὐτὴν ἠκολούθησαν καὶ αἱ πα-
ροικίαι μας τοῦ ἑξωτερικοῦ καὶ κυρίως ἡ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι αἱ βιοτικαὶ συν-
θήκαι αὐτῶν ἦσαν ἀσυγκρίτως καλῶτεραι
τῶν τῆς Νισύρου. Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς
Κ. Φλέγελ εἰς τὴν μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτ-
λον «ἡ Νῆσος Νίσυρος καὶ αἱ θέρμαι αὐτῆς»,
ἦτις ἐξεδόθη παρὰ τοῦ συμπατριώτου μας
ἐκδότου καὶ τυπογράφου Γεωργίου Χατζη-
πλουσίου κατὰ τὸ 1899 καὶ εἰς δευτέραν

ἔκδοσιν κατὰ τὸ 1900 ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐκεῖ Νισυριακὴ παροικία ἠρίθ-
μει 800 μέλη μετὰ τῶν ὁποίων ἱατροί, δικη-
γόροι, διδάσκαλοι, ὑπάλληλοι ἐπιχειρήσεων,
ἐμποροί, καταστηματάρχαι καὶ βιοτέχναι.

Ἡ τάσις αὕτη συνετέλεσεν εἰς τὴν μείωσιν
καὶ τοῦ κινητοῦ πληθυσμοῦ τῆς νήσου, ὀφει-
λομένην εἰς τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις τῶν μελῶν
τῶν παροικίων, εὐχερεῖς τότε λόγω τῶν σχε-
τικῶς μικρῶν ἀποστάσεων καὶ πλείστα τῶν
ὁποίων κατέφευγον τελικῶς εἰς αὐτὴν διὰ νὰ
ζήσουν τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς των. Ὡς φω-
τεινὰ μετέωρα, δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν
σήμερον αἱ ἐπισκέψεις τῶν συμπατριωτῶν
μας τῆς Ἀμερικῆς, λόγω τῶν πολλαπλῶν δυ-
σχερειῶν τὰς ὁποίας παρεμβάλλει κυρίως ἡ
μεγάλη ἀπόστασις τοῦ νέου πεδίου δράσεως.

Ἡ δημιουργία οἰκογενειῶν, ὁ βαθμιαίος
ἐξαμερικανισμός τῶν νέων γενεῶν, ὀφειλόμενος
εἰς τὴν εὐγενῇ προσπάθειαν βελτιώσεως τῆς
κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς αὐτῶν θέσεως, εἰς
τὴν ὅποιαν σταθερῶς ἐπιτυγχάνουν, ὥς καὶ
ἡ διαφορὰ τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν ὁποίων ἀντι-
μετωπίζουν οὗτοι ἐγκαθιστάμενοι μονίμως εἰς
τὴν πατρίδα, ἐμείωσεν ἐπίσης αἰσθητῶς καὶ
τὸ ποσοστὸν ἐκείνων πού δύνανται νὰ ἱκανο-
ποιήσουν τὴν νοσταλγίαν των, διὰ τὴν τε-
λικὴν ἐπανεγκατάστασιν των εἰς αὐτὴν.

Δὲν ἔχω ἐπίσημον πληροφορίαν ἐπὶ τοῦ
σημερινοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων. Ἐὰν ὁμως
ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι πρὸ τετραετίας περίπου,
ὅποτε ἔσχυε τὸ δελτίον τροφίμων, οἱ κάτοικοι
ἀνῆρχοντο εἰς 2.250 περίπου κι ὅτι κατὰ τὸ
διαρρεῦσαν διάστημα, ἀρκετοὶ μετηνάστευ-
σαν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ Αὐστραλίαν, θὰ
πρέπη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν 2.353
κατοίκων, τὸν ὅποιον μᾶς δίδει ἡ ἀγροτικὴ
Τράπεζα Κῶ, συμφώνως πρὸς τὸ δημοσίευμα
τοῦ Κ. Πανάγου Σακελλαρίδου εἰς τὸ τεῦχος
τοῦ Αὐγούστου τῶν «Ν. Χ.» δὲν εἶναι δυ-
νατὸν νὰ εἶναι ἀκριβής. Ἐκεῖνο πού εἶναι πά-
ντως βέβαιον, εἶναι ὅτι ὁ σημερινὸς ἀριθμὸς
τῶν κατοίκων, εἶναι ὁ μικρότερος ἀπὸ τοῦ
1821 ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν κατωτέρω πί-
νακα, τὸν ὅποιον μᾶς ἔδωσεν ὁ καθηγητὴς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεώργ. Μέ-
γας, εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοι-
κοδομήσεως τοῦ 1947 ὑπὸ τὸν τίτλον «Δω-
δεκάνησος». Κατ' αὐτὸν οἱ κάτοικοι τῆς Νι-
σύρου κατὰ τὰ κατωτέρω ἀναφερόμενα ἔτη,
ἀνῆρχοντο εἰς τοὺς ἀκολούθους ἀριθμοὺς:

Ἔτος	Κάτοικοι	Ἔτος	Κάτοικοι
1821-1828	3.300	1931	3.430
1850	3.500	1936	3.404
1900-1910	4.700	1937	3.422
1912	5.000	1940	2.586
1917	4.300	1941	2.592
1922	3.160	καὶ 1946	2.605

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Κ. Φλέγελ εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν μελέτην του ἀναφέρει 5.400 κατοίκους (Μανδράκι 2.600, Ἐμπορείος-Πάλοι 1.800 καὶ Νικεῖα 1.000). Τοὺς ἰδίους ἀριθμοὺς ἀναφέρει καὶ ὁ ἀείμνηστος Σχολάρχης Γεώργ. Παπαδόπουλος εἰς τὸ κατὰ τὸ 1909 ἐκδοθὲν βιβλίον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικὴ Γεωγραφικὴ καὶ Ἱστορικὴ περιγραφὴ, ἀρχαία καὶ νεωτέρα τῆς νήσου Νισύρου». Ὁ ἀείμνηστος ἐκ Σύμης Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Βολωνάκης εἰς τὸ κατὰ τὸ 1922 ἐκδοθὲν σύγγραμμά του ὑπὸ τὸν τίτλον «The island of Rhodes and her eleven sisters» ἀναφέρει 6.599 κατοίκους κατὰ τὸ 1912 στηριζόμενος εἰς στατιστικὴν δημοσιευομένην εἰς τὰ κατὰ τὸ 1913 ἐκδοθέντα βιβλία τῶν J. Z. Stefanopoli «Les îles de l'Égée» καὶ Charles Vellay «L'irredentisme Hellénique». Κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπογραφὴν τῆς 19ης Ὀκτωβρίου 1947 ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου ἀνῆρχετο εἰς 2.499, ἐξ ὧν 1.071 ἄρρενες καὶ 1.428 θῆλεις. Ἐκ τῶν παρατεθέντων στοιχείων προκύπτει συνεχὴς μὲν αὐξησης τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1912, συνεχὴς δὲ μείωσις ἀπὸ τοῦ 1912 καὶ ἐφεξῆς. Ἡ μεχρὶ τοῦ 1922 μείωσις ὀφείλεται μὲν καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν κατοχὴν, κυρίως ὁμως ὀφείλεται εἰς τὴν κρατοῦσαν μεχρὶ τοῦ 1921 ἐλευθερίαν τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ μετὰ τὸ 1922 παρατηρουμένη μείωσις ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν ἐφήρμοσαν ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἰταλοὶ, ἀποβλέποντες εἰς τὸν ἀφελληνισμὸν τῶν κατοίκων, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς διώξεως τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἐξαθλιώσεως αὐτῶν διὰ τῶν διαφόρων πιστικῶν μέτρων τὰ ὁποῖα ἐθέσπισαν, κυρίως ὁμως διὰ τῆς διώξεως τῆς γεωργίας. Ἡ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν συνεχιζομένη μείωσις ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν μερικὴν χαλάρωσιν τῶν ἀπαγορευτικῶν μέτρων μεταναστεύσεως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ εἰς τὴν εὐχέρειαν μεταναστεύσεως εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Οὕτω τὸ ποσοστὸν μείωσεως τοῦ πληθυσμοῦ, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῇ τὸ ἐκ τοῦ ἡζυγμένου βαθμοῦ γεννητικότητος ποσοστὸν αὐξήσεως, ἀνῆλθεν ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1922 εἰς 37% διὰ νὰ αὐξηθῇ κατὰ τὸ 1947 εἰς 50% καὶ σήμερον εἰς 64%, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι οἱ σημερινοὶ κάτοικοι ἀνέρχονται εἰς 1800 περίπου, ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον. Ἐνδεικτικαὶ ἐπίσης εἶναι αἱ ἐπελθοῦσαι μεταβολαὶ αἱ πρὸς τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν σχέσιν τῶν δύο φύλων. Ἡ τελευταία, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1947, παρουσιάζει σοβαρὰν αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ θηλέων, ἀνερχομένην εἰς 57% ἔναντι μέσου ποσοστοῦ τῆς Δωδεκανήσου 52,5% καὶ 50,1% τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος (στατιστικὴ 1940). Ὡς πρὸς τὴν

κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον πυκνότητα παρουσιάζονται αἱ κατωτέρω μεταβολαὶ (Εἰς τὴν πρώτην στήλην λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἔκτασις τῆς νήσου ἐκ 42 τετρ. χιλ. εἰς δὲ τὴν δευτέραν περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἔκτασις τῶν παρακειμένων νησιῶν ἐξ 6 τετρ. χιλ.):

1912	κάτοικοι κατὰ τετρ.χιλ.	119	ἡ 104
1946	»	»	» 62 » 54
1947	»	»	» 59,5 » 52
1956	»	»	» 42,86 » 41,66

Ὁ μέσος ὅρος τῆς πυκνότητος τῆς Δωδεκανήσου κατὰ τὸ 1910 ἦτο 55, κατὰ τὸ 1941, 48,2 καὶ κατὰ τὸ 1947 43, σήμερον δὲ θὰ πρέπει νὰ ἔξῃ αὐξηθῇ κατὰ τι.

Λογικὴ συνέπεια τῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου αὐτῶν διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος, ἐφ' ὅσον παραμένουν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μεγαλύτεραι ἐκτάσεις πρὸς καλλιέργειαν. Διότι, ναὶ μὲν οἱ μεταναστεύοντες ἀποτελοῦσι κατὰ κανόνα τοὺς νέους καὶ συνεπῶς τοὺς πλέον ἱκανοὺς εἰς ἀπόδοσιν ἐργασίας, δὲν δύναται ὁμως νὰ παροραθῇ ὅτι σήμερον τὸ Κράτος ὑποστηρίζει τὴν γεωργίαν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταπληκτικὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ παρατιθεμένου ἐπιστήμου συγκριτικοῦ πίνακος τῆς εἰς τόνους μείσεως παραγωγῆς εἰς ὁλόκληρον τὴν Δωδεκάνησον, ἀφορώντος ἐξαετίες χρονικὰς περιόδους, Ἰταλοκρατίας ἀφ' ἑνὸς καὶ Ἑλληνικῆς διακυβερνήσεως ἀφ' ἑτέρου.

Εἶδος	1953-40	1948-53	Αὐξησης
Σίτος	17.000	41.000	145%
Κριθὴ	12.000	35.000	188%
Βρόμη	3.484	10.179	192%
ὝΟσπρια	1.622	3.855	240%
Ἐλαιον	5.056	9.038	79%
Σταφίς	1.118	1.836	64%
Σταφυλαί	32.749	48.906	60%
Οἶνοι	10.207	21.870	114%
Ἐσπεριδοειδῇ	8.218	27.307	244%
Βερύκοκκα	508	2.272	347%
Ροδάκινα	542	762	41%
Ἀχλάδια	607	2.498	311,60%
Ἀμύγδαλα	611	3.003	391,60%
Καρύδια	59	535	802,60%
Χαρούπια	298	1.054	253,70%
Σῦκα	6.204	10.534	70%
Γεώμηλα-Κρόμμυα	5.646	88.000	1.420%
Τομάτα	4.148	64.332	1.450%
Μέλι	229	695	203,48%
Ἐλαιόδενδρα	700.000	1.060.000	51%

Ἐκ τῶν παρεχομένων στοιχείων παρὰ τῆς Νομαρχίας Δωδεκανήσου διὰ τοῦ δημοσιεύματος αὐτῆς (πεπραγμένα ἐνὸς ἑπταμήνου Δεκέμβριος 1955), προκύπτει ὅτι κατὰ τὰ ἔτη 1954-1955 παρουσιάζονται τὰ κατωτέρω ποσὰ αὐξήσεως τῆς παρα-

γωγής ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τῆς ἐξαετίας 1948-1953:

- 1) Σιτηρὰ αὐξήσις κατὰ 9,98%
- 2) Ὀσπρια ξηρὰ 9,35%
- 3) Βιομηχανικὰ φυτὰ (καπνὸς, βάμβαξ κλπ.) 13,85%
- 4) Ἀραβόσιτος 23,50%
- 5) Βερύκοκκα, ἀχλάδια, ἀμύγδαλα κλπ. 2,20% δένδρα 7,26%
- 6) Ἐλαιον 3,24% δένδρα 4,62%
- 7) Ἐλαῖαι βρώσιμοι 24,36%
- 8) Ἑσπεριδοειδῆ 12,35% δένδρα 4,77%
- 9) Πατάτες-Κρόμμυα 8,29%

Προκύπτει ἐπίσης ὅτι κατὰ τὰ αὐτὰ ὡς ἀνωτέρω ἔτη ἐφυτεύθησαν 93.195 δέντρα, ἐκ τῶν ὁποίων 47.000 ἐλαῖαι, 15.700 ἀμυγδαλέαι, 14.690 ἑσπεριδοειδῆ, 4.620 δαμασκηναί, 3.300 συκαί, 1.740 φυσιτικαὶ καὶ διάφορα ἄλλα. Ἐφυτεύθησαν ἐπίσης 70 στρέμματα οἰναμπέλων, 301 στρέμματα ἐπιτραπέζιων σταφυλῶν καὶ 55 στρ. ταχτᾶς.

Κατωτέρω παραθέτομεν δευτέρον ἐπίσημον συγκριτικὸν πῖνακα ἐμφαίνοντα τὴν αὐξήσιν τοῦ κτηνοτροφικοῦ πλοῦτου κατὰ τὰς περιόδους 1933-1938 καὶ 1948-53.

Ἰπποειδῆ κεφ.	6.371	13.042	αὐξ.	104,7%
Βοοειδῆ	»	4.982	11.998	» 140,82%
Πρόβατα	»	54.610	52.912	μείωσ. 3,20%
Αἰγες	»	66.033	81.959	αὐξ. 25,63%
Χοῖροι	»	2.308	10.392	» 350,25%

Ἐκ τῶν πεπραγμένων τῆς Νομαρχίας προκύπτει ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1955 ὑπῆρχον τὰ κατωτέρω ζῶα καὶ ποσοστὰ αὐξήσεως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἐξαετίαν 1948-53.

Ἰπποειδῆ	1955	16.010	αὐξήσις	22,75%
Βοοειδῆ	»	15.050	»	25,40%
Πρόβατα	»	66.200	»	25,20%
Αἰγες	»	100.205	»	22,30%
Χοῖροι	»	13.505	»	30%

Καὶ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως ὅτι ἔκτοτε, βελτιουμένων συνεχῶς τῶν συνθηκῶν καλλιεργείας καὶ διαθέσεως, ἡ γεωργικὴ ἀπόδοσις συνεχῶς καὶ σταθερῶς ἀνέρχεται καὶ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἀγρότου συνεχῶς καλλιτερεῖται. Τὰ ἐργοστάσια τοματοπελτέ εἰς Κῶ καὶ Ρόδον ὁλοὺν καὶ πληθύνονται, αἱ δὲ ἐξαγωγαὶ κηπορικῶν καὶ φρούτων καὶ δὴ πρῶμων, συνεχῶς αὐξάνονται.

Ἡ καταστραφεῖσα ὀλοσχερῶς σχεδὸν κτηνοτροφία ἀνέλαβεν καὶ Τυροκομικαὶ Σχολαὶ καὶ Τυροκομεῖα ἐδημιουργήθησαν, Γεωργικοὶ Συνεταιρισμοί, τῶν ὁποίων τὴν σύστασιν ἀπηγόρευσαν οἱ Ἴταλοι, ὠργανώθησαν καὶ ἀγροτολέσχαι ἰδρύθησαν μὲ ὠφέλιμα διὰ τοὺς γεωργοὺς καὶ τὴν βιοτεχνίαν ἀποτελέσματα.

Ἀτυχῶς ἡ Νίσυρος δὲν ἠκολούθησε τὴν λοιπὴν Δωδεκάνησον εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας

μας ἐπωφελήθησαν ἀπὸ τὸ ἐπιδειχθὲν παρὰ τοῦ Κράτους ἐνδιαφέρον διότι ὀλίγοι εἶναι οἱ παραμειναντες πιστοὶ εἰς τὴν Νισυριακὴν παροιμίαν «Χωράφι ὅσο θωρεῖς καὶ σπῖτι ὅσο χωρεῖς». Δὲν εἶναι ἀκόμη μακρὰν ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπὶ σειρὰν ἑτῶν ἐλυμαίνοντο κυριολεκτικῶς τὴν νῆσον ἡ κάμπια καὶ ἡ ἀκρίδα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ καταστραφούν χιλιάδες δένδρων. Φυσικὸν ἐπακόλουθον τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Γεωργίας ἦτο νὰ μειωθῇ εἰς τρομακτικὸν βαθμὸν τὸ εἰσόδημα τοῦ Νισυρίου ἀγρότου, ὥστε νὰ καταταγῇ εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα μεταξὺ τῶν Δωδεκανησίων, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἐπίζηλον θέσιν τὴν ὁποίαν ἐπαξίως κατεῖχε μέχρι τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς.

Δὲν ἰσχυρίζομαι βεβαίως ὅτι τὰ πρὸ τοῦ 1912 ἔτη ὑπῆρξαν ἔτη εὐημερίας καὶ πλοῦτου, οὐδὲ παραβλέπω τὴν αὐξήσιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ὁ πολιτισμός. Οὐδεὶς ὁμως δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ, ὅτι τότε, παρ' ὅλον ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν τριπλάσιοι εἰς ἀριθμὸν, ἔζων ἐν τούτοις μὲ πολὺ ὀλιγωτέρας στερήσεις, χάρις εἰς τὸ νηξυμένον εἰσόδημα ἐκ τῆς γεωργίας καὶ παρὰ τὰς ἀναχρονιστικὰς μεθόδους καλλιεργείας καὶ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν κρατικῆς ἀντιλήψεως. Ἀλλὰ καὶ τὰ παλαιότερα ἀκόμη χρόνια μαρτυρεῖται ἀκόμη μεγαλύτερα εὐμάρεια, ὀφειλομένη ἐπίσης εἰς τὴν γεωργίαν.

Ὁ ἀείμνηστος Μέγας Χαρτοφύλας καὶ Χρονογράφος Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, ὑπομνηματογράφος τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων εἰς δημοσίευσμά του τῆς 25 Νοεμβρίου 1922 ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλαιὰ ἀκμὴ τῆς Νισύρου» εἰς τὸ περιοδικὸν «Φωνὴ τῆς Δωδεκανήσου», τὸ ὁποῖον ἐξέδιδεν ἐνταῦθα ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Γεώργιος Οἰκονόμου ἐκ Σύμης, δημοσιεῖται ἀποσπάσματα ἐκ ταξιδιωτικοῦ καταστάχου καλογήρων ἀγιογραφιτῶν, γραφέντος ἀπὸ τῶν μέσων σχεδὸν τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΗ', τὸ ὁποῖον φέρει τὸν ἀριθμὸν 548 τῆς ἀγιοταφικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθήκης καὶ τὸ ὁποῖον ἀναφέρει ὀνόματα Νισυρίων οἵτινες προσέφερον διάφορα ποσὰ καὶ εἶδη «πρὸς μνημόσυνον ζώντων καὶ θεωνώτων». Θὰ μοι ἐπιτραπῇ νὰ παραθέσω αὐτοὺςτας περικοπὰς ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ δημοσιεύματος.

«Πιστεύω ὅτι τὴν ὑλικὴν εὐμάρειαν τόπου τινός, σχετικῶς ἐρμηνευομένην διὰ τοὺς τότε παγχαλέπους καιροὺς, ἀποδεικνύουσι ναοὶ τε καὶ μοναὶ, βεβαίως ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν διατηρούμεναι καὶ προυχόντων καὶ «πρωτογέρων» ὑπαρξίς καὶ διατριβὴ πολυχρόνιος ἐπιτρόπων τοῦ Παναγίου Τάφου χρηματικὰς ὑπ' αὐτοῦ λογίας εἰσπραττόντων. Ἐὰν δὲ βλεπώμεν νήσους ἐτέρας στερουμένας «ἐπιτρόπων» τοιούτων πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εἶχε τινα σχετικὴν εὐμάρειαν ἡ Νίσυρος, ἴσως ἐκ τοῦ ἐμπο-

ρίου του οίνου εξ ου και δωρεάν έδιδε «βαρέλας» εις τον «Άγιον Τάφον». Βεβαίως σώζονται γράμματα τινα, ιδιωτικά τε και κοινά και τούτων ή μελέτη επιβάλλεται τοις εν Νισύρῳ, απαιτούσα ουτε τίτλους, ουτε πτυχία πηχυσία, αλλά φιλοπονία και φιλοπατριαν».

Γράφει επίσης: «Δυστυχώς ή παλαιότερα μαρτυρία περι Νισυριακῶν οικογενειῶν ανατρέχει εις το 1674» και περιορίζεται καθ' ἅπερ ήρύσθην εις δύο χωρία τῆς Νισύρου και περι τούτων μεταγράφω ὅσα ἐνόμισα προτιμότερα τῶν ἄλλων ὀνόματα».

Εν συνεχείᾳ ἀναφέρει διάφορα ὀνόματα ἐνισχυτῶν κατα τὸ ἔτος ἄχῃδ (1674) «ἐκ ἐμπορίου ὁ Ροδίτης μία βαρέλα κρασί», «ὁ Νικήτας ἱερεὺς και Πρόεδρος τοῦ Κάστρου ἔδωσε μία βαρέλα κρασί» εις τὸ Μανδράκι, «ὁ Πρόεδρος τοῦ Μανδρακίου ὁ κύρ Φραντζῆς ἔδωσε κρασί βαρέλα μισή». Ἐπίσης ἀναφέρει και ἄλλα ἐπώνυμα ἐκτὸς τῶν ἱερέων μεταξύ τῶν ὁποίων προέκρινε τὰ κατωτέρω. Εἰς Ἐμπορεῖο τὰ ἐπώνυμα Κατρά, Κρητικοῦ, Ροδίτου, Κωνσταντᾶ, Κατζήλη, Ἀκουάκη, Πυρόνη, Φλουρή, Τζακάρη, Χαρουκόπου, Χλωροῦ, εις δὲ τὸ Μανδράκι ἐκτὸς τοῦ Κυρίλλου ἀρχιερέως Σεργῶν κατα κόσμον Μακρή, τὰ Παπαορφανοῦ, Γιάκουμου, Γιαννᾶ, Κατελάνου, Κονταρή, Μπουτέρου, Χριστιανοῦ. Πρὸς τ' ἀνωτέρω συμφωνοῦσιν μαρτυρίαι παλαιότερων Νισυρίων, καθ' ἃς εις ὁλόκληρον τὴν κοιλιάδα «Λακκιοῦ» ἐκυρίαρχει ή ἄμπελος, παράγουσα ἄφθονον και ἀρίστης ποιότητος κρασί τὸ ὁποῖον ἐνηποθηκεῖτο κατα ἕνα μέρος εις τὰς εἰδικὰς ἀποθήκας, γνωστὰς ὡς «κρεφτές» ἀρκεταὶ τῶν ὁποίων εὐρίσκονται συγκεντρωμένοι εις ἐρείπια εις τοποθεσίαν παρὰ τὴν «Εὐαγγελίστριαν», ή ὁποία και ἔλαβεν ἐξ αὐτῶν τὴν ὀνομασίαν «Κρεφτές».

«Κρεφτές» ὑπῆρχαν και μερικά διατηροῦνται εἰσέτι εις καλὴν κατάστασιν, εις ὅλα τὰ σημεῖα τῆς νήσου και εἰδικώτερον παρὰ τὰ «Καζαναριά». Ὁ οἶνος ἐνηποθηκεῖτο, ὡς και σήμερον εις πηλίνους πίθους διαφόρων μεγεθῶν και εις ἐξαιρετικὴν εὐφορίαν και εις πολὺ περιωρισμένην κλίμακα και εις μικρὰς στέρας, ἴχνη τῶν ὁποίων εὐρέθησαν. Ἡ ἐξαιρετικὴ ποιότης του τὸν κατέστησε περιζήτητον εις τὸ ἐμπόριον, ὥστε νὰ διαλαμβάνει εις τὸ προαναφερθὲν βιβλίον του ὁ Γ. Παπαδόπουλος, ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος εις τὰ σχόλια του περι Ὀμήρου νὰ γράφῃ «γίνεται ὁ οἶνος χρηστὸς ὁ Νισύριος», ὁ δὲ Ραγκαβῆς νὰ ἀναφέρῃ αὐτὸν ὡς πρῶτον μεταξύ τοπικῶν προϊόντων.

Ἡ κατά τὴν 2αν Ἰουνίου 1873 (Σεισμικὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀγγέλου Γ. Γαλανοπούλου, ἔκδοσις 1955) ἐπισυμβάσα ἐκρηγῆς τοῦ ἡφαιστείου, κατέκαυσε τὸν ἀμπελῶνα τοῦ «Λακιοῦ» χωρὶς ἐκτοτε νὰ ἀνανεωθῇ. Σήμερον ἔχει σχεδὸν ἐγκαταλειφθῇ ή καλλιέργεια, παρ' ὅλον ὅτι πρόκειται περι φυτοῦ τὸ ὁποῖον ἀπο-

δίδει συντόμως, παρέχονται δὲ παρὰ τῶν κρατικῶν φυτωρίων νέαι κατάλληλοι και ἀνθεκτικὰ και εις τὰς ἀσθενείας ποικιλίαι.

Κατὰ τὸν Γ. Παπαδόπουλον, ή ἔτησίᾳ παραγωγή ἀμυγδαλῶν ἐν καιρῷ ἀφθονίας ἀνῆρχετο εις 6000 κιλά Τουρκίας, ἤτοι εις 120.000 ὀκάδες ή 153.600 χιλιόγρ. ἀμυγδαλῶν ή 28.000 ὀκάδες ή 35.480 χιλιόγρ. ἀμυγδαλόψυχας. Κατὰ τὴν «Δωδεκανήσον» τοῦ Ὑπουργείου Ἀνοικοδομήσεως ή Νισυρος ἔρχεται δεύτερα μετὰ τὴν Κῶ εις τὴν παραγωγὴν ἀμυγδαλῶν με 18.500 χιλιόγρ. ἐναντι 20.000 τῆς Κῶ και 11.000 τῆς Τήλου κατα τὸ 1941, καλῶς πτωσα τὰ 26,70% τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς τῆς Δωδεκανήσου. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν και διὰ τὰ λοιπὰ ἔτη δι' ἃ παρέχονται συνοπτικοὶ πίνακες παραγωγῆς τῆς Δωδεκανήσου, τότε ή Νισυρος θὰ πρέπῃ νὰ εἴχῃ τὴν ἑξῆς παραγωγὴν:

1935 χιλιόγρ.	25.600	1938 χιλιόγρ.	50.700
1936 »	11.500	1939 »	25.400
1937 »	28.800	1940 »	21.000

Ἡ μεταξύ τῶν ἀνωτέρω στοιχείων ἐμφανιζομένη σοβαρὰ διαφορὰ, δὲν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εις μείωσιν τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ θὰ πρέπῃ νὰ ἀποδοθῇ και εις ἐσφαλμένην ἐκτίμησιν. Ἴσως ἐκ τῆς μελέτης τῶν στοιχείων, ἅτινα πιθανῶς θὰ ὑπάρχωσιν εις τὰ ἀρχεῖα τῶν Δήμων ἐπὶ τῶν ἐξαχθεῖσαν ποσοτήτων, νὰ εἶναι δυνατὴ ή διερεῦνησις τοῦ ζητήματος. Βέβαιον πάντως εἶναι ὅτι τὸ ἀμύγδαλον ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐν τῶν κυριωτέρων προϊόντων τῆς νήσου, ή παραγωγή τοῦ ὁποῖου δύναται και θὰ πρέπῃ νὰ αὐξηθῇ σημαντικῶς ἐὰν ἀντικατασταθῶσι βαθμιαίως τὰ ὑπάρχοντα δένδρα διὰ νέων ποικιλιῶν ὥστε νὰ καλλιερεῦσῃ ή ποιότης τῶν (οἱ ἔμποροι τῶν Ἀθηνῶν κατατάσσουσιν αὐτὰ ἐς τὴν κατωτάτην ποιότητα) και ἐὰν δοθῇ εις τὴν καλλιέργειάν των κάποια προσοχή. Ἡ συνήθεια τῆς ἀποκοπῆς τῶν χλωρῶν ἀκόμη φύλλων διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφὴ τῶν ζῶων, πρέπει νὰ σταματήσῃ και ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀπαγορευθῇ, διότι εἶναι πράγματι καταστρεπτικὴ διὰ τὸ δένδρον, νὰ καταπολεμηθῶσι δὲ αἱ ἀσθένειαι και κυρίως ή κομμίσωσι, ὥστε τὸ κόμμι (ἀγλατσίνα) νὰ περιορισθῇ εις τὸ ἐλάχιστον.

Εἰς 200.000 ὀκάδας ἐλαίου ἀναβιβάζει ὁ Γ. Παπαδόπουλος τὴν παραγωγὴν ἐν καιρῷ εὐφορίας, «ὁπότε ἐγένετο και μικρὰ τις ἐξαγωγή εις τὰς περίξ νήσους», ἐνῶ ή «Δωδεκανήσος» τοῦ Υ. Α. ἀναφέρει ἔτησίαν παραγωγὴν κατα τὸ 1941 ἐλαίου μὲν 9.000 χιλιόγρ. ἐλαίων δὲ βρωσίμων 18.000. Ὁ συμπατριώτης μας Νικόλαος Ι. Μίχαλος, παρακολούθησας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τὸ συνεργεῖον δακοκτονίας, μοῦ ἐγνώρισεν ὅτι ἐπεκάσθησαν 30.050 δένδρα, ἐξ ὧν 22.500 εις τὴν περιφέρειαν Μανδρακίου, 4.700 εις τὴν περιφέρειαν Νικεῶν και 2.850 εις τὴν περιφέρειαν Ἐμπορείου. Ὑπελόγισεν ἐπίσης ὅτι 2.000

δένδρα δὲν ἐπεκάσθησαν διότι εὐρίσκοντο εἰς ἀπόκρημνα σημεία καὶ ὅτι τὰ ἄγρια ἀνήρχοντο εἰς 3-4.000. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου συμφωνοῦσι σχεδὸν οἱ παρὰ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Κῶ διδόμενοι ἀριθμοὶ (Ν. Χρόν. Αὐγούστου 1956), καθ' οὓς τὰ ἐλαιόδένδρα ἀνέρχονται εἰς 34.000 (Μανδράκι 24.000, Ἐμπορεῖς 5.000, Νικεῖα 5.000), ὥστε νὰ πρέπη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν 6.000 ἐλαιοδένδρων τὰ ὁποῖα ἀναφέρει ἡ «Δωδεκάνησος» δὲν εἶναι ἀκριβής.

Τὸ Κράτος κατήρτισεν συνεργεῖον εἰδικῶν διὰ τὸ κλάδευμα τῆς ἐλαίας, ὡς μεταβατικὸν σχολεῖον, τὸ ὁποῖον καὶ εἰργάσθη εἰς τὴν πατρίδα μας ἐπὶ δύο συνεχεῖς μῆνας. Ἐν τούτοις ἐλάχιστοι ἐπωφελήθησαν καὶ τοῦ εὐεργετήματος τούτου καὶ τὸ κλάδευμα, ἀπαράιτητον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας, ἐγκατελείφθη. Κατὰ τὸν γεωπόνον Ἀπ. Β. Παπαδόπουλον, λόγῳ τῆς πρωτογενοῦς καλλιέργειας, ἡ ἔτησία κατὰ δένδρον παραγωγὴ εἰς Δωδεκάνησον ὑπελογιζέτο κατὰ τὸ 1947 εἰς 1 χιλ. ἐλαίου καὶ 2 χιλ. βρωσίμων ἐλαίων καὶ κατεῖχε τὴν κατωτάτην βαθμίδα ἀποδόσεως μεταξύ τῶν λοιπῶν περιφερειῶν τοῦ Κράτους. Ἐν τούτοις ἡ Νισύρος σοβαρῶς ὑπολείπεται καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς κατωτάτης ἀποδόσεως, μὲ ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν ἐλαττωματικὴν διατροφὴν, ἥς σπουδαῖον συντελεστήν ἀποτελεῖ τὸ ἔλαιον.

Δὲν νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ἐπεκταθῶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τῶν λοιπῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς νήσου. Περιορίζομαι μόνον εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι τὸ «Ἰντζιρλί ἄδασι», νήσος τῶν σύκων, κατὰ τὴν Τουρκικὴν ὀνομασίαν τῆς Νισύρου, στερεῖται σχεδὸν σύκων. (Κατὰ τὴν «Δωδεκάνησον» ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1941 4.500 δένδρα κατὰ δέν τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Κῶ ὑπάρχον 6.500).

Τὸ βαλανίδι τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν Γ. Παπαδόπουλον ἦτο ἡ μεγαλυτέρα πηγὴ εἰσοδήματος, σχεδὸν ἐξέλιπε, ὁ δὲ ἐμβολιασμός τῆς «Ἀγραμυτιᾶς» εἰς φυστικὰς, συζητεῖται ἐπὶ ἡμῖν αἰῶνα, διότι, ὡς ἀναφέρει ὁ Γ. Παπαδόπουλος εἰς τὸ προαναφερθὲν βιβλίον του, ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ «ἠρωτήθη καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀκαδημία παρὰ τινων». Καὶ ὅμως ἡ καλλιέργεια τῆς φυστικᾶς, ἐφ' ὅσον εὐδοκίμησεν, ὅπερ δέον νὰ θεωρῆται σχεδὸν βέβαιον, θὰ προσπορίσῃ ἱκανοποιητικὸν εἰσόδημα διὰ τὸν γεωργόν.

Ὁ καθηγητὴς Κ. Φλέγελ, ἀναφέρει εἰς τὸ βιβλίον του: «Ζῶσι δὲ οἱ ἐν τῇ νήσῳ διαμένοντες Νισύριοι κυρίως ἀπὸ τῆς γεωργίας. Βόσκοντες δὲ περίπου 2.000 αἰγοπρόβατα καὶ 1.000 βόες ἀροτριῶντες καὶ μή». Περιέργως, δὲν ἀναφέρει τὴν χοιροτροφίαν, ἥτις ἐν τούτοις ἤκμαζε, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὄχι μικρὸν εἰσόδημα προσεπορίζοντο μὲ τὴν πώλησιν τῶν χοίρων εἰς τὰς ἄλλας νήσους καὶ ἰδίως εἰς τὴν Μυτιλήνην. Ἡ «Δωδεκάνησος» ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὸ 1941, ἡ κτηνοτροφία ἐν Νι-

σύρῳ ἠρίθμει 5.439 κεφαλὰς ἐξ ὧν βοοειδῆ 359, ἵπποι 438, χοῖροι 773, πρόβατα 458, καὶ αἰγες 3.411. Κατὰ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν Κῶ, ἡ κτηνοτροφία ἐμειώθη εἰς 2.979 κεφαλὰς, ἐξ ὧν βοοειδῆ 165, ἵπποι 554, χοῖροι 530, πρόβατα 130 καὶ αἰγες 1600. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει μείωσις τοῦ κτηνοτροφικοῦ πλούτου ἐν γένει κατὰ 45, 22% ἐιδικώτερον δὲ τῶν αἰγοπροβάτων κατὰ 51% καὶ τῶν βοοειδῶν κατὰ 54%, ἐνῶ ἀντιθέτως κατὰ τὸν προαναφερθὲν συγκριτικὸν πίνακα, ἀφορῶντα τὰ αὐτὰ εἶδη, ηὔξηθη οὗτος εἰς τὴν Δωδεκάνησον μετὰ τὸν ἀπελευθέρωσιν, κατὰ 124,50% κατὰ μέσον ὅρον.

Ὁ Γεωπόνος κ. Ἀπ. Παπαδόπουλος εἰς τὴν «Δωδεκάνησον», ἀποδίδει τὴν παρατηρουμένην ἐλαχίστην στρεμματικὴν ἀπόδοσιν τῆς γεωργίας εἰς τὰ κατωτέρω μεταξύ ἄλλων αἰτία.

α) Τὴν σύστασιν τῶν ἐδαφῶν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναφέρει ὅτι τὰ ἐδάφη «τῶν νήσων Ρόδου, Καρπάθου, Κάσου, Σύμης κλπ. εἶναι μᾶλλον πτωχὰ, τῶν δὲ Κῶ καὶ Νισύρου καλῆς μᾶλλον γονιμότητος». Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα Κῶ εἰς τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τῆς (Π. Σακελλαρίδης «Ν. Χ.» Αὐγούστου) ἀναφέρει «Λακκὶ γονιμώτατον, Ἄργος γόνιμον».

β) Τὰς ἐπικρατοῦσας κλιματολογικὰς συνθήκας.

γ) Τὸν λίαν πλημμελῆ καὶ καθυστερημένον τρόπον καλλιέργειας.

δ) Τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀναχρονιστικῶν συστημάτων ἀμειψισπορᾶς (ἐναλλαγὴ διαφόρων καλλιεργείων εἰς τὸ αὐτὸ ἔδαφος).

ε) Εἰς τὸν πολυτεμαχισμόν τοῦ γεωργικοῦ κλήρου.

Θὰ ἡδυνάμεθα ἀδιστάκτως νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλον λόγον, προκειμένου ἐιδικῶς περὶ τῆς Νισύρου. Τὴν ἐγκατάλειψιν, δηλονότι, τῆς γεωργίας εἰς τὴν τύχην τῆς. Δὲν ἐργάζονται πλέον οἱ συμπατριῶται μας τὴν γῆν ὅπως τὰ παρελθόντα ἔτη. Εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὴν πατρίδα μας, τὴν μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν προξενοῦν τὰ ἀπέραντα καὶ ἄφθονα «βαστάδια», μὲ τὰ ἑκατομῦρια κυβικὰ μέτρα τῆς πέτρας πού ἀπητήθη νὰ ἐξορυχθοῦν καὶ νὰ κτισθοῦν. Τὰ «βαστάδια» μαζί μὲ τὰ δένδρα, ἀποτελοῦν τὸν ἀδιάφευστον μάρτυρα τῆς ἐργατικότητος τοῦ παλαιότερου Νισυρίου γεωργοῦ, χάρις εἰς τὴν ὁποῖαν ἐξασφαλίζεται ἀκόμη σήμερον κάποιο εἰσόδημα. Δὲν διατίθενται πλέον χρήματα διὰ νὰ γίνουν «γλίσαινα», οἱ «πασμαῖδες» συχνὰ ἐγκαταλείπονται οὐδ' ἐχρησιμοποιήθη τὸ λίπασμα, ἔστω καὶ δοκιμαστικῶς. Δὲν ὑπάρχει πλέον τὸ «μεράκι» διὰ τὸ κτῆμα, τὰ δὲ γραφικὰ «καζαναριά» μὲ τὶς κληματαριές, τὰ ἄνθη, τὴ λεμονιά καὶ τὰ ὀρεκτικὰ λαχανικά, ἀνήκουν πλέον εἰς τὴν ἱστορίαν.

Καὶ ὅμως οὐδεὶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι οἱ Νισύριοι εἶναι κοινωνικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνεπτυγμένοι εἰς μεγαλὴ

τερον βαθμόν πολλῶν ἄλλων Δωδεκανησίων. Οὔτε «τῆς καλῆς μᾶλλον γονιμότητος» τοῦ ἐδάφους οὔτε τῆς παρεχομένης Κρατικῆς μερίμνης, οὔτε τῆς ὑψημένης γῆς ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν, ἐπωφελοῦνται. Βεβαίως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ ὑψημένη αὐτὴ γῆ ἐπαρκὴς διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἀνέτου ζωῆς, θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματός κατὰ κεφαλὴν. Διότι, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἔκτασις μόνον τῆς νήσου (42 τ. χ.) καὶ θεωρηθῇ, ὡς ἐκμεταλλεύσιμος ἔκτασις ἡ ἰσχύουσα διὰ τὰς Κυκλάδας ἀναλογία ἐκ 11,86% ἢν παραδέχεται καὶ ἡ Ἀγροτική Τράπεζα Κῶ διὰ τὴν Δωδεκάνησον, (κατὰ τὴν «Δωδεκάνησον» αἱ γεωργικῶς ἐκμεταλλεύσιμοι ἑκτάσεις ἀντιπροσωπεύουν εἰς τὴν Δωδεκάνησον τὰ 27,91% τῆς συνολικῆς ἑκτάσεως, εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα τὸ 25,66%, εἰς τὴν Κρήτην τὰ 30,52% καὶ εἰς τὰς Κυκλάδας τὰ 17,86%), ἔναντι τοῦ 1,5 στρέμματος τὸ ὁποῖον ἀνελόγει κατὰ κεφαλὴν κατὰ τὸ 1910 ἢ 6 στρέμματα κατ' οἰκογένειαν, ἀναλογουσί σήμερον 4,17 στρ. κατὰ κεφαλὴν ἢ 16,66 κατ' οἰκογένειαν. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὀλίγους ἀκόμη ἀξιεπαίνους γεωργούς μας, οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, ὑπάρχει ἕνας ἀκόμη λόγος. Ἡ παλαιὰ κακὴ συνήθεια νὰ φυτεύωμεν εἰς τὸ αὐτὸ κτῆμα διαφόρων εἰδῶν δένδρα. Ἡ κακὴ αὕτῃ συνήθεια καταπονεῖ ἀσκόπως τὸν καλὸν γεωργόν, διότι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπισκέπτεται πολλάκις τὸ αὐτὸ κτῆμα διὰ τὴν περιποίησιν ἐκάστου εἰδούς δένδρου καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπαιτεῖται αὕτη, ὥστε τελικῶς νὰ ἀναγκάζεται νὰ ἀραιώσῃ τὰς ἐπισκέψεις του, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν πλημμελῆ καλλιέργειαν καὶ κατὰ περιπτώσεις τὴν ἑγκατάλειψιν αὐτῆς. Τὸ αὐτὸ μειονέκτημα καὶ εἰς ὑψημένον μάλιστα βαθμόν, παρουσιάζει καὶ τὸ τελευταῖον ἀναφερόμενον ὡς αἴτιον τῆς μικρᾶς ἀποδόσεως, δηλαδή ὁ πολυτεμαχισμὸς τοῦ Γεωργικοῦ κλήρου. Διὰ τὸ θέμα αὐτό, ὅσον παρουσιάζεται εὐνόητον, τόσον εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον. Παρὰ ταῦτα δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ ἀπασχολήσω τοὺς ἀναγνώστας μου συνοπτικῶς μὲν διὰ τὴν διαπίστωσιν του, κάπως ὅμως ἀναλυτικώτερον μὲ τὸν τρόπον τῆς ἀντιμετωπίσεώς του. Ὁ πολυτεμαχισμὸς τῶν κτημάτων, σύνθητες φαινόμενον εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, ἔχει φθάσει εἰς τὸ κορυφώμα του εἰς τὴν Νίσυρον.

Ἐκαστος γεωργὸς ἔχει συνήθως δεκάδας ἀγροτεμαχίων, κείμενα μακρὰν ἀλλήλων, συχνάκις ἀπέχοντα ὁλοκλήρους ὥρας μεταξὺ τῶν. Ὡς κυριώτερα μειονεκτήματα τοῦ πολυτεμαχισμοῦ τῶν κτημάτων τὰ διαπιστούμενα καὶ εἰς τὴν Νίσυρον δύναται νὰ διαπιστωθῶσιν τὰ κατωτέρω.

1) Χάνεται πολὺς χρήσιμος χρόνος εἰς τὴν κατὰλληλον καλλιεργητικὴν ἐποχὴν διὰ τὰς μεταβιβάσεις τοῦ γεωργοῦ ἀπὸ τὸ ἓνα κτῆμα εἰς

τὸ ἄλλο, λόγῳ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ προλαμβάνῃ τὴν καλλιέργειαν εἰς τὴν κατὰλληλον ἐποχὴν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν συγκομιδὴν.

2) Δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συχνὴ καὶ καλὴ ἐπιβλεψὶς τῆς καλλιέργειας κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναπτύξεώς της, ἡ ἔγκαιρος περιποιήσις (βοτάνισμα, σκάλισμα, καταπολέμησις ἀσθενειῶν κλπ.) καθὼς καὶ ἡ φύλαξις τῶν κτημάτων.

3) Μειοῦται σημαντικῶς ἡ ἀπόδοσις τοῦ γεωργοῦ, διότι καταπονεῖται ὁδοιπορῶν εἰς ἀκαταλλήλους καὶ ἀνηφορικοὺς δρόμους καὶ ἀρκετὰ συχνὰ μάλιστα φορτωμένους.

Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας, ἔχον ὑπ' ὄψιν τοὺς τὰς μεθόδους τοῦ ἐφημερόστησαν εἰς ἄλλα Κράτη διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πολυτεμαχισμοῦ τοῦ κλήρου, καθὼς καὶ τὰ δεδομένα τῆς Ἑλληνικῆς γεωργίας, καθώρισε νομοθετικῶς μέθοδον ἀναδασμοῦ τῆς γῆς, ἥτις καὶ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τοῦ 1953 μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν, εἰς τὴν τρόπον ὥστε ἡ ἐργασία νὰ προχωρῇ κατὰ σειράν προτεραιότητος. Κατὰ τὴν σχετικὴν νομοθεσίαν, συνέρχονται εἰς γενικὴν συνέλευσιν οἱ ἰδιοκτῆται ἐκάστου χωρίου καὶ ἀποφασίζουν κατὰ πλειοψηφίαν τὸν ἀναδασμόν, παρουσίᾳ ἐνὸς ὑπαλλήλου τῆς Γεωργικῆς Ὑπηρεσίας. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἐγκρίνον τὸν ἀναδασμόν, καταρτίζει τὴν Ἐπιτροπὴν ἀναδασμοῦ εἰς ἣν μετέχουσι καὶ δύο ἰδιοκτῆται, ὑποδεικνυόμενοι ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ὡς καὶ τὸ εἰδικὸν τοπογραφικὸν συνεργεῖον. Τὸ τελευταῖον μεταβαίνει ἐπὶ τόπου, καταρτίζει σχεδιάγραμμα καὶ κτηματολογικὸν πῖνακα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται ὅλα τὰ κτῆματα μὲ τὰ σύνορα καὶ τὴν ἑκτασίαν τῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀναδασμοῦ ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν κατοίκων ἐκτιμᾷ τὰ κτῆματα, καταρτίζει κτηματολογικὸν πῖνακα τῆς ἀξίας τῆς ἰδιοκτησίας ἐκάστου κατοίκου, κατανέμει τὰ κτῆματα κατὰ περιοχὰς εἰς ὁμοειδεῖς ἀπὸ ἀπόψεως ποιοτικῆς ἀξίας κατηγορίας καὶ ὀρίζει πόσα ἀγροτεμάχια νὰ δοθοῦν εἰς ἕκαστον γεωργόν (1-3 τὸ πολὺ) καὶ ποίας κατηγορίας. Ἐπακολουθεῖ ἐν Γενικῇ Συνελεύσει ἡ κλήρωσις τῶν ἀγροτεμαχίων κεχωρισμένως κατὰ κατηγορίαν καὶ ἡ ἐπὶ τόπου καταμέτρησις καὶ ὁ διαχωρισμὸς τῶν κληρωθέντων μεριδίων ἐκάστου ἰδιοκτῆτου. Τελικῶς καταρτίζεται τὸ νέον σχεδιάγραμμα καὶ ὁ νέος κτηματολογικὸς πῖναξ τῶν νέων ἀγροτεμαχίων, δηλαδή τὸ νέον Κτηματολόγιον ὅπῃ μετὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ὑπουργείου τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν. Κατὰ τὴν νομοθεσίαν, διαχωρίζονται κανονικοὶ δρόμοι, κοινόχρηστοι χώροι, χώροι εἰδικῶν καλλιεργείων καὶ ἐπιτρέπεται ὅπως ὁ ἰδιοκτῆτης, ἐφ' ὅσον ἔχει ἀξίαν λόγου φυτείας ἢ ἄλλας ἐγκαταστάσεις εἰς κτῆμα του, ζητήσῃ νὰ πάρῃ τὸ κτῆμα τοῦτο ἄνευ κληρώσεως. Ὁ ἀναδασμὸς συνήνησεν ἀρχικῶς τὴν ἐχθρότητα τῶν χωρικῶν, οἱ ὅποιοι εἶναι συναισθηματικοὺς κυρίως λόγους δὲν ἤθελον νὰ ἀποχωρισθοῦν τῆς πατρῴας γῆς. Ὅταν ὅμως τοὺς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ τὸν

Ίδουν εφαρμολόμενον, ἀντελήφθησαν ἀμέσως τὴν μεγάλην ὠφελιμότητά του καὶ ἐπιζητοῦσι παντοιοτρόπως τὴν ἐφαρμογὴν του καὶ εἰς τὰ χωρία των. Εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς ἡ σημασία τοῦ ἀναδασμοῦ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερα, διότι καθίσταται εὐχερεστέρα, ἢ συνεταιριστικὴ μηχανικὴ καλλιέργεια καὶ ἄρδευσις. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μας ὁ ἀναδασμός θὰ συναντήσῃ ἀντίθεσιν ἐκ λόγων καθαρῶς συναισθηματικῶν, ὅπως δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἐπιζητηθῇ σήμερον, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ πραγματοποιήσις του, διότι τὸ Κράτος διαθέτει ὀλίγα συνεργεῖα, τὰ ὁποῖα διατίθενται καὶ δικαίως διὰ τὸν ἀναδασμὸν τῶν πεδινῶν περιοχῶν. Τὸν ἀνέφερα ἐν τούτοις πρὸς ἀπλὴν ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνώστων τῶν «Ν. Χ.» καὶ ἰδίως τῶν ἐν Νισύρῳ συμπatriωτῶν μας.

Προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ἡ βελτίωσις τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν κατοίκων τῆς πατρίδος μας καὶ συνεπῶς ἡ περιστολὴ τοῦ ἐκπατρισμοῦ, δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ βάσιν τὴν αὐξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, τὴν ὁποῖαν καὶ θεωρῶ δυνατὴν. Ὅπως καὶ κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, οὕτω καὶ σήμερον ἡ γεωργία θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴν κυρίαν ἀπασχόλησιν τῶν κατοίκων. Ὁ τουρισμός, ἡ ἀλιεία, τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμβάσματα καὶ ἡ ἀτομικὴ πρόσδοδος ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐλαφροπέτρας καὶ ἐνδεχομένως τῶν θειοχωμάτων, θὰ ἐπανεξήρουν ὡς δευτερεύουσαι πηγαὶ τὸ εἰσόδημα τῆς οἰκογενείας.

Πιστεύω ἐπίσης ὅτι ἡ κυρία προσπάθεια πρέπει νὰ στραφῇ πρὸς τὴν δενδροκαλλιέργειαν. Αἱ χιλιάδες τῶν βαλανιδιῶν ποὺ ἔγιναν κάρβουνα κυρίως κατὰ τὰ ἔτη 1914-1920 καὶ τὰ παλαιὰ δένδρα, πρέπει ν' ἀντικατασταθοῦν μὲ τὰ νέα τῶν καλλιτέρων ποικιλιῶν. Ἰδιαίτερα προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὰ καλοκαιρινὰ φρούτα καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἀχλάδια, τὰ σταφύλια καὶ τὰ σῦκα. Τὰ ἀχλάδια π.χ. ἐνῶ εἶναι κακῆς ποιότητος καὶ προσφέρονται εἰς τὴν ἀγορὰν μὲ διαφόρους ἀσθενείας, ἐπιτυγχάνουν ἐν τούτοις ἱκανοποιητικὰς σχετικῶς τιμὰς.

Τὰ δένδρα ποὺ θὰ προτιμηθοῦν θὰ πρέπει νὰ τὰ ὑποδείξῃ κατόπιν συστηματικῆς μελέτης καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῆς πείρας ἡ Γεωργικὴ ὑπηρεσία τοῦ Νομοῦ, ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τῆς ὁποίας θὰ πρέπει καὶ νὰ φυτευθοῦν.

Ὁ Δήμος Μανδρακίου καὶ αἱ Κοινότητες ἔχουν πρωταρχικὴν ὑποχρέωσιν νὰ θεωρήσουν ὡς κυρίαν ἀποστολὴν αὐτῶν τὴν προώθησιν τῆς γεωργίας, διότι μονον δι' αὐτῆς θὰ περισταλῇ ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐκπατρισμοῦ. Ὅτιδῆποτε καὶ ἂν προσφέρουν εἰς τοὺς κατοίκους θὰ κτίζουν ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ μόνον ἐπὶ τῆς γεωργίας θὰ πρέπει νὰ θεμελιώσουν τὴν ἀρχὴν τῆς καλλιτέρας διαβιώσεώς των.

Εἰς τὴν προσπάθειάν των αὐτὴν πρέπει νὰ τοὺς ἐνισχύσουν ὅλοι οἱ κάτοικοι. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Γεωργίας, πρέπει νὰ γίνῃ κοινὴ συνειδήσις, κοινὸς σκοπός, βασικὸν πρόγραμμα τῶν διαχειριζομένων τὰ κοινὰ καὶ τῶν ἐπιζητούντων νὰ ἀναλάβωσιν ἡγετικὸν ρόλον εἰς αὐτά. Οἱ διδάσκαλοι καὶ ὅλοι οἱ δυνάμενοι πρέπει διὰ διαλέξεων, διὰ καθημερινῶν συζητήσεων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος νὰ συμβάλλουν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειας. Θὰ ἦτο π.χ. δυνατὴ ἡ σύστασις ἐνὸς Δημοτικοῦ Γεωργικοῦ Ταμείου, τοῦ ὁποίου σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ προώθησις τῆς Γεωργίας καὶ τὸ ὁποῖον θὰ διοικεῖται ἀπὸ ἐπιτροπὴν εἰς ἣν θὰ μετέχουν ὁ Δήμος, ἐκπρόσωποι τῶν γεωργῶν καὶ ἄλλοι. Τὸ Ταμεῖον θὰ ἔχῃ ὡς πόρους ποσοστὸν ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων τοῦ Δήμου, ἔτησίαν ἐνίσχυσιν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σπηλιανῆς καὶ τῶν Νισυριακῶν Συλλόγων καὶ ἐιδικὴν Δημοτικὴν φορολογίαν ἐπὶ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων. Εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμείου θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προσέλθῃ καὶ ὁ Ὅργανισμός Δημοσίας περιουσίας Δωδεκανήσου. Τὸ Ταμεῖον θὰ προμηθεύεται παρὰ τῶν Κρατικῶν φυτωρίων τὰ δενδρύλλια, τὰ ὁποῖα θὰ παραχωρῇ δωρεὰν εἰς τοὺς γεωργούς, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμμορφοῦνται πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς Γεωργικῆς ὑπηρεσίας. Θὰ ἦτο ἐπίσης δυνατόν νὰ ἀγοράσῃ σιδηρὰ ἄροτρα, ὥστε νὰ ἀχρηστευθῶσι τὰ ἐπιζήμια Ἡσιόδεια, ὡς καὶ σχετικὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, φάρμακα καὶ λοιπὰ καὶ νὰ καθορίσῃ ἐτήσια ἑπαθλὰ βραβεύσεως τῶν πλέον φιλοπόνων γεωργῶν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αἱ Κρατικὰ ἀρχαὶ μεθ' ἱκανοποιήσεως καὶ ἐνεργοῦ ἐνδιαφέροντος θ' ἀποδεχθῶσι τὸ σχετικὸν αἷτημα τῆς νήσου καὶ παντοιοτρόπως θὰ συμβάλωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς κοινῆς προσπάθειας.

ΚΩΝ. ΜΟΥΡΑΣ

ΤΑ ΔΩΡΗΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΓΥΑΛΙΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΓΟΥΣΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΜΑΝΔΡΑΚΙΟΥ

Ἐκ τοῦ ὑπὸ 17 Νοεμβρίου 1828 τηρουμένου
ἐν τῷ Δήμῳ Βιβλίου Κτηματολογίου (Σελίς 282)

Δ Ω Ρ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν

Διὰ τοῦ παρόντος συνυποσχετικοῦ ἐγγράφου δηλοποιούμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι μεταβάς ἐνταῦθα ὁ ἐξοχώτατος Μουτὰ - Σερίφης Κῶ Τεφίκ Πασᾶς κατὰ τὴν Υ. Βεζυρικήν διαταγὴν ὑπ' ἀριθ. 52 καὶ ἡμερομηνίαν 1ην Μαΐου 1286 καὶ 1 Σαφὲρ 1285 τουρκιστὶ ἐδώρησεν εἰς ἡμᾶς δέκα καὶ ἕξ τὸν ἀριθμὸν πᾶσαν τὴν γῆν τῆς νήσου Γυαλί μετὰ τοῦ μικροῦ νησιδίου Ἀγίου Ἀντωνίου δι' ἐγγράφων Ταπὼν τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως ἔδωσεν ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ ὁμοφώνως πάντες καὶ αὐτοπροαιρέτως ἀφήνομεν πᾶν δικαίωμα ὡς ἰδιοκτῆται ἐπὶ τῶν ρηθέντων Νήσων καὶ δωρίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰς γαίας τῶν Νήσων τούτων εἰς τὰς ἡμετέρας Κοινότητας πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν καὶ ἀπόρων αὐτῶν κατοίκων παραιτούμενοι ἡμεῖς τε καὶ οἱ κληρονόμοι ἡμῶν παντὸς ἐπὶ τῶν

ρηθέντων Νήσων δικαίωματος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφήσαμεν καὶ τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος ἔγγραφα Ταπὼν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἢ Σπηλιανῆ ἵνα μὴ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν ποτὲ ἀφορμὴ οἱ κληρονόμοι ἡμῶν καὶ ἐνοχλήσωσι τὴν Κοινότητά μας περὶ τοῦτου. Ὀρίζομεν δὲ ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἂν τυχὼν κανεῖς ἐξ ἡμῶν ἢ ἐκ τῶν κληρονόμων ἡμῶν θελήσῃ νὰ οἰκιοποιῇ τὸ ἐπ' ὀνόματί του καταχωρηθὲν μέρος τῶν Νήσων τούτων, νὰ ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνῃ εἰς τὴν Κοινότητα πεντηκοντάκις τὴν ἀξίαν τῆς γῆς τοῦ ἐπ' ὀνόματί του μεριδίου.

Εἰς ἔνδειξιν καὶ περισσοτέραν ἀσφάλειαν ἐγένοντο δύο ὅμοια ἐξ ὧν τὸ μὲν ἐδόθη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἢ Σπηλιανῆ τὸ δὲ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ταξιάρχου.

Ἐγένετο ἐν Μανδρακίῳ - Νισύρου τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1869

Ὁ Ταμίας Δ. Τζατζαρόνιαις
Ν. Γενᾶς
Μιχαὴλ Ἰωάννου
Μιχαὴλ Ν. Παραμπούτης διὰ
Μακαρίου Ἡγουμένου
Κωνσταντίνος Πλήθου διὰ
Ἰωάν. Σακελλαρίου
Κωνσταντίνος Ἀντωνίου διὰ
Δ. Τζατζαρόνια
Γεώργιος Ν. Γεωργάκης
Ἰωάννης Μιχαὴλ Κέντρης διὰ
Ν. Ἀποστολίδου
Γεώργιος Μιχαὴλ Κέντρης διὰ
Ν. Ἀποστολίδου
Ὁ Πάρεδρος Μ. Χαρτοφύλαξ
Ὁ Πάρεδρος Ἰωάν. Μιχαὴλ

Μακάριος ὁ Ἡγούμενος
Κωνσταντίνος Νικολάου
Χη Μιχάλης Ἀνδρέου
Τριαντάφυλλος Ἰωάννου
Παναγῆς Κωνσταντίνου
Ἰωάννης Γεωργίου
Ἰωάννης Μιχαὴλ

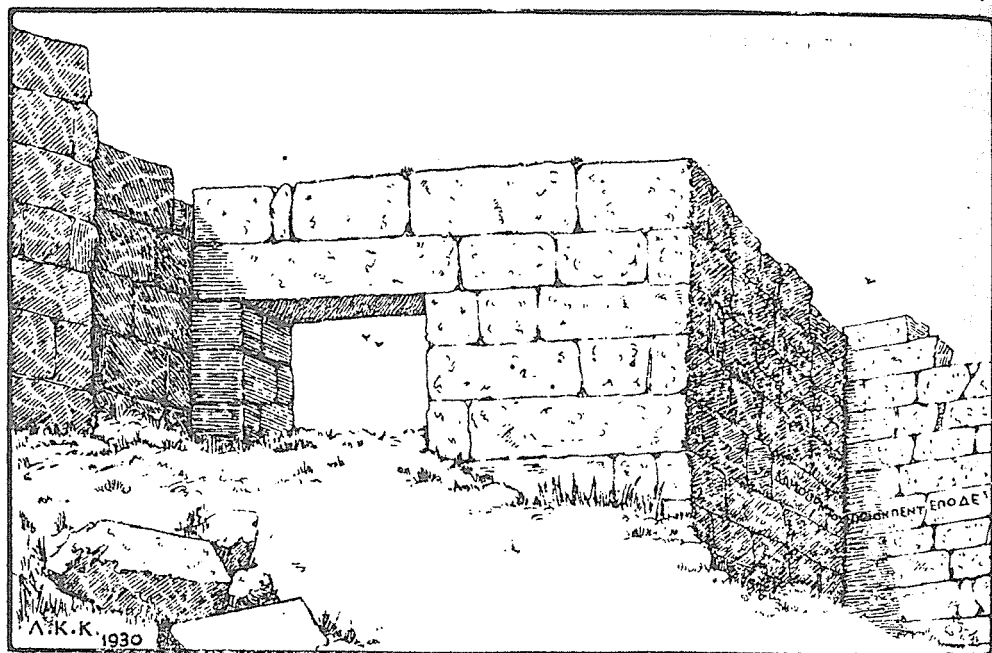
Ἡ Δημογεροντία Νισύρου ἐπικυροῖ
τὴν γνησιότητα τῶν ἄνω ὑπογραφῶν
καὶ τὸ ἐμπεριεχόμενον τοῦ παρόντος
ἐγγράφου αὐθμερὸν
Ὁ Μουκτάρης Μανδρακίου Ἰ. Χη Μιχαὴλ
Ὁ Ταμίας Δ. Τζατζαρόνιαις
Ὁ Ἀντιπρόσωπος Παρέδρου
Ἰωάν. Σακελλάριος
Ὁ Μουκτάρης Ἐμπορίου
Μιχαὴλ Ἰωάννου
Χη Μιχάλης Ἀνδρέου
Ὁ Μουκτάρης Νικιῶν
Ἰωάν. Χαρτοφίλης

171

ἓνα ἄνωθεν τοῦ ἄλλου δίκην ὑψωτῆρος; Ποῦ εὗρον τὴν ποσότητα αὐτὴν, καὶ ἐκ τοῦ λατομείου τίνι τρόπῳ μετέφερον αὐτοὺς ἐπὶ τόπου;

Μήπως οἱ πατέρες ποὺ κατὰ πρῶτον συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ Σὲ κτίσουν, ἤρχισαν ἐργαζόμενοι, ἐγῆρασκον καὶ ἀπέθνησκον καὶ τοὺς διεδέχοντο τὰ τέκνα των διὰ νὰ ἀποπερατώσουν τὸ μέγα ἔργον τῆς ὀχυρωματικῆς, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον ἐκ τῶν πάππων καὶ τῶν πατέρων των, ἢ εἶχον ὡς ἐργάτας μισθωτοὺς καὶ εἴλωτας ἐκ προηγουμένων κατακτητικῶν πολέμων;

Μήπως κατὰ τὸ διάστημα τῆς οἰκοδομῆς Σου ἐμεσολάβησε μοῖρα κακὴ καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἐπῆλθεν ἔρις αὐταρχικῆς διαθέσεως — κοινὴ ζηλοτυπία μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων — καὶ ἀλληλοσπαράχθησαν προτοῦ ἀκόμῃ

Εἴσοδος Παλαιοκάστρου

ἀποπερατωθῇ τὸ ἔργον των; Περί αὐτοῦ ὡς καὶ τῆς ἐξ ὁλοκλήρου καταπαύσεως τῆς ἐργασίας ἐκ πολέμου τινὸς ἀμφισβητοῦμεν, διότι αἱ μεγάλαι δεξαμεναὶ (στέρναι) αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται πολλαχοῦ τῆς περιφέρειας Σου, παρουσιάζουσιν ὅτι ἐγένοντο διὰ νὰ ποτίζουσι τὸ πλῆθος Σου εἰς ἐνδεχομένην πολιορκίαν, ἥτις θὰ ἐξηκολούθει ἐπὶ μακρὸν διάστημα ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, πόσος ἄρα γε ἦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπάρξεων ποὺ περιέκλειες;

Ἐκατέρωθεν τῆς κυρίως πύλης καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ τείχους εἶχες τοὺς πύργους ὡς προμαχῶνας, διότι ἐκ τῆς ὑπερασπίσεως αὐτῶν ἐξηρτάτο ἡ πολιορκία Σου· τίς οἶδεν ὅμως ὁποῖα ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ πολεμοφόδια μεθ' ὧν ἀπέκρουες τὸν τολμηρὸν ἐχθρόν, ὅστις θὰ ἀποπειρᾶτο νὰ διαρρήξῃ τὴν θύραν τῆς πύλης Σου, ἵνα ἔπειτα εἰσβάλῃ καὶ ἐπιβάλῃ τὴν προνομιακὴν κυριαρχίαν του;

6) «Κατ' ἀλλήλους δὲ μᾶλλον ὡς ἕκαστοι οἱ ἀστυγείτονες ἐπολέμουν».

Θουκυδ. βιβλ. Α' κεφ. 15

Διὰ τὰς παρακαταθήκας τῶν τροφίμων καὶ ποῦ ἦσαν τὰ οἰκήματα τῶν ἐντὸς Σου ὑπάρξεον δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν διότι μέχρι τοῦδε οὐδὲν αὐτῶν εἶδομεν. Ὅμως εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τοῦ πρώτου πύργου Σου καὶ εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς πύλης Σου, ἐκεῖ ἐνθα σχηματίζεται γωνία ἐκ μικρᾶς συνεχείας κατεστραμμένου τείχους τοῦ ὁποίου τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἔκτασιν ἀδυνατοῦμεν νὰ προμαντεύσωμεν, ἐπὶ τῆς γωνίας αὐτῆς εὐρίσκομεν ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν ἔχουσαν εἰς τὴν Δωρικήν: ΔΑΜΟΣΙΟΝ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΠΕΝΤΕ ΠΟΔΕΣ ΑΠΟ ΤΟ[Υ] ΤΕΙΧΕ[ΟΣ], τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζομεν θετικῶς ἂν εἶχεν ἐγχαραχθῇ ἀρχικῶς ἢ ὑπὸ τῶν μετέπειτα κατοίκων.

Ἄρα γε εἶχον τὸ ἄστυ τῶν ἐντὸς ἢ ἐξωθεν τοῦ τείχους καὶ ἐν ὥρᾳ κινδύνου κατέφευγον ἐν σώματι νὰ κλεισθῶσιν ἐν αὐτῷ, ἢ μήπως ζῶντες εἰς προϊστορικὴν ἐποχὴν εἶχον ὡς ἄντρα (σπήλαια) τοὺς θόλους ἐκείνους τοὺς ἠνεωγμένους εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ἄνωθεν τῆς θαλάσσης ἀποτόμου κρημνοῦ (τὰ νῦν κατὰ σειρὰν παρατηρούμενα ἐκκλησιδᾶκια), τοὺς ὁποίους ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας ἐχρησιμοποίησαν ὡς κρησφύγετα οἱ διὰ τοῦ σημείου ΙΧΘΥΣ πρῶτοι μύσται τῆς Ὁρθοδοξίας, συνερχόμενοι ἐκεῖ καὶ ἀφόβως προσευχόμενοι, ἀποφεύγοντες τὸν διακηρυττόμενον διωγμὸν τοῦ Νέρωνος, τοῦ Διοκλητιανοῦ, τοῦ Μαξιμιλιανοῦ καὶ τόσων ἄλλων διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ;

Ἐὰν μὲν οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ἀσφαλῶς θὰ ἐπαρτήρουν ἀπὸ ἐκεῖ τὰ πρὸς τὸ ἀνοικτὸν τοῦ Αἰγαίου ἢ τοῦ Καρπαθίου πελάγους, εἴτε καὶ τὰ ἐκ τῆς Καρίας διαπλέοντα ληστικά ἢ ἐμπόλεμα πλοῖα, ἅτινα ἤρχοντο νὰ διαταράξουν τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενειακῆς τῶν ζωῆς, καὶ τὰ μὲν ὑπάρχοντά των νὰ ἀρπάσουν ὡς λάφυρα, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των νὰ ἀπαγάγουν ὡς ἀνδράποδα. Ἄρα γε, κατὰ τὴν μακροχρόνιον ἀντοχὴν Σου κατήγαγες δόξας εἰς τὰ ἀνδρεῖα παλληκάρια ποῦ οὕτω Σὲ ὠνειρεύθησαν, ἢ εἶχες καὶ Ἐσὺ τοὺς Ἐφιάλτας Σου καὶ τοὺς Θανάσσηδες Βάγιας; Εἰς τὴν πάροδον τῶν αἰώνων, πόσαι ἄλλαι φυλαὶ καὶ φατρίαι Σὲ ἐλεηλάτησαν καὶ εὖρον καταφύγιον ὀχυρώσεως ἐντὸς τοῦ μεγαλεπιδόλου τείχους Σου;

Ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ μάθωμεν ὁποῖοι ἦσαν καὶ πόθεν ἦλθον, ὁποῖος ὁ πολιτισμὸς των, ἂν ἦτο προγενέστερος ἢ σύγχρονος τῶν Μυκηνῶν ἢ τῆς Κνωσσοῦ, ἢ ἂν εἰς τὸν βωμὸν τῆς λατρείας των προσέφερον ὡς θυσίαν τὰς παρθένους των, ἢ καὶ ποῖα ἦσαν τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά των, παρὰ μόνον θέλομεν νὰ γνωρίσωμεν ποῦ κεῖνται τὰ ὅστ᾽ αὐτῆς θανούσης στρατιᾶς τῆς λαβούσης μέρος εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τῶν Τειχῶν Σου, ποῦ τὰ ἐπιτύμβιά της, ποῦ οἱ τάφοι τῶν ἠρώων Σου, τῶν μεγιστάνων Σου καὶ ποῦ οἱ σαρκοφάγοι τῶν βασιλέων Σου;

Ἀλλὰ φαίνεται, πῶς ἢ κάθε μιὰ Σου πέτρα ἐν συνδυασμῷ εἶναι καὶ ἐν ὅσῳ τοῦ ἀπεράντου σκελετοῦ Σου, τοῦ σιωπηλοῦ Σου μνήματος, ποῦ ἐκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς ὁ χρόνος διὰ νὰ σὲ ἐπισκεπτώμεθα καὶ πληρώσωμεν τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ μας, ἄφοῦ μᾶς ἀφήνης μέσα εἰς τὸν μυστικισμὸν αὐτὸν ποῦ μᾶς κάμνει νὰ διερωτώμεθα αὐτὰ καὶ τόσα ἄλλα, ὅσα ἢ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου ἡμπορεῖ νὰ συλλάβῃ ὁπότεν εὐρίσκεται εἰς τὴν ἄγνοιαν τοῦ σκότους.

Μόνον ἓνας ἥλιος δύναται νὰ μαρτυρήσῃ πῶς Σὲ ἐβλεπεν εἰς τὰς λαμπράς καὶ ἐνδόξους ἡμέρας Σου, ποῦ μὲ τὸ φῶς του τώρα ἡμεῖς Σὲ ἀτενίζομεν καὶ ἐκπληττόμεθα πρὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς Σου θέας, ἢ δὲ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα ἅς μαρτυρήσουν εἰς τὴν νυκτερίδα καὶ εἰς τὴν γλαυκὰ διὰ πόσους αἰῶνας θὰ ἴστασαι ἐκεῖ, διὰ νὰ σὲ πετυγίζουν καὶ νὰ ἐπαπαύωνται ἐπὶ τοῦ σιωπηλοῦ ὕψωμάτός Σου.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΝΙΣΥΡΟΥ

Δημοσίευσις-Επιμέλεια Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

Περίληψις καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Πρεσβείας τῶν Συμαίων εἰς Ἑλλάδα καὶ Κωνσταντινούπολιν.

1) **Περίληψις.**— Πρῶτος σταθμὸς στάθηκε ἡ Πάτμος, ἐφθασαν τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν Μακαριώτατον Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον μετὰ τοῦ ὁποίου συνωμίλησαν, τοὺς ἔκαμεν παράκλησιν κάποιος ἱερεὺς καὶ προσκυνήσαντες τὴν Ἱερὰν Μοῆν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀνεχώρησαν. Ἐφθασαν εἰς Αἴγινα ὅπου συνέπεσαν νὰ εἶναι ἐκεῖ ὁ Κυβερνήτης. Τοῦ εἶπαν καὶ ἐν ὀλίγοις τὸν κατετάπισαν ἐπὶ τοῦ ζητήματός των. Οὗτος τοὺς συνέστησεν νὰ συναντηθῶσιν εἰς Ναύπλιον. Εἰς Ναύπλιον εἶχον ἐπανελημμένους συναντήσεις μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ρίζου, τοῦ Κυβερνήτου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Αὐγουστίνου καὶ μετὰ τῶν ἐκεῖ πρεσβευτῶν τῆς Ρωσίας.

Ὁ Καποδίστριας τοὺς ἐδέχθη καλῶς, τοὺς ἔδωσεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τῇ αἰτήσῃ των τοὺς ἔδωσεν καὶ συστατικά γράμματα πρὸς τοὺς ἐν Κων/πόλει συναδέλφους πρεσβευτὰς οἱ πρέσβεις Ρωσίας καὶ Γαλλίας, ὁ Ρῶσος μάλιστα τοὺς ἐφοδίασε μὲ ἐιδικὰ διαβατήρια διὰ περισσοτέραν των ἀσφάλειαν τὴν κδ' Φεβρουαρίου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἐκεῖ εἶδον κατ' ἀρχὰς τὸν ἐπιτετραμένον τῆς Ρωσίας, εἴτα τὸν Πατριάρχην, τοὺς πρέσβεις Γαλλίας, Ἀγγλίας καὶ κατὰ σύστασιν τοῦ Πατριάρχου εἶχον συνομιλίας μετὰ τοῦ ἀρχόντου Στεφάνου Βογαρίδου, ἀνδρὸς ἔχοντος στενὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Εἰς μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπαφὰς τὸν κύριον καὶ πρῶτον λόγον εἶχεν ἡ πρεσβεία τῆς Σύμης.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω κατηγορηματικῶς ἐδήλωναν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τῶν νήσων ὅτι αἱ νῆσοι των μένουں ἀμετακλήτως εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ συνίστων ὅπως ἀφοῦ ἀναγνωρίσουν τὸν Σουλτάνον διαπραγματευθοῦν μέσῳ τοῦ Πατριάρχου τὸ καθεστὼς τῶν νήσων των, τοὺς ἀπέτρεπον δὲ νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα διότι θὰ ὑπέφερον πολὺ λόγῳ τῆς φτώχειας τῆς. Ἡ πρεσβεία τῶν νήσων ἠρνεῖτο ἐπομένως νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν καθορισμένων ὁδηγίων τῶν κατοίκων τῶν νήσων ἥτοι ἐξήτει τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, τὴν προστασίαν τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐν περιπτώσει ἀποφάσεως μετοικήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὑπόσχεσιν πληρωμῆς φόρου τινὸς εἰς τὴν Ὁθωμανικὴν Πόρταν, ὃν νὰ δίδουν αἱ νῆσοι διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἢ τινὸς τῶν Δυνάμεων χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὸν Σουλτάνον οὔτε τὴν Ρόδον οὔτε Ἀγῶν οὔτε Πόλιν.

Ἐπίσης ὑπέβαλλον δευτέρῃ καὶ ἀναφορὰς περὶ τῶν ζημιῶν ποὺ ὑπέστησαν παρὰ τοῦ Συκοῦρ Μπέη. Καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς παραμονῆς τῆς ἀποστολῆς στὴν Κων/πολιν ὁ Συκοῦρ μπέης ἔστελλε ἀναφορὰς ὑπογεγραμμένας ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῆς Ρόδου Παΐσιον καὶ Ροδίους ὑπὲρ αὐτοῦ. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἦτο ἐκεῖ πρεσβεία τῶν Σαμίων μετὰ τῆς ὁποίας εἶχον στενὴν ἐπικοινωνίαν καὶ τελικὰ ἀπεφάσισαν νὰ συνδεθοῦν τὴν τύχην τῆς ἀποστολῆς των μετὰ τῆς τοιαύτης τῆς Σάμου καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀποστολὴ τῆς Σάμου ἀνεχώρησε ἀρνηθεῖσα νὰ δεχθῇ τὴν λύσιν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς Τουρκίαν ἀνεχώρησε καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν νήσων.

Παρ' ὅτι δὲν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας ἡ ἀποστολὴ τῆς πρεσβείας αὕτη ἐπέτυχεν τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Συκοῦρ μπέη καὶ τοῦτον διεδέχθη ὁ Χασὰν μπέης ἄνθρωπος ἡμερος καὶ μὲ προτερήματα καλὰ.

2) **Ἀποσπάσματα.**— (4/3(1831). Τὴν 24 (2) τοῦ παρελθόντος ἐφθάσαμεν εἰς Κων/λιν μετὰ ἡμέρα ἐπαρουσιάσθημεν εἰς τοὺς μινίστερους τῶν τριῶν Δυνάμεων οἱ ὅποιοι μᾶς ἐδέχθησαν σήμερον κα ἤκουσαν τὰ δικαιολογήματά μας προσεκτικῶς. Ἀκούσαντες δὲ μᾶς ἐβεβαίωσαν ἀποφασιστικῶς ὅτι μένομεν εἰς τὴν Τουρκίαν καθὼς καὶ τ' ἄλλα μέρη ὡς τὸ Πρωτοκόλλον διαλαμβάνει, ὥστε εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν λέγει τὸν Σουλτάνον διὰ βασιλέα μας καὶ ἔπειτα θέλουσι μᾶς δοθῇ ὅσα ζητήσωμεν ἀπὸ τὴν Ὁθωμανικὴν Πόρταν διὰ τῆς προστασίας τοῦ ἰδίου, δηλαδὴ νὰ μᾶς διορισθεῖ κάποιος φόρος τὸν ὁποῖον νὰ προσφέρουμε ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὴν Πόλιν καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζομεν Ρόδον ἢ καμμίαν ἄλλην ἀρχὴν Τουρκίας παρὰ καθ' ἑκάστον χρόνον νὰ ἐκλέγωμεν δικούς μας δημογέροντας ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ ἔχωμεν ἰδικούς μας νόμους νὰ γνωρίζωμεν τὴν τοπικὴν μας ἀρχὴν ἢ ὁποία θέλει ἔχει ὅλην τὴν ἐκτελεστικὴν δύναμιν εἰς τὴν νῆσον μας καὶ ἂν ποτὲ ἢ ἐκτὸς ἢ ἐντὸς τῆς Νήσου μας ἢ ἐν θαλάσσῃ ἢ ἐν ξηρᾷ ἀδικηθῶμεν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων νὰ ἔχωμεν καταφύγιον τὴν ὑπεράσπισιν τῶν τριῶν. Ἡμεῖς λοιπὸν εἰς ὅλα αὐτὰ ἐδείξαμεν ἀντίστασιν καὶ ἐπεμείναμεν εἰς δύο προτάσεις: ὅτι νὰ φορολογούμεθα μὲν ἀπὸ τὴν Τουρκίαν τὸν φόρον ὅμως νὰ τὸν δί-

δομεν ἐμμέσως ἢ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἢ μιᾶς τῶν τριῶν Δυνάμεων ἢ μετοικήσομεν ἐκ τῆς νήσου μας. Οὗτοι μὲ μᾶς εἶπον ὅτι τὸ νὰ μετοικήσομεν ἔχομεν τὸ ἐλεύθερον τὸ δὲ νὰ διατελοῦμεν ἐμμέσως τινὸς τῶν δυνάμεων εἶναι ἀδύνατον ἀκολουθῶς μᾶς ἐσυμβούλευσαν.

Τὴν 24 Ἀπριλίου ἔφθασεν στὴν Κων)πολιν πρεσβεία τῆς Τήλου μὲ σφραγισμένα χαρτιά καὶ ἐγγράφα ἤλθον κοντὰ μας καὶ τοὺς ἐκάμαμε τὰς ἀναφορὰς τῶν κατὰ τοῦ Συκοῦρ καὶ τοὺς ὀδηγήσαμεν.

24 Μαΐου ἐπήγαμεν ὅλοι οἱ ἐπαρχιωτὲς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καὶ ἐδώσαμεν τὰς ἀναφορὰς καὶ ἐγκλήματα τοῦ Παΐσιου εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ γενομένης ἱκανῆς συνδιαλέξεως μεταξὺ ἡμῶν τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐτελείωσεν ἡ αἴτησις μας κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας καὶ ἐδιορίσθη εἰς Ρόδον ὁ Βερροῖας.

26 ἐπήγομεν εὐθύς εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ ἐλάβομεν τὰ γράμματα τῆς ἐξώσεως τοῦ Παΐσιου ἀπὸ τὸν θρόνον νὰ τὰ διευθύνωμεν ἀναφέροντες πρὸ τῆς ἐξορίας τοῦ Ἀγ.... τοῦ ἐτελείωσε κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μας καὶ ἐδιορίσθη ἡ ἐξουσία νὰ γίνῃ στὴν Ἀμώχστον ἀφοῦ πλέον ἐτελείωσαν ὅλα ἐπροσκυνήσαμεν τὴν Α. Π. καὶ αὐτὸς μᾶς ἔδωσε τὴν εὐλογίαν του πατρικῶς καὶ εἶτα ἐξῆλθομεν.

Ἡ πρεσβεία παρέμεινε καὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουνίου εἶτε ἀνεχώρησεν οἴκαδε.

Ὁ Παΐσιος διὰ ἐγκυκλίου του πρὸς τὰς νήσους συνιστοῦσε ὑποταγὴν εἰς τοὺς Τούρκους καὶ καλοῦσε ὅταν φθάσῃ ὁ καπετὰν Πασᾶς μὲ τὴν ἀρμάδα του στὴν Ρόδον νὰ ἔρθουν νὰ τὸν προσκυνήσουν ἐπίσης ἔστειλε εἰς τὴν Κων)πολιν γράμματα ὑπὲρ τοῦ Συκοῦρ μπετὴ κατατρέχων τὴν πρεσβείαν τῶν νήσων.

Ἐγγραφον 25/4/1831 πρὸς τὸν Πατριάρχην τῶν νήσων Ρόδου, Σύμης, Νισύρου, Τήλου, Χάλκης, Καστελλορίζου καὶ Καλύμνου οἵτινες ἀναφερόμενοι προσωπικῶς κατὰ τοῦ Παππᾶ Οἰκονόμου τοῦ Γραμματέως τοῦ Δικαστηρίου Ρόδου διὰ τὰ κακουργήματά του κατὰ τῶν Χριστιανῶν.

Ἐγγραφον 15/5/1831 τὸν Ροδίων, Συμαίων, Νισυρίων, Τηλίων, Χαλκιῶν πρὸς τὸν Στέφανον Βογορίδην ζητοῦν ὅπως μὴ σταλῇ Μητροπολίτης Ρόδου ὁ Ἅγιος Δράμας ἔστω καὶ ἂν Λέριος διότι ἐπληροφορήθησαν ὅτι εἶναι ἄχθος ἀρούρης καὶ ζητοῦν νὰ σταλῇ ἕτερος τοῦ ὁποίου ἀπαριθμοῦν τὰ προσόντα χωρὶς ν' ἀναφέρουν τὸ ὄνομα του διότι ἀναφέρονται εἰς προφορικὴν τῶν αἰτησιν (προφανῶς πρόκειται περὶ τοῦ Ἁγίου Βερροῖας ὅστις καὶ τελικῶς ἐψηφίσθη).

Ἀναφέρεται ἡ συνδιάλεξις μετὰ τοῦ Ρώσου Πρεσβευτοῦ Κων/πόλεως 15.4.1831 ὅτι ὁ Συκοῦρ μπετὴ κρατεῖ φυλακισμένους καὶ ὀκτῶ Νισυρίους καὶ ἐνῶ ὅσους Συμαίους εἶχε ἀπέλυσε αὐτοὺς τοὺς κρατεῖ καὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν πρέσβυ θὰ μεσιτεύσῃ νὰ ἀπολυθοῦν.

Πρεσβεία τῆς Σύμης ἦτο Σίμος Χ. Κούστα καὶ Νίκανδρος Ἰωαννίδης (ὁ καὶ σπουδαιότερος).

*** Ἐγγραφον τῶν Νισυρίων πρὸς τὸν Κυβερνήτην**
(Ἀρχεῖον Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν φάκελλος 1830 ἀρ. 65)

Ἐξοχώτατε,

Ὁ εἰς τὴν καθέδραν τῆς Σ. Κυβερνήσεως μεταβαίνων πατριώτης μας Κ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρίου, ἔχει ἐκ μέρους τῆς κοινότητος ἡμῶν τελείαν τὴν πληρεξουσιότητα διὰ νὰ παραστήσῃ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ περιστοιχοῦντα τὴν δυστυχὴ πατρίδα μας ἀνιαρὰ.

Ὁ αὐτὸς ἐφοδιασθεὶς μὲ τὰς εὐχὰς τῶν κατοίκων ὧν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν παροῦσαν ἀναφοράν μας δι' ἧς ἀναγγέλλονται ἐν συνόψει πρὸς τὴν ἐξοχότητά της ὀλίγα τινὰ τῶν ὁποίων τὴν ἐξοικονόμησιν καὶ τὴν εὐτυχὴ ἀποπεράτωσιν ἀφιερῶμεν εἰς μόνην τὴν πατρικὴν προστασίαν της.

Ἐξοχώτατε! Ἡμεῖς καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἐλλείψαμεν καθ' ἣν εἶχομεν δύναμιν, νὰ πληρώνωμεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ταμεῖον, δεχόμενοι ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους κατ' ἔτος εἰς τὴν νήσον μας ἐρχομένους τοῦ Ἐθνους μας Ὑπουργούς.

Προαναφέρθημεν ἐν καιρῷ καὶ πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας καὶ πρὸς τὸν ἑκτακτον Ἐπίτροπον τῶν Ἀνατολικῶν Σποράδων.

Ἐδέχθημεν εἰς τὴν νήσον μας τὸν παρ' αὐτοῦ ἀποσταλέντα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπαριθμήσονται καὶ τὰς οἰκογενεῖας μας, περιποιούμενοι αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν σεβόμενοι τὰς Σ. Διαταγὰς τοῦ Σ. ἡμῶν Κυβερνήτου καὶ τῶν ὑπαλλήλων ἀρχῶν. Καὶ τοῦτα ὅλα βέβαιοι ὄντες ὅτι τὸ σκοπιμώτερον τέλος τῆς Σ. Κυβερνήσεως ἀπέβλεπεν εἰς μόνην τὴν ἀποκατάστασιν, εὐνομίαν τε καὶ εὐτυχίαν ἐκάστου ἑλληνικοῦ

μέρους προθυμοποιούμενοι νὰ καταταχθῶμεν καὶ ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐλευθέρων νήσων, κειμένων ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχήν.

Ἀφ' οὗ ἡ ταλαίπωρος νήσος μας διωργανίσθη κατὰ τὸ ὀλικὸν πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος συνέπραξε σωματικῶς καὶ χρηματικῶς ὅπου ἡ περίστασις καὶ ἡ δύναμις τῆς ἐσυγχώρησαν, τέλος ἐθεώρησε μ' ἀπειρον λύπην τῆς ὅτι καὶ αὕτη ἐξωκλύσθη τῆς Ἑλληνικῆς ὀλομελείας, κατὰ τὸ πρωτόκολλον καὶ ἤδη ὄχι μόνον φαίνεται ἄμοιρος τῆς γλυκυτάτης ἐλευθερίας, ἀλλὰ καταντᾷ νὰ γίνῃ θῦμα ἐλεινῶν τῆς θηριώδους μανίας τοῦ ἐν Ρόδῳ ἐξουσιαστοῦ Συκοῦρ μπέη.

Ὁ εἰρημένος ἀφοῦ διὰ τῶν ἀρπαγῶν καὶ καταχρήσεων τῶν ὑπὸ τῆς ἀκορέστου φιλαργυρίας του μᾶς ἔρριπεν εἰς βαρύτατα καὶ ὑπέρογκα χρέη, ἤδη τελευταῖον ἐπαπειλεῖ καὶ τὸν παντελῆ ἀφανισμόν μας.

Ὅθεν ἐνεκα τούτου διευθύνομεν καὶ ἡμεῖς τὴν πρεσβείαν μας ὁμοῦ μετὰ τὴν πρεσβείαν τῶν ὁμοιοπαθῶν μας Συμαίων πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐξοχότητα, παρακαλοῦμεν θερμῶς νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς πατρικὰς ὁδηγίας τῆς ὅπως διὰ τὴν σωτηρίαν μας ἐκτανθῇ καὶ ἡ ἡμέτερα μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ἀκολουθοῦσα τὰ ἴχνη τῶν ὁμῶν καὶ ὁμοτύχων Συμαίων τῶν ὁποίων τὰς πράξεις καὶ ὁδηγίας ἔχομεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν κατὰ τὸ ὑπερέχον τῆς νήσου των, καθ' ὅτι ὥστε αὐτοὶ ὡς πάσχοντες ἀπαιτοῦν καὶ ἡμεῖς ταῦτα ἀπαιτοῦμεν πάσχοντες τὰ ὅμοια καὶ ἔτι χειρότερον ὡς μέρος ἀδυνατότερον.

Δὲν ἀμφιβάλομεν λοιπὸν ὅτι ὁ κοινὸς πατήρ μας θέλει συμβουλευέσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ συμφέροντα ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ ἀσφαλείας μας. Καὶ εὐελπιστοῦντες ἐπιτυχίαν τῶν αἰτήσεών μας διὰ τὴν ἔμφυτον τῆς συμπάθειαν καὶ αὐθόρμητον περὶ τὰ καλὰ ροπήν.

ὑποσημειούμεθα μετὰ σέβας βαθύτατον

τῇ 20ῇ Δεκεμβρίου 1830 ἐν Νισύρῳ.

Τ.Σ. Οἱ ἐν τῇ νήσῳ Νισύρῳ κατοικοῦντες ἅπαντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος.

2250 Νισύρου κάτοικοι

Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως

Κυβερνήτης ἀρ. 685.

* Ἑγγραφον τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τοὺς Συμαίους

(Ἀρχεῖον Ὑπουργ. Ἐξωτερικῶν Φάκελλος 1831 ἀρ. 65 πρόχειρον)

65/1

No 689

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς τὴν Κοινότητα τῆς νήσου Σύμης

Φθάσαντες ἐνταῦθα οἱ ἐκ μέρους τῆς νήσου σας ἀπεσταλμένοι καὶ ἀνευγκόντες τὰ ἅπερ ἐπέφερον ἔγγραφα, ἐξέθεσαν καὶ διὰ ζωσῆς φωνῆς τὸν σκοπὸν τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποστολῆς των.

Θεωρήσαντες τὰς αἰτήσεις σας καὶ δικαίας καὶ εὐλόγους καὶ ἐλπίζοντες σὺν Θεῷ αἰσίαν τῆς ἀπόβασίν των ὧν ἐλάβετε μέτρων, ἐφωδιάσαμεν τοὺς εἰρημένους μετὰ τὰ ἀναγκαιοῦντα συστήματα, ἐπιδόντες εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπιστολὴν ἐκ μέρους μας ἐπίσημον συνιστῶσα τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ὑποθέσεις τῆς νήσου σας πρὸς τὴν Αὐτοῦ Παναγιότη-
τα τὸν Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Πατριάρχην. Δέον δὲ γνόντες νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν τὰ ἀνωτέρω πρὸς ἡσυχίαν σας, ἐδόσαμεν τὴν ἀπάντησιν ἡμῶν ταύτην... (δυσανάγνωστος)
ὅστις ἐπίτηδες ἐπιστρέφει αὐτόσε κομιστὴς αὐτῆς.

Τὰ αὐτὰ δὲ θέλετε διακοινώσῃ καὶ πρὸς τὴν κοινότητα Νισύρου.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 24ῇ Ἰανουαρίου 1831

Ὁ Κυβερνήτης

Ι. Α. Κ.

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ Ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ Γραμματεὺς

Ι. Ρίζος

Ἐξωτ. 689 Κατοίκους νήσου.

Τὰ διὰ τοῦ ἀστερίσκου σημειούμενα ἔγγραφα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ περιοδικόν «Ἑλληνικά».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΛΑΣ

ΕΝΑΣ ΑΓΙΑΤΡΕΥΤΟΣ ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

Ὁ φίλος συνάδελφος κ. Καραναστάσης μου χάρισε αὐτὲς τὲς μέρες κάποια εὐχάριστη ἐκπληξή: μου ἔκανε γνωστὴ τὴν ὑπαρξή μιᾶς ποιητικῆς συλλογῆς μὲ τὸν τίτλο «Τὰ χωριανά μου», μὲ ποιητὴ τὸν γιάτρο Διμήτριο Μπαλαλά, τόπον ἐκδόσεως τὸ Κάιρο καὶ ἔτος 1935.

Δὲν ξέρω ἂν ὅταν βγῇκε ἡ συλλογὴ αὐτὴ ἔτυχε τῆς προσοχῆς ποὺ ἔπρεπε ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων καὶ τῆς κριτικῆς ἰδιαίτερα. Δὲν ξέρω ἂν ἔγινε κἄν γνωστὴ στοὺς ἀνθρώπους ποὺ περισσότερο ἀπευθύνεται: τοὺς Νισύριους. Τὴν τελευταία μου ἀμφιβολία ἐνισχύει τὸ γεγονὸς ὅτι οὔτε ἓνα ἀπὸ τὰ ποιήματά της δὲν εἶδε τὸ φῶς ἀπὸ τὲς στήλες τῶν «Νισυριακῶν Χρονικῶν». Ἕνα περιοδικὸ ποὺ τὸ γέννησε καὶ τὸ ζῇ ἡ μεγάλη ἀγάπη καὶ ἡ ἀσίγητα νοσταλγία τῆς γενέθλιας γῆς τοῦ ὁμορφου αὐτοῦ νησιοῦ, ποῖον θὰ μπορούσε νὰ βρῇ παθητικώτερο τραγουδιστὴ καὶ πιὸ ἀνυστερόβουλο ὑμνητὴ καὶ προπαγανδιστὴ τῶν φυσικῶν καλλονῶν καὶ τῆς εἰδωλικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων του;

Διαβάζοντας κανεὶς τοὺς λιτούς, δημοτικoὺς θὰ ἔλεγα, αὐτοὺς στίχους, γραμμένους σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὸ ντόπιο γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ νησιοῦ, μεταφέρεται νοερά, ἀκόμα κι ὁ ξένος, στὸ ἀπόμερο εἰρηνικὸ νησάκι μὲ τὴν μονότονη βέβαια μὰ τόσο ἰδιόρρυθμη ζωὴ καὶ τοὺς ἀπλοῖκοὺς μακάριους ἀνθρώπους τοῦ ποὺ μ' ὅλες τὲς μικροπνηριῆς καὶ τὲς μικρομιζέριες τοὺς ζοῦνε ταιριαστὰ καὶ μοιρασμένα τὲς χαρὲς καὶ τὲς λύπες τοὺς.

Κάθε γωνιὰ τοῦ νησιοῦ καὶ μάλιστα τοῦ γραφικώτατου Μαντρακιοῦ· κάθε πλάσμα, ἄνθρωπος ἢ ζῶο, ποὺ ἀναπνέει καὶ ζῇ κοντά τοὺς τὸ μοσκοβολισμένο ἀγέρα του· κάθε φυτὸ, ἀπὸ τὸ πιὸ μεγάλο δέντρο ὡς τὸ ταπεινότερο χορτάρι· ἀκόμη τ' ἄψυχα ἀντικείμενα τῆς καθημερινῆς χρήσεως καὶ ἀνάγκης· ὅλα μαζὶ καὶ καθένα χωριστὰ γίνονται πηγὲς ἐμπνεύσεως καὶ πολυχρῶμα πλουμίδια ποὺ κεντοῦν τὸν αἰῶνιο καμβά τῆς ζωῆς τοῦ ξενιτεμένου ποιητοῦ: τῆς ἄμετρης ἀγάπης κι ἀγιάτρευτης νοσταλγίας καὶ τοῦ ἀσίγαστου πόθου τοῦ

γυρισμοῦ στὴ γενέθλια γῇ. Κι ἔχει τόσο διακαίολογημένο καημὸ γι' αὐτό: τὰ περισσότερα χρόνια τοῦ τὰ πέρασε μακριὰ της.

Μ' ὅλο τὸν πόνο του, ἓνα λεπτὸ χιοῦμορ εἶναι διάχυτο σ' ὅλους τοὺς στίχους τοῦ ποὺ εἶναι τόσο ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς θυμόσοφης νησιωτικῆς ψυχῆς γιὰ ν' ἀντισταθμίζει καὶ νὰ βαλσαμώσει τὲς πίκρες τῆς καθημερινῆς βιοπάλης μὲ τὴ φτώχεια τῆς γῆς καὶ τοὺς ἀγῶνες τῆς θάλασσας. Πολὺς φορὲς τὸ χιοῦμορ αὐτὸ γίνεταί σαρκασμὸς λασκαράτειος χωρὶς νὰ θυμώσει ὅμως καὶ χωρὶς νὰ πληγῶν.

Καθὼς μᾶς ἐξομολογεῖται ὁ ἴδιος στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου, τὰ ποιήματα αὐτὰ τᾶγραφε σὲ μεγάλη ἡλικία:

Ἡ μνήμη μου ξανάνιωσε
τώρα στὰ γηρατιά μου
γιὰ νὰ μοῦ δώσῃ δύναμη
ν' ἀνοίξω τὴν καρδιά μου.

Καὶ νὰ τί μᾶς θυμίζει ἀπὸ τὴν ἀξέχαστη κι ἀγύριστη πιὰ παιδική του ζωή: τὸν ἀμέριμνο σὺν κι αὐτὸν κίτσινα:

Πεθαίνεις γιὰ βουβαίνεσαι
ἀφ' τῆς συκιάς τὴ γλύκα
καὶ ξαναστρέφεις στὴ ζωὴ
σὰ μυριστῆς τὰ σῦκα;

Τὸ ἀπρόκοβο κουρκούταβλο ποῦ, μ' ὅλη τὴν πονηριά του, ἀπὸ τὴ λαιμαργία τοῦ γιὰ τὸ μέλι γίνεται θυμὰ τοῦ βασιλιά τῶν πουλιῶν τοῦ νησιοῦ, τοῦ βίτσιλα:

Μὰ σὰ θὰ βγῇς νὰ γλείφεις
καὶ νὰ χτυπᾷς τὰ χεῖλη,
σ' ἀρποῦνε μὲ τὰ νύχια τοὺς
καὶ τρῶ σε οἱ βίτσιλοι.

Μὰ καὶ τὰ παιδιὰ δὲν πᾶνε πίσω στὴ λαιμαργία. Τί τραβᾶνε ὅσα κρύβει ἡ μάνα στὴν καλαμωτῇ!

Καὶ σὰ σωθοῦν οἱ τσιμπητὲς
καὶ τὸ φωμὶ τελειώσῃ,
σταυροκοπιέται ἡ φτωχὴ
καὶ πᾶ νὰ τὰ σκοτώσῃ.

Ὁ ἀσπίτιλας τί δὲ θυμίζει:

Ποῖδς ἀπὸ μᾶς ποὺ γήρασε
ξεχνᾷ τοὺς ἀσπίτιλους;
ποιὸς δὲν τοὺς ἐπελέκῃσε
γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ μύλους;

Πολλὲς φορὲς μᾶς δίνει πληροφορίες
γιὰ τὴν κοινωνικὴ ζωή, τὰ ἔθιμα, τὰ ἥθη:
τὸ τεράστιο ξύλινο στραοκλείδι, μ' ὅλο
ποὺ ταιριάζει σ' ὅλες τὶς πόρτες:

...δὲν τὸ ᾔγγιζε ἄνθρωπος
(θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ)
νὰ μπῇ στὸ σπίτι τ' ἀλλουνοῦ
νὰ κλέψῃ καὶ ν' ἀρπάξῃ.

Περιστατικὰ ποὺ δείχνουν τὴν ἀπλοϊ-
κότητα τῶν νησιωτῶν, ὅπως τὰ γιατροσό-
φια γιὰ τὸν ἀδιάθονα καποιας ἢ τὴν
ἀφέλεια τῆς γριᾶς ποὺ δίνει τὴν κόρη της
ξίπασμένη ἀπὸ μιὰ κασέλλα τοῦ γαμπροῦ

Ποὺ σὰν τὴν ἀνοιγόκλεινε
κτυποῦσε μιὰ καμπάνα
κι ἐξετρελαίνετον ἡ γριὰ
τῆς κοπελιάς ἡ μάνα.

Ὅλα αὐτὰ τὸν κάνουν νὰ ποθῇ ἀγιά-
τρευτα τὸ γυρισμὸ στὸ νησί. Ἀγωνία τὸν
πιάνει ὅσο νιώθει πὼς μπορεῖ νὰ πεθάνῃ
στὴν ξενιτιά καὶ νὰ μὴν ταφῇ κάτω ἀπὸ
τὸν ἥσκιο τῆς ζιζυφιάς τοῦ νεκροτα-
φείου του

Ποὺ ζῇ ἀπὸ τὸ χῶμα τους
σὰ λυώσουν οἱ νεκροὶ μᾶς
ποὺ τρώει ἀπ' τὴ σάρκα τους
καὶ γίνεται δική μας.

Καὶ πόση ἀφέλεια ἔχουν αὐτοὶ οἱ στί-
χοι γιὰ τὸ ξύπνημά του ἀνάμεσα σὲ ἀλλό-
γλωσσους κατὰ τὴν Δευτέρα Παρουσία:

Μὲ ποιοὺς θὰ συντροφέψωμε;
ποια γλῶσσα θὰ μιλοῦμε
σὰ θὰ δοθῇ τὸ πρόσταγμα
ἀπὸ τὴ γῇ νὰ βγοῦμε;

Δὲν φημίζονται γιὰ τὴ μεγάλη πρωτο-
τυπία ἢ τὸ βάθος τῆς ἐμπνεύσεως οἱ στίχοι
αὐτοὶ οὔτε γιὰ τὴν ἄρτια τεχνικὴ τους. Δὲν
ἔχουν ἀπρόοπτες ὁμοιοκαταληξίες οὔτε κα-
λοδιαλεγμένα πάντα λεξιλόγιο. Ἐδῶ μάλι-
στα θὰ εἶχα νὰ παρατηρήσω πὼς ἂν ὁ ποι-
ητὴς χρησιμοποιοῦσε καθαρὰ ἰδιωματικὸ
λεξιλόγιο, φωνητικὸ καὶ τυπικὸ ἀπηλλαγ-
μένο ἀπὸ λόγια καὶ κοινὰ στοιχεῖα, θὰ
συγκινοῦσε περισσότερο καὶ θὰ προσέφερε
γνησιώτερο γλωσσικὸ ὕλικὸ χρήσιμο γιὰ
τὴ μελέτη τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης
παράλληλα μὲ τὸ πλούσιο λαογραφικὸ ποὺ
μᾶς δίνει.

Ἀκόμη ἂν ἀπέφευγε κάποιες ἐπαναλή-
ψεις καὶ κάποιο βερμπαλισμὸ ιδιαίτερα
πρὸς τὸ τέλος στὰ θέματα τοῦ γυρισμοῦ.

Ἄν παρ' ὅλα αὐτὰ μᾶς συγκινῇ βαθειά,
εἶναι γιὰ τὴν ἀπλότητα τῶν θεμάτων καὶ
τὴν λιτότητα τοῦ ἀβίαστου στίχου καὶ γιατί
μᾶς φέρνει σ' ἐπαφὴ μὲ τὰ μικρογεγονότα
καὶ μικροαντικείμενα τῆς μικροζωῆς τοῦ
νησιοῦ ποὺ μ' ὅλο τὸ στενὸ τῆς πλαίσιου
εἶναι ἡ ἴδια ἡ μεγάλη ἢ πανανθρώπινη ζωὴ
μὲ τὶς αἰώνιες χαρὲς καὶ τὶς λῦπες, τοὺς φό-
βους καὶ τὶς ἐλπίδες.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΝΕΣΗΣ

Συντάκτης τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς
Ἀκαδημίας

Η ΚΟΥΡΟΥΝΑ

Κατάμαυρη εἶν' ἡ ράχη σου
σταχτιά εἶν' ἡ κοιλιὰ σου
καὶ τῶν Νισύριων συμφορὰ
εἶσαι μὲ τὰ παιδιὰ σου.

Τοῦ χάκου μέσ' στίς φασουλιές
καὶ μέσα στὰ χωράφια
κρεμοῦν πανιά, λογιῶ-λογιῶ
κι' ἀγριεμένα σκιάχτρα.

Τοῦ χάκου οἱ μουχτάρηδες
χοστολογοῦν τ' αὐγὰ σου
ἀπὸ τῆς κόττας πιδὸ πολλὴ
καθῶς καὶ τὰ παιδιὰ σου.

Ἐσὺ γελᾷς ἀπὸ φηλὰ καὶ
κρά-κρά-κρά φωνάζεις
ποὺ πᾶ νὰ πῇ: κὺρ Δήμαρχε
μὲ μᾶς νὰ μὴ τὰ βάζης.

Ἔχομε δικαιώματα
κι' ἐμεῖς εἰς τὸ νησί·
εἴμεθα ντόπιες καὶ ἐμεῖς
ποῖδς τὸ ἀμφισβητεῖ;

Κι' ὅσα κι' ἂν μᾶς χαλάσετε
αὐγὰ καὶ κουρουνάκια
ἀπ' τὸν καμὸ μας, πιδὸ πολλὰ
θὰ τρώμε φασουλάκια.

Παλιὸς Νισύριος

